مٺي مراد

ماهتاب محبوب

مٺي مراد

(ڪهاڻيون)

ماهتاب محبوب

نيو فيلڊس پبليڪيشنس
ٽنڊو ولي محمد، حيدرآباد سنڌ.
1990ع

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نيو فيلڊس پبليڪيشنس جو ڪتاب نمبر هڪ سؤ اٺيتاليهہ

ڇپائيندڙ — نيو فيلڊس پبليڪيشنس
ٽنڊو ولي محمد، حيدرآباد، سنڌ.

ٻيون ايڊيشن — نومبر 1990ع

قيمت — 33/- رپيا
پڪي جلد سان — 55/- رپيا

(سڀ حق ۽ واسطا قائم)

MITHI MURAD (Short Stories) Written by MAHTAB MAHBOOB. Published by New Fields Publications, Tando Wali Mohammed, Hyderabad Sindh. Pakistan. Second Edition November 1990. Price Per Copy Rs. 33/-

هن ڪتاب جو پهريون ايڊيشن آڪٽوبر 1979ع ۾ ارم پبليڪيشن طرفان شايع ٿيو هو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وچور

انتساب	5
پنهنجي پاران	6
پيش لفظ	7
بُک جا چڪ	9
ڏکو پير پيران	23
سريت	47
مريم جو پٽ	72
سوڍي	89
سيٺ ڏيڻ	107
لاڻ	121
جـــارو	139
مٺي مــراد	145

انتساب:-

سدا حيات ڪهاڻيڪار

نسيم احمد کرل

جـــي نالـــي

- ماهتاب محبوب

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پنهنجي پارن....

ڪنهن چيو هو:

”تنهنجي ڪتاب تي پيش لفظ مان لکندس- ٻيو ڪوئي نه لکندو، انهيءَ تي منهنجو حق آهي.“

هڪ ٻي وڏي سڪ مان چيو هو:

”تنهنجي ڪتاب جو اهڙو مهاڳ لکندس، جهڙو ڪنهن ٻه نه لکيو هوندو.“

پر ائين نه ٿيو .... ائين نه ٿي سگهيو........!

سنڌي ٻوليءَ جو بي تاج بادشاهه، سنڌي ڪهاڻيءَ جو امام نسيم کرل، شهيد ٿي ويو.... مان هنجو قول پاڙڻ خاطر 'نئون نياپو' تان ورتل سندس ئي مضمون جو هڪ ٽڪرو، هن ڪتاب ۾ پيش لفظ طور ڏيئي رهي آهيان.

ماهتاب محبوب

حيدرآباد سنڌ

١٤ جولائي ١٩٧٩ع

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پهرين ايڊيشن جو

پيش لفظ

ليکڪا ماهتاب محبوب جو نالو ڪنهن بہ بشر کان ڳجهو ڪونهي جو هوءَ گذريل سورهن سترهن سالن کان لڳاتار سنڌي ادب جي اُفق تي چوڏهين جي چنڊ جيان پئي چمڪندي رهي آهي. هوءَ اُن وقت بہ نشانبر هئي جڏهن هوءَ پنهنجي پڙ ڏاڏن دائود خان عباسي ۽ ميان سرفراز خان جي پاڙي ۾ پنهنجي پيڪائين گهر ۾ رهندي هئي.

پر محبوب سان پيوند ٿيڻ بعد تہ سندس محبوبيت ۾ واڌارو اچي ويو آهي. هينئر سندس گهر هم عصر اديبن لاءِ چپر ۽ چانئہ بہ آهي ۽ سندس گهر ساڌ بہ اچن تہ چور بہ.

گذريل مهني جڏهن چورن لطيف آباد ۾ پنهنجو هفتو ملهايو هو تہ هنن ماهتاب جي گهر کي بہ ڏيڍ ڪلاڪ کن ڏنو هو. ڪانڪن ان وقت اندر سندس گهر ۾ دل تي ٻهاري ۽ پوچي ڏني پر هڪ شئي جا ڪٿي کان ڳوري هئي سا هئي ماهتاب جو ادبي ذوق؛ جو اڳي کان اڳرو آهي. ان ادبي ذوق وڌائڻ ۾ سندس ڪانڌ محبوب جو بہ وڏو هٿ آهي.... سڀ کان پهريون تہ هُن پنهنجي گهرواريءَ کي حويلين مان ڪڍي ڪيس ننڍڙي بهشتي گهر ۾ رهايو اٿس، جنهن جو نالو ئي ’ اِرم نما ‘ آهي. ان بعد عملي طرح ڪيس مشهور مسلمان مفڪر ابو سينا وانگر ڪيس هر سهوليت مهيا ڪري ڏني آهي. ان فلاسافر لاءِ چون ٿا تہ هڪ پارنهندريو طبقو ٺهيل هو جو سمورو ايراني قالينن مان سينگاريل هو ۽ هر در تي هڪ جوڙو سونين روپين گرگابين جو ميسر هو جيئن هو ڪنهن سوچ ويچار دوران ٻاهر بہ نڪري تہ ڪيس

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هر در تي جتي ملي ۽ مندس خيالن جو سلسلو نه ٽٽي. اهڙي طرح محبوب ڪٽي پارهن دريو نه پر هڪ ۽ سانت جو آشيانو ٺاهي ڪبس ڏوٿي سانجهه جي گهڙي جهنجهٽ ڪان بچائي هن ادبي چنڊ ڪي گهريلو گرهڻ ڪان بچايو آهي.

—— نسيم کرل

ٻڪ جا چڪ

”آئي جيجي!“ ٻختاور ٻهاري ڏيندي عجب مان رڙ ڪئي، ”هيءَ منائيءَ جي ڇٻي، ڪٻٽ پويان ڪنڊ مان لڌي اٿم، وسري وئي هوندو شايد. ڳاڙهيون ڪوليون پيون سڙن، ڇو نه اڇلائي ڇڏيان؟“

”آئي، ڪوهه اڇلائين.“

رئيسياڻي زليخان جيڪا ڪالهوڪي ميلاد ڪان موٽي اڄ ڪان پوءِ بدهضميءَ سان گڏوگڏ وهمن جو شڪار ٿيو، ڪنڊوت جي جنڊيءَ جي، پاون واري ڪٽ تي ڍير ٿيو پئي هئي، تنهن پنهنجي شينهڻ جهڙي سسي ڪٽندي اوڳرائي ڏيئي چيو، ”هيڏي ڪٿي آهه.“

”جيجي، منائي ته ٻنهه سڪي هڏو ٿي پئي آهي!“

”نپٽيون ٻهاري به ته انڌن وانگر ڏيو ٿيون.“ زليخان منائيءَ ڪي تپاسڻ خاطر، پڻائي جهڙو نڪ پيتيءَ ۾ وجهندي چيو، ”نه ته هوند گهڻو وقت اڳ ليجي پوي ها.“ پيتيءَ مان نڪ ڪڍي ٻختاور تي تارا ڦوٽاريندي چيائين.

”جيجي باڇاهه پير دستگير جو قسم، الله قران جو سنهن، آءٌ ته سڄي ٻهاري ڪيندي آهيان، الاجي ڪيئن رهجي وئي جو اک تي ئي نه چڙهي.“ ٻختاور مِسڪي ٿيندي چيو.

”ڪهڙو انڌ اکين تي چڙهيو هيوءَ ڏائڻ، جو نظر نٿي آيئي؟“ زليخان وهاڻي هيٺان پنهنجي عينڪ ڪڍندي چيو، ”وڃ جلدي واندي ٿي پوءِ هيڏي اچ ته ڪم سان آمائيانءِ.“ ائين چوندي ٿلهن شيشن واري عينڪ پنهنجي مٿل ٻڪري جهڙي اکين تي چاڙهي ڇڏيائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٿوريءَ دير کان پوءِ بختاور به حڪم جي ٻانهي ٿي اچي اڳيان بيٺي.

”هي سڏو وڃي سرفراز ڪالونيءَ ۾ سيدن جي گهر بيبي زينل جي هٿ ۾ ڏيئي آءُ.“ زليخان ڀرت واري پوش سان ڍڪيل مٺائيءَ جو ٿالهه کيس ڏيندي چيو، ”چئجانس ته جيجي سائڻ جهجها سلام ۽ پاڪر چيا اٿئي ۽ هيءَ پوٽي جي ڇٺ جي مٺائي ڏني اٿس.“

اهو ٻڌي زليخان جي ننهن، جنهن کي ٻانهيءَ تيل جي ٿري پئي هڻئي سا چرڪجي وئي.

”چاچي گهر گهر کي ڏسبو آهي. هيڙي هڏي جهڙي مٺائي ڏسي هوءَ ڇا چوندي؟“

”آئي سو اڇلايان ڪوهه!“ رئيسياڻي رڌ جهڙيون ناسون ڦڙڪائيندي ڀرون چاڙهي چوڻ لڳي: ”ڪنهن کي ڏجي ته وري ٿورو ته ٿيندو نه، پوءِ ڪيئين نه ڪيئين خوشي سندن. پاڻ تان ته بوجهو هلڪو ٿئي. آءٌ به کيس پوٽي ڄائي هيڏا سارا پنج رپيا ڏئي آئي هئس. هينئر پاڻ به اچي ڏئي ويندي، ڪوليون سو سڀ چوندي ڇڏيون آٿم.“

”چاچي تنهنجي مرضي، پر هرو ڀرو ڪا ڳالهه نه ٿي پوي.“

”ائي وڃي ڳالهه ڪن.“ زليخان موڙو ڏيندي وراڻيو، ”مون ته پنهنجي هٿن سان ڪاڻ گهڙي آهي جو آءٌ ٻڌل ٿيس.“

ايتري ۾ ٻيون ٻانهيون، ٻوڀان ۽ جهمٽي به اچي ٺٽيون.

”جيجي آءٌ ٿي بختاور سان گڏ وڃان.“ ٻوڀان لاڏ مان وڃي منجي مٿو کنهندي ٻٿو اڏائيندي چيو.

”جيجي آءٌ به“ جهمٽيءَ ڳچيءَ ۾ ٻڌل ڳٽڙ لڳل ڏند ۽ ڪن کوٽڻين سان کيڏندي چيو.

”آئي هاڻي وڃو ڏائڻيون؛ سک نه ڦٽايو. ٽڙو ڪٽو مٺائي وري اچي مون کي پيڙيون ڏيو.“ ايئن چوندي سمهڻ ڪاڻ چيلهه سڌي ڪيائين، ”ڪالهه ڪاڻي خان جي گهر مولود ٻڌڻ

ڪاڻ زمين تي ويهي ويهي پاسن ۾ سور پئجي ويو آتم.
ڀت ڀر ويهان ها ته آرام اچيم ها."

"جيجي ڀوءِ ڪٽي ڀت ڀر ويهو ها." بختاور جيڪا وڃڻ ڪاڻ سنبريو بيٺي هئي، تنهن جو ائين چوڻ ڇڻ فوني ڪي چابي ڏيڻ:

"ائي وهڙيون اڳيئي جايون والاري ويون. اسان جهڙيون ٻوڙهيون ڪٿي تيون وڃن!" رئيسياڻي تڏو ساهه کڻندي چيو، "ائي الله ڪڏهن اهو به وقت هو جو جوانيءَ ۾ سنهنجي نالي ونڻ ڪاڻ پيون سڪنديون هيون. ٻتا ٻتا ڀاڪر پيون پائينديون هئم. پر ڪالهه ته ڪنهن اک کٽي ڪونه تي ڏنو! سيڪا پنهنجي ليکي سئو ڏاچڻ جي سانئڻ ٿيو پئي هلي. هڪڙي نوابڻ سو ويچاري ورت سارو وڏو ڀاڪر پائي ملي. ڪنهن ڪنهن ماڻهو سنجهه اچا قرب آهي. ويچاري صغران به چڱي زال آهي، اڳيون عروج ڪونهيس ڪو پرقرين جا ٻنا اٿس." زليخان ڳالهائيندي رهي، ٻانهيون ڳالهيون ٻڌڻ ڪاڻ گلمرتي پٽلي هٽي ويهي رهيون.

"ڪنوار ٻڌين پئي؟" رئيسياڻي گهٽيل 'چلمائي' ۽ دونهاٽيل آواز ۾ ننهن جو ڏيان پاڻ ڏانهن ڇڪائيندي چيو.

"ها چاچي ڪَنَ' اٿم." ننهٽس ڦٽي ڏيندي وراٺيو.

"امان، آءٌ بہ آخر انسان آهيان. ڪيڏي مهل گرهه گهٽ ڪيڏي مهل وڌ، سو ڪالهه مولودن ۾ ٻوڙ مڙئي مزو ڏنم، بہ ٽڙون تہ کائي ويس. هڪڙي نڙيءَ ۾ انڪي پيم. گهٽئي ڳيتون ڏنم، پاڻي پيتم، ماڳهين ساهه اچي سنجهيم. تون ته الائي ڪيڏي هلي وئي هئينءَ . ٻي ڪا واهه نہ ڏسي وري چاشنيءَ جا بہ گره کائي پاڻي پيتم تڏهن مسين مسين اها ٽڙ هيٺ لٿي. ائي ڪنوار سونفن جو عرق ڪٿي رکيو آهي تہ اهو ٻيئان، من ڪا اوڳرائي ٻوڳرائي اچي. بدهضميءَ ڪري هانو ڇڻ جهلجي پيو اٿم. تون ڏيءَ وٺي آهين جو ڪميز ڪريان . سڻي نور جو قسم."

”چاچي ڇو ڪوڙ ڪندينءَ، پر اهڙو سون ئي گهوريو جو ڪن ڇني؛ ٻن ٻوٽين ڪاٺ ڪٽي پاڻ کي ڇني ڇڏيئي.“

”شابس هجئي! آفرين اٿئي!!“ زليخان ڏوراپي سان چيس، ”هي وڙ تي ڳالهائين. آءٌ پنهنجي نياڻي سمجهي توسان حال ٿي اوريان؛ تنهن جو تي بدلو ڏينم.“

”چاچي تون به ايتري ڇيڙاڪ نہ ٿي، آخر ڇيوماڻءَ به ڇا؟“

ٻانهيون پاڻ ۾ هورياں هورياں کي کي ڪري ڪلڻ لڳيون.

”ائي ٻڌو ٻيغيون بي حيائون!“ رئيسياڻيءَ دڙڪو ڏيندي چين، ”ديد جو پاڻي سڪي ويو اٿو بيشرميون ڪٿو سنائي دفع ٿيو.“

”ائي جيجي گهر جي تہ اسان کي خبر ئي ڪانهي.“ ڏنهي گڏجي ڪورس جي انداز ۾ پڇيو.

”اي ڪوهہ اڃي ننڍڙيون ٽيون آهيو. سرفراز ڪالوني ۾ هليا ڪونہ هئاسين؛ جتي پر سال پوڙو ڇاڏو هو. لمليٿ ڪونہ پياري هئاڻون، ٻنهہ ڪي انڌيون آهيو.“

”هاڻو جيجي هاڻو. اها ٻيبي نہ جيڪا سدائين ٻينگهي ۾ ويني هوندي آهي.“ جهمٽيءَ جهيڪو ڏيندي چيو.

”هاڻو نيٽيون هاڻي ڏرو.“ رئيسياڻي پوءِ چاريءَ جو رڏو سنهن تي وڙهي پئجي رهي.

....

سيڻ جي حويلي جي در تي پهچڻ شرط جهمٽيءَ ڏونڻ هڻندي بختاور کي چيو: ”ائي بخني سون کي تہ ليح پئي ٿئي. ٻهرين تون اندر گهڙ.“

”رن ڪُڪيب ڪيڏي وڏءِ. مئي ماري هاڻي نوڻي ٻنجڻ ڇڏ. سڌي ٿي اندر هل.“ بختاور ڪُڪيب تي هٿ رکندي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چنگھندي وري ڪيس هانو وارو زوراٽو چنبو وهائيندي چائنٽ ۾ پير رکيو. بيبي زيبل جيڪا پينگهي ۾ ڇپاڙيل سنڌي اخبار جا ٽڪر ڳنڍي پڙهي رهي هئي تنهن ڏيڍيءَ تي سُس پُس پڌي بيزاريءَ سان چيو: ”ائي امان ڪير آهي، ڇاهي؟“ بيبيءَ جي آواز تي جهمٽيءَ ڏيڍي سان ڏند ڪڍي اڱڻ ۾ جهاتي وڌي ته وري پنيائنس پوپان ۽ بختاور به ليئا پاتا. ”ائي مايون اندر اچو، ڪير ٿو اوهان کان لڪي.“ زيبل ٺوڪ سان چيو. جواب ۾ ٻئي ڄڻيون لڦ لڦ جتيون گسائيندي هڪ ٻئي مٿان ڪرنديون ٿاٻڙنديون اندر آيون.

”بيبي، جيجي زليخان سلام ۽ پاڪر چيا اٿو ۽ هيءَ پوٽي جي ڄمڻ جي مٺائي ڏني اٿس.“ بختاور تشت اڳتي وڌائيندي چيو.

”ائي امان، لک شڪرانا. الله بخشي ڏيس ڪڏهن ڄائو؟“

”بيبي، هي ٽيون چنڊ ٿو ڏسجيس.“

”هان! سون کي ته ڪا خبرئي ڪانهي. اڄ ڏي اوهان واتان پڌان، چئجوس ته اچي مبارڪ ڏيئي وينداس.“ تشت ۽ پوش واپس ڪندي چيائين. بيٺي پير نوڪرياڻيون ڪائنس موڪلائي هليون ويون.

بيبي زيبل جنهن جي مٺاڻ سان سڙئي گهٽي دل هئي، تنهن جي خيالن ۾ گرم جليبيون، گلاب ڄمون ۽ پيڙي جون مٺايون ڦرڻ لڳيون. بيتابيءَ سان ڪٽي جو پيتي کوليائين ته بس الله ڏي پانهو سهي. دستو هڻ سيڄالي ۾ ته ٽڪر تي پوي پر مجال آهي جو مٺائي پري! قسم ئي اور تي نظر آيو. ٽڪيون، موٽيون، توشا، سڪل لڏون. بيبي ڏڪي وئي.

”او لالي!“ رڙ ڪندي ڏيءَ کي سڏيائين، ”امان هيڏي ته اچ. هيءَ وڏ گهراڻي سان مٺائي آئي آهي سا ته اچي ڏس. ماڻهو ٿيون ملڙيون!“

”ڇائو امان، اچان پئي.“ لاليءَ ورانيو. ”ائي الا!“

لاليءَ مٺائيءَ کي ڏسندي حيرت مان آڱر ڪٽي چپن تي رکي. ”امان ڏي تہ لاڏليءَ کي ڏيان.“

لاليءَ مٺائيءَ جو ڊبو ماءُ کان وٺندي اڱڻ ۾ بستر تي پيل لاڏليءَ ڏانهن وڌايو جيڪا اڳ ئي مٺاين تي هريل هئي؛ سا سڄي مٺائي چٽ ڪري وئي. ۽ خبر تان پئي تہ هن جو هيانءُ ونبو ويو ۽ هوءَ بيهوش ٿي ڪري پيئي.

”ڇا ٿيو! ڇا ٿيو؟“ گهر جا ڀاتي پريشان ٿي وياه لالي پنهنجي لاڏليءَ کي ڏسي روئڻ لڳي. سڪيلڌي ڌيءَ جي سڪيلڌي لاڏليءَ جو اهو حال ڏسي بيبي زيبل وڃي شاهہ سائينءَ کي ننڊ مان ڏونڏاڙيو جيڪو آفيم جو روڙو کائي پنڪين ۾ پيو هو. هو ڇرڪ ڀري ويهي رهيو. ”هان! هان!! ڇو؟ ڇاهي؟“ شاهہ سائين گهٻرائيندي پڇيو.

”مڙيئي خير آ سائين. رکيل مٺائي کائڻ سان لاڏلي ڀير تي پئجي رهي آهي. اتي ڪو ڀلو ڪريو.“

”هون.....! سمجهي ويس، اهو زهرات جو اثر آهي.“ شاهہ سائين سوچ مان ورائيو. ”جلدي ڪري مٺي سوڍا ڏيو تہ ڦڙو گاسليٽ جو وجهي پياريونس.“

شاهہ سائين اهو ٽوٽڪو ڪيو تہ ٿوري دير کان پوءِ لاڏليءَ ڳيئون اکيون کوليون. نماڻا نيڻ کڻي پئي لاليءَ ڏانهن ڏٺائين. شام جو پوڙهو ڏنار ڏهڻ آيو پر هوءَ پڙ ڪڍي بيٺي. مجال جو ڏنار کي ويجهو اچڻ ڏي. لتون هڻي سندس جستي گهاگهر ڇپي ڪري ڇڏيائين ۽ ڪيس بہ پٽي ناهوڪيون لتون ٺوڪي اڌ مئو ڪري ڇڏيائين. نيٺ ٻارهن رپين جو بازاريءَ کير گهرائي ٻارن کي پياريو ويو تڏهن ڪو ٻارن جو ڪروڙ لٿو.

ٻئي ڏينهن بيبي زيبل سوير ئي سنبري تيار ٿي. ”لالي، آءٌ وڃان ٿي رئيسن کي مبارڪ ڏيڻ، گهر جو خيال رکجانءِ.“

”امان ڪيڏڙو ضرور پيو آهي وڃڻ جو.“ لاليءَ رسندڙ آواز ۾ چيو، ”ڪني مٺائي ڏيئي اڌ مئو ڪيو اٿن وري بہ اوڏانهن پئي وڃين؟“

”امان لالي، پرايا پنج رپيا ڪابو وٺي آهيان، سي تہ ڏيئي اچان. پوڄهو مٿي تي ٿيو پيو آهي. ڇا بہ هجي پر هئي تہ منائي. ننگ جون پاڙون دوزخ ۾.“

”ڪهڙو اچي رئيسياڻيءَ سان ننگ ٿيو اٿئي؟“

”لالي امان هاڻي ٿڪو، وڃان ٿي. هن ويچاريءَ جو ڪهڙو ڏوهہ، اهي نوڪرياڻين جا ڪم آهن. تازي ڪائي ڪٽي پاروتي ڏنائون.“ بيبي زيبل ٿڌي دل سان ڏيءَ کي سمجهايو.

”ڇڱو، ڀلي وڃ امان، پر اچجانءِ سگهي. ڪائجانءِ بہ ڪجهہ نہ.“

”بس امان اجهو ٿي اچان.“ ايئن چئي بيبيءَ، علوءَ جي ماءُ کي گڏجي هلڻ لاءِ چيو، جيڪا ڇيڻن جو اڌ ٿالهہ مٿي تي رکي لاڏليءَ جا ڇيڻا ڀارڻ آئي هئي.

علوءَ ماءُ ڀريان تہ ڪجهہ نہ سمجهڻ جي ڀاني سان ڇرڪي جيان وڏو وات ڦاڙيو ۽ پوءِ لاچار هڪڙي ناس هيٺ ۽ هڪڙي مٿي ڪري ڏند کي ڪرڙو ڏيندي پڇيو، ”ڪٿي ٿي هلين؟“

”رئيسن وٽ“ بيبي زيبل پرس هٿ ۾ ڪڻندي ورائيو.

”انهن پينگ پين وٽ،“ علوءَ ماءُ ڇيڻن جو ٿالهہ پٽ تي رکندي هلڪي ڪاوڙ مان چيو، ”جن مون کي زڪات ۾ آنو بہ رئاڙي ڏنو!؟“

”ٿهيو رن، ڇڏ پراڻيون ڳالهيون. ڇڱي زال ٿي سات ڪري هل.“ بيبيءَ حجت مان چيس.

”امان لالي منهنجي ٿالهہ جي پارت اٿئي.“ علوءَ ماءُ، بيبي زيبل جي پٺيان پٺيان ڏيڏيءَ طرف وڃندي لاليءَ ڏانهن ايلاز واري انداز ۾ ڏسندي چيو.

”ها، ها ڪو نہ ڪڻندءِ اهو ٿالهہ ۽ پنهنجي امانت پاڻ اچي ڪڻجانءِ.“ لالي ڪيس دلجاءِ ڏني.

....

”اٺي منهنجي جيجل ڀيڻ!“ بيبي زيبل کي ڏسندي ئي رئيسياڻي خوشيءَ مان ڪيڪر ڪندي ڪٽ تان اٿي.

”ڀلي ڪري آئينءَ.“ ايئن چوندي ايڏو تہ ڀاڪر پاتائينس جو بيبي زيبل جي اکين جا تارا ڦري ويا. بدن ڍرو ٿي ويس. ڀانيائين تہ اهو ڪو وڃڻ جو وقت آهي ۽ اڳيان رئيسياڻي جي روپ ۾ ڪو عزرائيل بيٺو آهي. نيٺ اڌ مئو ڪري رئيسياڻي کيس ٻانهن ۾ کان وٺي وچي پلنگ تي ويهاريو.

”اٺي ڪنوار، منهنجي جانب ڀيڻ سان تہ اچي ڪيڪر ڪر.“ رئيسياڻي هڪل ڪندي ننهن کي چيو.

”چاچي اچان ٿي،“ ننهنس ڪوٺيءَ مان ئي سي ورائيو.

”ننڊڙي جا ڪپڙا پئي بدلايان.“

”اٺي منهنجي ڪا جيڏي تي اچي تہ پرڪو لڳيو وڃنئي.“ رئيسياڻيءَ چڙ مان بيبيءَ ڏي منهن ڪندي چيو، ”ادي ڏسين ويٺي اڄڪلهہ جي ننهن جا حال، جواب جو سوال پيو پوي. پنهنجيون سرتيون هيڏا مٽا ڪنيو چڻ سير سير جا ڏوٻلا وجهيو اچن، سي وٺن ٿيون باقي تون ۽ آءٌ نٽيون وٺون.“

”ادي واندي ٿي پاڻهي ايندي.“ زيبل سر ڪندي چيو.

”پر ڀيڻ اهي وار ڏنا اٿئي جيڪي ڳوڙهين ڳوڙهين وانگر مٿي ۾ چڪ هنيو پيا اٿن. آءٌ تہ ڏڪيو وڃان. ڪٺي پڇين: ”اٺي بيڙيون ڪوهہ ٿيون آهيو. اهو ڇا پاتو اٿو؟“ تہ چون: ”ماسي اِها مگ (وگ) آهي.“ اسان جي بابي ڏاڏي ۾ اهي ميڳيون ڪون ڏٺيون! منهنجي ننهن کي لڳي مٺيان تہ هاسڪار سندس ساهيڙين جي ٿي بيعزتي ڪريان.“ چيم: ”اسان آءٌ ڪوهہ بيعزتي ڪنديس، منهنجون تہ نياڻيون آهن. اسان تہ اهي شيون نہ ڏٺيون نہ ٻڌيون.“

رئيسياڻي زليخان ڳالهايو پئي تہ ننهنس بہ ڪڪو هنج ۾ ڪري آئي، ”ماسي، بسم الله ڀلي ڪري آئينءَ.“ زيبل کي ڪيڪاريندي چيائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”ڏيءَ توکي مبارڪون هجن ڪڪي جون. الله بخشي بچائي ڏيئي. جيئن ٿي خبر پئي اٿم تيئن ٿي آئي آهيان.“ زيبل ڪيڪر جو جواب ڏيندي چيو.

زليخان جهپٽو هڻي ڪڪي کي ننهڻس کان وٺي زيبل جي هنج ۾ ڏنو. ٻيبي زيبل جيڪا اڳيئي انهيءَ موقعي لاءِ تيار هئي تنهن پرس مان ڏهن جو نوٽ ٻاهر ڪڍيو. ڪڙڪ نوٽ ڏسي رئيسياڻيءَ جون واڇون مڙيئي ڪنن ڏي رڙهيون. چيائين: ”ائي ادي ڪوهہ پئي ٿورا چاڙهين؟“

”ادي اهڙا ٿورا شال سدائين چڙهن.“ زيبل وراڻيو.

”ائـي بختاور،“ رئيسياڻي رنـڊڻي ڏانهن منهن ڪندي رڙ ڪئي، ”ٻيبي ڪاڻ ڪا چانهہ پاڻي ڪٺي اچ.“

”حاضر جيجي؛“ ٻانهيءَ اندر ڪمري ۾ ايندي چيو،

”ٻوتل وٺي اچان؟“

”ائي سچائي نـہ ٻيبيءَ کي!؟“ زليخان ٻـوتل واري ڳالهہ اٿ پڌي ڪندي پڇيو.

”هائو جيجي چو نـہ!؟“ بختاور ڪٽيل ڪموڊ جهڙا ڏند ڪيڊندي چيو، اچان ڪالهہ تہ مٺائي ڏيئي آئي آهيان.“

”ها اسان،“ زيبل ايئن چيو جـڻ ڪا وسريل ڳالهہ ياد پئي هجيس، ”مٺائي ڏادي سٺي هئي؛ اصل حاڪمائي. چپ سان پئي پري، تنهن تہ پنڌ وڌو!!“

زيبل جي ٽوڪ کي زليخان جي ننهن سمجهي ورتـو جو شرم کان سندس منهن ئي لهي ويو پر سسڻس نہ سمجهيو. تيئن خوشيءَ ۾ ڏيڏريءَ وانگر ڦونڊجي وئي ۽ تيز وکون کڻي رڌڻي ۾ بختاور کي وڃي جهليائين.

”سيڻن مٺي ڪڏهن ٻي سـورو ويهڻ ڏنو آٿو؟ ٻوتل اِها پيئندي تہ ٻيون نور وانگر ويهي ڏسنديون چا؟ ڏيڊ رپئي لڳي پئي آهي ٻوتل چار کن تہ اچن. ائي گهوڙت!! چهہ رپيا. مائي ماڻڙي ڪري چانهہ جي ڦڙي ڪٺي ڏاهہ، آئون بہ هڪڙو

ڪُپ ڪٽي پيئنديس، سستي تي پئي آئم، هڏن مان ٽڙڪاٽ پيا نڪرنم." زليخان آرس ڀڃندي چيو، "ءُ ٻيو ٻڌ، اهي جيڪي وهاڻي وانگر گول گول ٿيا پيا آهن آهي گرم ڪري چانهه سان گڏ آڻي رک."

"جيجي!" بختاور عجب مان پڇيو، "اهو وهاڻي وارو ڇا آهي؟"

"ڏوڙ پوڙو، هوريان ڳالهايو" رئيساڻي سيني کي گڏ ٻڌيو، "وهاڻي وانگر ڪونهن؛ جن ۾ قيمو پريل آهي."

"ها جيجي ها، جيڪي ڏهه ٻارنهن ڏينهن اڳ ڪراچيءَ مان گراري واري ماڻي وٺي آئي هئي نه!؟"

"اڙي هائو هائو، فرج ۾ پيا آهن جلدي ڪري وٺ."

"آئي جيجي!" بختاور فڪرمنديءَ سان چيو، "ڪالهه رئيس نندي فرج کوليو ته چيائين: اڄ ڇڏيو انهن ۾ ٻپٽ آهي."

"اڙي سسٽس مان ڇٽ آئي هوندس. ڪوهه لاءِ اڇلين. هاري ڪان ٻيا چڱا آهن. انهن کي ڇا آهي. انهن ڏٺا آهن اهڙا ڇا ڏيندا آهن؟ سنائي نه ڪيڏئون تنهن لاءِ ڪري ته پنڌ پيئي."

هن پنهنجي ٻر ۾ گهڻئي هوريان ڳالهائڻ جي ڪوشش ڪئي پر سندس ڦاٽل دهل جهڙو آواز تڏهن به وڃي نهٽس جي ڪن تائين رسيو. نهٽس نه ڪئي ٽهم نه ٽم ڪڪڙ زيبل جي حوالي ڪندي سڌو رڌڻي ۾ وڃي سس جي ڪٿان ڪڙڪي. بختاور جيڪا تئي تي پيئنز گرم ڪري رهي هئي تنهن کي چيائين: "هي پيئنز کڻي در کان ٻاهر اڇل."

"ڪنوار، جيجي سائڻ جو حڪم آهي ته ڪوسا ڪري کٽي اچان."

"آءٌ تي تو ڏي چوان، خبردار جو اندر کڻي آئي آهين. اڄ نه ته رئيس کي ڏني ڪل ٻهرائيندي سانءِ. الله ماريءَ وانگر ٻارنهن ڏينهن پيئنز هليا آهن. ڪنهن غريب کي ماريندئون ڇا؟"

”آئي تون ڪوه پري وئين ٿي.“ رئيسياڻي، جنهن رنڌڻي سان لڳ اسٽور مان چانهه لاءِ کنڊ جا چمچا ڀڳي ڀڳي ڪڍيا ڪاوڙ سان چيو، ”تنهنجو نالو ته ڪونه ورتوسين؟“

”تنهنجو نالو چو وٺندا. مان ته سچ ٿي چوان. منائي ٿي جا به ته پاڻ سڀن کي منهن تي ويهي پوندا گهڙيائين. ته به نه سمجهئي. ان ڪان وڌيڪ پيو ڇا چوندي! سڀ ڪجهه اتي پيو هوندو چاچي، ايمان ڪريو. جيئن جهجهي دولت تيئن وڌيڪ بڪ!“ تنهن ٿورو تکائي ٿي سان ڳالهايو.

”ائي تون ته ڏاولن جي آهين، اسين ته بکين جا آهيون.“ سس ٺڪائي وندرائيندي چيو.

”چونه آهيان ڏاولن جي. جڳ جهان به چوندو.“ انگي ٿي مان خرچي ٿي وارا ڏهه رپيا ڪڍي جهٽي ٿي ڏانهن وڌائيندي چيائين: ”چار بوتلون ۽ بسڪيٽ وٺي جلدي موٽ.“

....

پيرين زبيل سهي وانگر ڪن آيا ڪيو رڌڻي مان ايندڙ آواز ڏانهن لڳايو ويٺي هئي، تنهن ڪنوار کي ڏسي مشڪندي چيو: ”بس ڙي اسان، ڪٿي چور سجان ڪٿي ڍور سجان. تنهنجي سس به زور آهي.“

”بس ماسي؛ ڪهڙا سور پڌايانو، مڙئي پيو وقت پاس ٿئي.“ ڪنوار شرمساري ٿي مان ورائيو.

”ائي امان تون ڏي ٿي آهين، توکان ڇا لڪايان.“ ڳالهه کي وزن ملندو ڏسي زبيل جي همت وڌي؛ ”منائي ڪالهه سان هيڏي ساري ڳئون بيهوش ٿي وئي. الله ڪٽي ڪو وسيلو ڪيو نه ته وسن جهڙي ڳئون ٿي هٿن مان وئي. ٻارنهن رپيا ڏيئي دڪان تان چار سير کير گهرايم؛ سي به گهوريا پر ٻار گهر جي کير تي هريل سي راتوڪي رات ۾ پاؤڊر ۽ پاڻي ٿي وارو کير پي بيمار ٿي پيا دست التيون

بيهن ئي نہ، اهي سور جدا ڏسڻا پيا. سون سان نسورو ويل ٿي پيو."

"بس ماسي، ڏٺي ڪٿي خير ڪيو، آءٌ بہ توهان ڏي سنبريس پئي. لاليءَ سان تہ هڪ پيرو ملاقات ٿي هئم باقي توهانجي ننهن ڏسڻ جي ڏاڍي سڪ اٿم." ڪنوار ڳالهہ بدلائڻ خاطر چيو.

ايتري ۾ بختاور بوتلون ۽ بسڪيٽ آڻي آچي اڳيان رکيا. رئيسياڻي زليخان بہ پنيائنس سهڪندي آئي. "ائي زيب، خوش تہ ويٺي آهين؟" ايئن چوندي پلنگ تي ٿي ويٺي، "آءٌ ساهي ٻيهڻ ئي نٿي ڏئينم. نوڪرياڻين سان متو پئي هنيم. مئيون ڪجهہ سمجهن ئي ڪين ٿيون. جيئن مولودن تان موٽي آهيان، تيئن سگهي ڏينهن ڪاٺ پئي سيڪيان!" ايئن چوندي زليخان ڏراليءَ تي لامارو هنيو. ڪجهہ بسڪٽ وچي هيٺ گلم تي ڪريا جيڪي علوءَ ماءُ سيڙي ڪٺي ڪوهہ جهڙي وات ۾ وڌا.

زيبل اجهان هڪ بسڪٽ مس ڪاڙو تہ زليخان ئي ڪائي بوتل اوتي بڪايل ڊڳيءَ وانگر خوفناڪ اوڳرائي زيبل جي منهن منجهہ ڏيندي چيو: "هاءِ هاءِ، هينئون ئي ٺري پيم!"

زيبل جو روح ئي ڦري ويو. ساهہ ڪٿي گهٽيائين ۽ هٿ وارو بچيل بسڪوٽ علوءَ ماءُ جي ترڻيءَ تي رکيائين جنهن موڙو ڏيئي ڦڪي چڏيو.

"ادي زيبل اڳاري ٿي پئي اٿم پانيان تہ وجي ڦڪي ڦڪيان." زليخان لاڳيٽيون چار پنج ڪئيون اوڳرايون ڏيندي وري ڪمري ڏانهن ويئي.

"چڱو ڪنوار امان، هاڻي آءٌ بہ هلان ٿي." بي بي زيبل علوءَ ماءُ ڏانهن ڏسندي برقعي ۾ هٿ وڌو. ڪنوار بہ وجهہ ڏسي ڪاغذ ۾ ويڙهيل رئو ڪٿي زيبل کي ڏيندي چيو: "ماسي هي رئو آڻو، منهنجي طرفان تحفو."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”امان، ڇو ٿي هلاڪيون ڪرين.“ زيبل قرب مان چيس. هلاڪين جو لفظ ٻڌي رئيسياڻي جا ڪجهه فاصلي تي بيٺي هئي تنهن ٽڪي ڏڪڻ ڪان سواءِ ٻي پويان پير ڪيا.

”اٿي ڪوهه هلاڪيون آهن. جهڙي هيءَ تهڙي آءٌ، اها به ته منهنجي پٽ جي زال آهي. ڪنوار ياد گيري ڪئي؛ سونکي وسري ويو سو ٿوڪي ڪٽي ڏنائين. منهنجو مغز ته جيئن سولودن تان اٿي آهيان تيئن آهي ئي ڪونه.“ هن ڏيڍيءَ اک سان رئي کي ڏسندي چيو.

”ڇو ادي خير ته آهي، ڇا ٿيو سولودن کي؟ سوير به سولودن جي ٿي ڳالهه ڪئي.“ ٻيءَ زيبل رئو علوءَ ماءُ کي جهلڻ کان ڏيندي پڇيو.

”ادي، الله رسول جا وٺي اهڙا ڏپ ڏياريا اٿس جو منهنجا رات ڏينهن ويا پيا آهن. پاڻيان ته هڏا پيا ٽڙڪ ٽڙڪ ڪن.“

”ادي ڇو پيا ٽڙڪ ٽڙڪ ڪن!؟“

”پيٺ سولودياڻيءَ صالحان ٻيءَ ڇيو ته زمين تي وڏائيءَ سان نه هلو. قبر ۾ اهو ساس ماڪوڙا ۽ تڏيون کائيندئون. پوءِ اهي هڏا ٽڙڪندا سو ادي آءٌ ته ڳري زال، پاڻيان ته اها تعدي جيئري ئي سونسان پئي ٿئي.“

”ادي ان ۾ ڏپ جي ڪهڙي ڳالهه. موت ته سڀ جي مٿان بيٺو آهي ڪي اوير ڪي سوير. هي ته صالحان ٻيءَ ثواب ڪتيو جو اسان جهڙن انڌن کي واٽون پيئي ڏسي.“

”تون پيٺ ويٺي آهين زيبل؛ سڀ سچ پئي چئين، پر پيلي منهنجو حال ڪونه آٿي. رات جو ننڊ مان گهوڙا گهوڙا ڪيو اٿان. پاڻيان ته ماڪوڙا پيا ٻڌين، تڏيون ٻيون چڪ هڻن. رات به گوريون سڄيون ننڊ جون کيڌم تڏهن به پاڻيان ته هڏن مان ٽڙڪات پيا نڪرن. پٽ چيم ته ماليخوليا اٿئي، هاڻي وچان ته ڪيڏي وچان.“

”ادي رب رحم ڪندو. تون وهم ڇڏي ڏي.“ ايئن چوندي زيبل برقعو پاتو.

....

سس ننهن زيبل کي آساٽي واپس آيون. رئيسياڻي جنهن جي منهن تي ڪجهه دير پهرين رسمي خوش اخلاقي هئي سو ڦري نر ڦوڏو ٿي ويو. ڪنوار به ڍري ۽ وساٽيل هئي. ڪيس اچڻ وارين حالتن جا پسڻ پئي پيا. آخر اهوئي ٿيو. رئيسياڻيءَ ڦاٽ ڪاڏو: ”اٿي اهو ڪو تي رئو ڏنئي؟ آئون نه ڏسان ها ته اِهو اڪائي تي ڏنئي. ڪو ٻٽ تي هينئر پرٽائيئي ڇا جو رئو تي ڏنئي؟“

”چاچي مونکي ماءُ وانگر سيڪ ڏنائين تڏهن ڏنو ماڻس ڪا وڏي ڳالهه نه ڪانهي. عزت نه توهانجي ئي گهر جي تي ڪا امان جي نه ڪونه ٿي!“

”آئي آءٌ اجان جيئري ويٺي آهيان. رستو منهنجو. تون پنهنجا رستا ڳولي هٿ ڪر. خوشي منهنجي ڪنهن کي ڏيان يا نه. چاليهن ريڻن جي پوتي ڪيڏي ڪٽي ڏني اٿئي! هينئون ئي سڙي ويو جيڏيءَ مهل پوتيءَ تي نظر پيم.“

”چاچي اوهانجي تـه ڪانه ڏنيم. مونکي پنهنجي ماءُ ڏني هئي سا ڏنم.“ ڪنوار منهن سجائيندي چيو.

”اٿي مائي سڀ ڪجهه ڏيئي ڇڏينس.“ رئيسياڻي دوري پوندڙ لهجي ۾ ڳالهايو: ”اِهي نٿون بولا، دهريون، پازيب، ساڙهيون سينڌل جيڪي ڏيڙ اٿئي، سڀ ڏي زيبل کي. مون به زيبل جي پچر ڇڏي. اِها آئي توکي آءٌ ايئن سمجهنديس ته ماڻهين ڏاج ۾ ڳٽائي هيئم.“ ايئن چوندي زليخان جوش منجهان بختاور ۽ جهمنيءَ کي سڏ ڪيو: ”ناس ٿيون ڪيڏي ويون. اچي پيڙيون ڏيونم. پڻن کي مکون هٽوم تـه او ڳرائي اچيم. هانو تي بار چڙهيو پيو آهي.“ ايئن چوندي ڪٽ تي ٿي ويٺي ۽ چلمچيءَ ۾ چپاڙيال ڦوڻا ڦٽي ڪيائين. ”اٿي بختاور

ڪٽي آهين، موت پٺي هيڏي آءُ.“ بختاور سڏ ٻڌي به ڪن لاٽار ڪري ڇڏي ۽ جهمٽيءَ کي چوڻ لڳي: ”اٺي ڏسين ٿي اها مٺي مڙهانگ به گهڙيون آرام ڪرڻ نٿي ڏي. سائي اسين به ته ماڙو آهيون ڪي لوهه جا ٺهيل ڪونه آهيون.“

”ادي پاڻ کي ته ڪنوار کي ڏسڻو آهي. تازو ڪڪو جايس ته ريشمي وڳا لڪائي پاڻ کي ڏنائين. انجي سر ڪاڻ ته انهيءَ ڪوڳ جا سور سهايو ويٺيون آهيون. هل ته ٻئي پيڙيون ڏئي اچونس.“ جهمٽيءَ بختاور کي سمجهائيندي چيو.

”مُٺيون رستو ڏسي ڏسي منهنجون اکيون پيون سور ڪن. پنهنجو ته خيال ڪونه ٿو پئيو.“ رئيسياڻي ڳوهه وانگر ور ڏيئي اونڌي ٿي پيئي. ايتري ۾ پوپان بڻ جيڪا واڙي سان کير کٽڻ وئي هئي تنهن به چئونري رکي اچي بختيءَ ۽ جهمٽيءَ سان گڏجي پوڙهيءَ جي پٺيءَ پيرن ۽ چيلهه تي مُڪن جو مينهن وسائي ڏنو، ڇڻ انهيءَ بهاني سان اڳيون پوريون ڪرون ڪيڻ جو ارادو هون.

”اين .... اون .... ہائو.“ رئيسياڻي ڊگهيءَ جي رانياٽ جيان هڪ خطرناڪ اوگرائي ڏني جو ٽيئي ٻانهيون چرڪيوريون.

”اٺي جيجي اهو ڪهڙو مرض آهي جو پڻن کي مُڪ هڻئي اٿئون ته ہائو ہائو پئي ٿئي؟“ جهمٽي پڇڻ کان سواءِ رهي نه سگهي.

”صدقي ڪيون: مرض لڳيو ستن پيڙهين کي، مون کي ڪو ٿئي.“

”جيجي پوءِ ڪارو لوڻ ڇو نٿي کائين؟“ پوپان جيڪا پيرن پر ويهي ڏنگن کي پيڙيون ڏيئي رهي هئي پڇيو.

”آئي مُيون ڏسو نٿيون ته اڳيئي، ’بليد ستار‘ اٿم وري لوڻ کارائي هٿن سان ٿيون ماريوم.“

رئيسياڻي زورائتي لت هڻندي پوپان کي دت تان هيٺ ڪيرائي ڇڏيو.

”سانئڻ هو سڪل پنجرائين هڏي جهڙو ڏاڪدر جو سدائين وات پيو چوريندو هو سو ڇو نٿي گهرائين؟“ بختيءَ جهمٽي ۽ ٻوٻان جو حشر ڏسي ڏچندي ڏچندي صلاح ڏني.

”ائي بختي ان مئي جا هوش حواس موڪلائي ويا. پيري وٺي ويس. هتان سان ڏيون ماريوم. اٺيون سٺيون سيون هٽي وينو ماڻهو ماري.“ رئيسياڻي ڪنجهندي وراڻيو.

”چاچي خير ته آهي ڊاڪٽرن جون پيون ڳالهيون نڪرن؟“ ڪنوار فڪرمنديءَ سان پڇيو.

”ائي هاڻي ڏهيو ڏهيو. ماڻهين ته تعويذ ڪري هي حال ڪيو آٿم. هاڻي ٺريو ويٺي آهي.“

”چاچي تڪليفون ڪي تعويذن سان ٿينديون آهن ڇا؟ اسان ويچاري ته در ڪان ٺي ٻاهر نه نڪري سو توهان تي تعويذ ڪرائيندي، اهي وهم وسار.“

”تون ڪير آهين مون کي نصيحت ڏيڻ واري. مون کي به ته والوءَ ٻوبي چيو آهي ته تعويذ ائٺي روز پئي ڳرندي وڃين.“

”چاچي جيئن وٺئي تيئن چئه، وڏي وات ائٺي.“

”وڏي وات! ڇا چيئي؟ آئي وڏي وات ڇا کي چئبو آهي، اها خبر ائٺي؟ بي-اي پڙهي آهين پر ڪڙهي ناهين مون کي وڏين وائن جا پئي ڏس ڏين. اهو شان هوندو ماڻهين جو، انهيءَ کي وڏي وات ڏيکار.“

”آءٌ ته سمجهي نٿي سگهان! الائي ڪهڙا مطلب ويٺي ڪڍين؟“

”تون ڪوهه لاءِ سمجهين. تو ڪان ته تيج جو ڪير پيو وهي. ڦيٽان وجهي سڄو سارو منهنجو ٻچو ٻانهون ڪري ڇڏيو ائٺي. مون کي ڏسيو آڪيون هيٺ ڪيو ڇڏي. مون کي ڪا پرواهه به آهي ڇا سندس. آءٌ به سڄي ملڪيت پنهنجين نياڻين کي نه لکي ڏيان ته منهنجو نالو به زليخان ناهي.“

”چاچي وڃي لکي ڏيون. مون کي ڇو ٿا پڙايو. پنهنجو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پُٽ آٿون پاڻ ڄاڻو.“ ايئن چئي ڪنوار پنهنجي ڪمري ۾ هلي
ويئي ۽ رئيساڻي نوڪرياڻين کي ترڙيون ڏيئي پري ڪري
پاڻ چلم پيئڻ ويهي رهي.

....

”ٺڪ ٺڪ ٺڪ“

”ائي بختاور ڏس ته در تي ڪير آهي؟“

بختاور ڊوڙي در ڏانهن ويئي ۽ دعوتي ڪارڊ کڻي آئي.

”جيجي، گنجي مٺي وارو ٿلهو پائي: هي ڪاڳر ڏيئي
ويو آهي.“

”ائي منهنجي اکيان ڪاڳرن جو نالو نه وٺو. سڏ
ڪيو ڪنوار کي ته پڙهي.“ زليخان ڪارڊ ڏسي دهلجي ويئي.

”چاچي خير ته آهي“ ڪنوار اندر ايندي پڇيو.

”ائي امان سدائين خيرهجي. هي ڪاڳر الائي ڇاجو آيو
آهي. مولودن جو ته ڪونهي؟“

”ها چاچي واهه جي گجهارت ڀڳئي. ڪلهوڙن مان
آيو آهي. ميلاد ڪيو اٿن سياڻي شام جو ستين وڳي.“

”مائي مون بس ڪئي. منهنجا ڦيقڙ ٿا ڪنبن. اهي
روز روز جا واعظ مون کي ڏڪائن ٿا. تون وڃي ڀر پير ڀري
اچجان. ثواب جو ڪم آهي.“

”چاچي ايتري دير آءٌ نندي پار سان ڪيئن وهنديس؟“

”ائي جهجهي ويهڻ جو ڪهڙو ڪم. تون مائي جي
ڌاڻيم تي وڃجانءِ.“

”چاچي مائي گهر ۾ ڪونه آهي ڇا؟ سچي سردار جي
ساراهه نه ٻڌيسين ته وڃي ڇا ڪيوسين؟“

”پر امان ’رواز‘ جي ڳالهه تي ڪيان. تازو هينئر
ڪانيي خان جي گهر ۾ ڏٺم ته ٽوپين سوڌو ٻه زالون پيئي
آيون. ڪير جي پڇين ته ديـر ڪوهه ڪيو؟ چي: ”اسان
پين دعوتن تان پيون اچون.“

”چاچي مون کي ته شرم پيو اچي ماني کائڻ وجڻ.“
”ڏهيو امان مون بس ڪئي. جي طاقت سارين ته پاڻهي ويندس توکي منهنجي رستن سان قدم کڻوئي ڪونهي. آءٌ وڃان ته منهنجو راج به وڃي.“
ڪنوار جواب ڏيڻ کان سواءِ ئي پنهنجي ڪمري ۾ هلي وئي. ايتري ۾ وري در تي ٺڪ ٺڪ ٿي. پاڻهي وئي ۽ پيو ڪارڊ کڻي آئي.
”جيجي هي متياريءَ جي سيدن جو ڏليور عيد ميلاد جو ڪاڳر ڏئي ويو آهي.“
”ائي نياڳيون، نپٽيون ڇيو مانو ڪون ته مون کي ايهي ڪاڳر نه ڏيکاريو. انهن ڪاڳرن سان منهنجو هيانءُ ٿو ڦاٽي. وجي ڪنوار کي ڏيو. رکي نه رکي سندس مرضي.“
رئيسياڻي پلاند مان ڦوٽا ڇوڙي تڪڙي تڪڙي ڇپاڙڻ لڳي پوءِ ڳيت ڏيندي پاڻهيءَ کان پڇيائين:
”ائي بختاور اهي وري ڪڏهن کان ميلاد ڪرڻ لڳيون؟ اسان به اڇو مٿو آندو. ٻه عيدون ٻڌيون سڻيون سين، اِها عيد ميلاد وري ڪوهه؟ اڳي مڙسن سنجهه مولود ڏيندا هئا. هاڻي وريو ڇون عيد ميلاد. متاسين مائي! منهنجو به ساڻن نانين ڏاڏين کان رستو آهي تڏهن ته ڪون ڪيا هيائون اِهي ميلاد.“
”ائي جيجي اهو ميلاد جو ڦيشن اڇي هن خلق وڌو. تنهن لاءِ ڪري گهر گهر ۾ تا ميلاد ٿين. ڪلهوڙن ۽ هن ڏينهن [illegible] ۾ نئين بنگلي جي خوشيءَ ۾ ميلاد ڪرايو آهي.“
”ائي [illegible] اسين چونڊ ڪريون؟ اسين ڪنهن ڪانئي ۽ ڪلهوڙن کان گهٽ آهيون ڇا؟ سگهي نٿي پوڙهو جايو اٿم چونم عقيقي سان گڏ ميلاد به ڪرايون. ڦيشن جو ٿيو. مون به سچي چمار ڏنو آهي. ستر ۾ پهتي آهيان، ڪو مفت

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جيڪو ڏنو هئم. ماڻهن کي ته نينگر جي توهر جي به خبر نه پئي، اها ڏاڪڻياڻي امينا چڱي ملڪ الموت ساماڻي آهي جو جمڻ سان ئي ٻڪر ٻوسات ۾ معصومڙي جي توهر به ڪري ڇڏيائين. اڃا چوڏهن پنڌرهن جو هجي ها ته ڳاڙهي گوڏ ٻڌي گهوڙي تي ٻينڊن باجن سان سرڪس ڪري ها ته لوڪ ۾ به واهه واهه ٿئي ها. ائي سُئي جهمٽي ڪنوار کي سڏي وٺ."

"چاچي خير؟" ڪنوار اچي ڪائنس پڇيو.

"آئي اماڻ مڙسهين اچي ته چئينس ڪاڳر ٺهراءِ سيني کي ميلاد، عقيقي ۽ نينگر جي توهر جي خوشيءَ جو سڏ گهمرائي."

"پر چاچي پوءِ ته چار ٻڪر ڪسندا، ٻه عقيقي جا، هڪ توهر جو ۽ هڪ ميلاد جو."

"آئي چئن کي ڪٽي ڇڏ، ماڻهو اچي ڪلون ڳڻيندا ڇا؟ عقيقي لاءِ هڪ ٻڪر ڪافي آهي. ڪٽو ته ٻيو ٿورو ڪليو گوشت به گهرائي وٺنداسين."

"چاچي سنت ۾ ته ٻه ٻڪر آهن هڪ ۾ عقيقو ڪيئن ٿيندو؟"

"مائي سنت ڪير ٿو ڏسي، اڄ ڪلهه ڪير پورا ڪري ٿا ٿين. ايڏو سيڙو ٻڪر ته ڇهين سوين ڪان گهٽ ڪونهي. هاڻي وڃي تياري ڪر. مڙسهين اچي ته انهيءَ سان صلاح ڪر تيسين ويهه ته آنهن زالن جي نالن جون لسٽون لکرايانءِ، جن سان ڏيڻ وٺڻ جو رستو آهي."

ڏکو پيڙ پيڙان

زيبل صبح سان پيري کيڙن جي ڪنيو، سونتيءَ جي سٽڪ سٽڪ لائيو وينئي هئي اڄ مڙئي ڪجهه موڊ ۾ هئي جو پنهنجي جواني، ديواني، مستانيءَ جي زماني وارو راڳ ٻڌ جهونگاري رهي هئي.

”آتا هي ڪون؟ جاتا هي ڪون؟ ڇُپ ڇُپ ڪي، هان هان ڇُپ ڇُپ ڪي، ميري سامني.“

’ڇُپ ڇُپ ڪي‘ چوڻ مهل وري ڪيڙن کي اهڙيءَ طرح پات ۾ ٿي سٽڪا ڏياريائين جڻ ڪيڙن مان به ’ڇُپ ڇُپ‘ جو آواز پئي نڪتو، جو شايد انهيءَ راڳ جي طرز سان ڪنن کي پلو پئي لڳس. انهيءَ ڪري ته گهڙيءَ گهڙيءَ پئي ورجايائين:

”هان هان ڇُپ ڇُپ ڪي.... ميري سامني.“ ايتري ۾ در تي موٽر جو وڏيرڪي استائيل وارو زورائتو هارن وڳو:

”پان .... پان .... ن .... ن.“

”ڦئوووت.“ زيبل به هارن وانگر ڦوت ڪئي. سندس موڊ خراب ٿي ويو ۽ خار ۾ زور زور سان پوڻيءَ جي چلڙيءَ تي نل جي هيٺ رکي برش سان رهڙڻ لڳي.

”جهڙي پاڻ چيگري تهڙو سندس اولاد. ’چوغم، لائيو ڪيڙن جي پيڙي پوڙيو چڏين.“ پنهنجي منهن پٽڪيائين.

”پان .... ن ن ن پان .... پپ.“

هن پيري رهندو زورائتو هارن وڳو. ”وٺ پئين، ڪن ڪاني چڏيا آٿن. کهڙي گهل پئي آٿن صبح ساڻ.“ زيبل بچان مان پاٺمرادو ڪري ڪي. وري پنهنجي ئي بچان بابت سوچ ورائي ويس ته اها چو ٿي ٿئي؟ ٻار ٻال سان راند ڪندا ته به پئي بچان ايندس ۽ رڙ پئي پوندس ته مغز ٿو ڦاڙي ٻال جي

ٺڪ ٺڪ نہ ڪريو. سيٽي وڄائيندا تہ بہ پٺي واڪا ڪندي تہ ڪيس ڇريو ڪري رکندا، پٺي چوندي: بند ڪريو اها رون رون.... هٿ ڪندا تہ بہ پٺي جهٽڪ کائيندي تہ مغز ۾ پاڻ پاڻ ۾ ڌم ڌم پئي ٿئي. ڪنهن ڪم ڪار بہ نہ ڪري سگهندي. ايئن ڇو ٿو ٿئي .... شايد .... شايد اها پيري. هن ڏڄندي ڏڄندي سوچيو.

”نہ، نہ .... اهي پيريءَ جون نشانيون ناهن ... مان اڄان ڪراڙي ٿوروئي ٿي آهيان.“ هوءَ پنهنجو پاڻ کي ڏڍ ڏيڻ لڳي: ”اها شڪايت تہ ڪمزوريءَ ڪان اٿم.“ هوءَ پنهنجو پردو رکڻ لڳي پر پردي جي ڪنڊ لاشڪ تہ هوا جي تيز جهوٽي سان کڄي وئي هئي.... ۽ هن ڏٺو تہ هڪ اُن سان جي نيڊڙي نينگر پنهنجي ڪراڙي ڏاڏيءَ اڳيان کهڙي کهڙي پير جي ٺڪڙيءَ واري جستي سيٽي لڳاتار ٽرڙ.... ٽرڙ.... ڪري وڄائي رهي هئي. ڏاڏيس ڪيس هسٽيريائي نموني سان چئي رهي هئي، ”نہ وڄاءِ ڙي نہ وڄاءِ، منهنجو مغز ٿو ڦاٽي!“ ۽ هوءَ ڏاڏيءَ ڏي لچندوڏسي ٽيڻ ٽڪيون سيٽيون وڄائڻ لڳي هئي.

حيرانيءَ سان ٿي سوچيائين تہ ڪراڙين کي اهي راندين جا راحت ڀريا آواز ڇو نٿا آڏرن، جڏهن ڪيس تہ ڏاڍو مزو ٿو اچي ۽ ڪائي مغز ۾ چڪ نٿي محسوس ٿئي!! پل جي جهاٽڪ ڏيڪاري وقت جي چار ۾ لنيال پردن پويان نيڊڙي نينگر ڪم ٿي وئي....اها هوءَ پاڻ ئي تہ هئي .... تڏهن کيس اها خبر ٿوروئي هئي تہ اهو وقت مٿانس بہ اچڻو آهي.

دماغ سان پنهنجي حالت جو چڱي ريت جائزو وٺڻ کان پوءِ بہ نيڊيڻ جون اهي ڳالهيون سندس دل کي بي معني ۽ ٻاراڻيون پئي لڳيون .... هاڻي تہ هوءَ اڌ وهي ٽان ٽپي چڪي هئي. ”پلا هرو ڀرو جي پان پيا ڏان ڏان ڪنهن کي وڻندي!“ هن سوچيو، ”انهيءَ ۾ پيريءَ جو نہ ڪو سوال ئي ناهي.“

ايتري ۾ ڏيڊيءَ مان ڪنهن جهاتي وجهي سڏ ڪيو، ”ادي زيبل، ويٺي آهين نه؟“

”هائو ادي، هائو“ زيبل ورانيو ۽ تڙ تڪڙ ۾ پنهنجا صابڻ هڻا هٿ سٽڻ سان اگهندي، ڪنجيل ور هيٺ ڪري، منهن تي لڙي آيل ڪتل وارن جون چڳون وانگوڙي ڪري جانئيون ڪيائين ۽ ڪليءَ ۾ ٽنگيل رئو لاهي سنوڙي پسيل چولي جي مٿان چاتيءَ تي پڪيڙي وهنجڻي مان ٻاهر نڪري ڏيڊيءَ ڏانهن وئي. اتي شريفان کي ڏسي ڪيس پاڪر پاتائين ۽ چوڻ لڳي: ”ڀلي آئينءَ، جيءَ آئينءَ.“

”آءٌ نه مر ڳوٺ موٽيو پي ويس. ٻه ٽيرا ڊرائيور، هارن وڄايو. ڪوجواب ئي ڪون آيو. گهر ۾ جهاتي وڌم ته ٻه ڪير ئي ڏسڻ ۾ ڪون آيم. وري سوچيم ته سڏ ته ڪري ڏسان ضرور ڪو نه ڪو هوندو ۽ ائين ڪليو گهر ڪيئن پيو هوندو؟“

”مون ته پيڻ ڪپڙا ويٺي ڌوتا موٽر جو آواز ته ڪن تي پيم پر اها ڪهڙي خبر ته اها پاڻ پاڻ تو واري هئي، تو ڏانهن ته ڄڻ ڪَن ئي ڪونه هيم.“ ايئن چئي، زيبل آڳڻ ۾ نم جي ڇانو هيٺان پيل کٽ تي شريفان سان گڏجي ويٺي.

”ڀيڻ تڪجي پئي آهين ڇا؟“ شريفان، اونهو ساهه کڻندي ڏسي پڇيس.

”بس ادي گهر جا ڪم جو ٽيا، جيسين ساهه آهي تيسين پيو منهن ڏبو اجا ته رڌڻ پچائڻ، ڇنڊ ڦوڪ، ٿانو ٿپا سڀ ڪم ڪرڻا اٿم.“

”آڳئين پيري آئي هيس تڏهن ته اوهان وٽ نوڪر نوڪرياڻيون ٻه هيون؟“ شريفان پڇيو.

”اڳيان وقت ويا گذري.“ زيبل ٿڌو ساهه کڻندي ورانيو، ”تڏهن ته ڪک ڀڃي ٻه ٻٽو نه ڪيم. مار پوين هيٺئر ته راڄ آهي مزورن جو، سو نوڪر ڪٿان لڀن. ڳولهه ته لڀي ڪونه ۽ وري لڀي ته مطالبا ۽ نخرا اهڙا اٿن جو مان

ڪيو ويٺي هج.“

”اسان جو ٽائيم پيو پاس ٿئي.“

”ادي اوهين ته ڏيو زميندار ماڻهو، پنهنجن هارين نارين وارا. اوهان کي ڪهڙي ڪاڻ، هڪڙا وڃن ته ٻيا اچن.“

”ائي ادي ڪهڙا سور ڀڏايانءِ. هرڪا هارياڻي پنج پنج ٻار ڄڻيو اچي رهي، سو مون کي ڪهڙو سک هوندو. آءٌ ته ويل جي منهن ۾ آهيان.“ هوءَ ماڳهين پنهنجا سور ڪٿي ويهي رهي.

”تڏهن به اها سانجهه واري مصيبت توسان نه هوندي“ زيبل ريس سان چيو.

”ائي زيبل، پر نينگريون ڪيڏانهن ويون اٿئي جو تون پئي رڌ پچاءُ ڪرين؟“ شريفان همدردي ڪندي چيس، ”تون اڳ ئي طبيعت ۾ ناساز، هڪڙا دمن جا دورا وري باهن تي ٽي ويهين.“

”ادي ڇا ڪريان، جاڻ ٻچا آيا تن لاءِ آءٌ ئي ته ڪنديس. ننهن ٻچڙيوال، سا ٻارن ۾ ئي پوري. اها به ٻارن کي ناناڻي ڇڏي پاڻ وئي آهي اسپتال ڊاڪٽرياڻي امينا ڪان سڏئي هٽائڻ. خير سان ڇهين اميد واري اٿس.“

”ائي ادي پوءِ اهوئي ڪيو نه جنهنجو ريڊيو ۾ ٽي - ويءَ تي ڏم ڏمان سان پڙهو ايندو آهي ته هو جمالو گهٽا ٻار، هئين تي بار ڏورا ٻار پيار ئي پيار!“

”شريفان ڀيڻ، آءٌ پاڻ روز پئي ڀڏان اهي چونڪ چنبڙن جا ٻيان. مٺا پرائين ٻچن جي پويان هٿ ڌوئي پيا آهن، شال جهان جا اگهڻ پيا وسن ٻچڙن سان. هي مٺا چون ته ٿلها به ٻار ڄڻيو، ڄڻ جنهن کي وڏيڪ هجن سو گوگهو ڏيئي ماري، پوءِ هي ٺري خوش تي ويهن! منهنجي ننهن ويهه ٻار ڄڻي ته به آءٌ ته گهورون پئي گهوريان.“ زيبل وراڻيو ۽ پوءِ وري ڪليل وانگوڙي جانتي ڪرڻ لڳي.

”ها ادي!“ شريفان عجب مان آڱر ڳل تي رکندي چيو، ”اڳي ته اسان ڀڏو ڪونه ته ڪو گهٽ ٻار ٽين پاڻ

چوندا هياسين: جهجا ٿين، وڌن ويجهن ۾ دعائون چوندا هئاسين
ته شال ڪيچ ٿلا ٿين.“

”هينئر ڪا پينگ پئي اٿن جو هوڪا ڏيو هو جهالو ڪن ته ٿورا ٻار ڄڻيو. پئسن ڪان ٻيڙا پيا ٻُڏا ڏيئي جهمريون پائين. موئن لوئين کان ٻچو ته توهان جي نانين ڏاڏين گهڻا ٻار ڄڻيا؟ توهين نپنا ڪره ڇاپا جو نچو ٻنا. مردن جو شان وڃائي ڇڏيو، عزتون وڃائي ڇڏيو. اولاد نه ڪيو ته وڃي 'ڇاڳي فقير'، جي مڙهيءَ ۾ ويهو. پراڻين نياڻين جي پنيان ڇو اڇي پيا آهيو ته ٻار نه ڄڻيو. ڪو ٻچين ته ويچاريون گهڻي ته پيٽ ۾ ڪونه ٿيون وجهن. اجايو کٽي نياڻين کي بدنام ڪيو اٿن. لاڏي ڪوڏي پرڻايو پوءِ مٿان کٽن موچڙا. نڪ جا موڙا پيا پونن ته پيٽ سان ٿي آهي.“ زيبل چيو: ”مان ته چوان اهو 'ايڪ دو بچي'، به لاچار ٿو تڙيءَ مان اڪلين نه ته آهن ته اصل ويم جي ئي خلاف.“

”ادي وڃي ڇائي پائين؛ پنهنجو ڊول ڪو ڇمڙو. پاڻ انهيءَ ڳالهه کان مٿي چڙهي ويون آهيون.“

”خير گهر، ڇو چڙهي ويون آهيون؟“ زيبل اٿي چرڪ ڀريو ڄڻ ڪانڌاريءَ ڏينهو ڏنگيو هجيس. ”ڄڻ تي اچون ته ڇو نٿيون ڄڻي سگهون. پاڻ ته اڃان پنجاهه ۾ آهيون. زالون ته پنجونجاهه ۾ به پيون ڄڻين. ملڪه ترنم نورجهان کي به ته تازو ڌيءَ ڄائي آهي، اسين ان کان ته ننڍيون ويل؟“

”ها، اهو ته ٺيڪ آهي.“ شريفان نزاڪت سان ڀرون چاڙهيندي ورائيو ”ڄڻ کان ته ڇو نٿيون ڄڻي سگهون، پر مون کي ته لڳي پيو، چار سال ٿي ويا جو اِهي 'مٿاه هيٺ' مٿي ٿي ويا! ٻت تي گرمي چڙهي ويم، گرمائش سببان مر ڳو اکيون وني ويهي رهيس.“ شريفان اکين کي لڳاتار ٻه ٽي ڇنڀڪا ڏيندي ورائيو، ”اڳي جهوڙي نظر ڪٿي اٿم. مڙس جي موچڙن کان زوريءَ جم روڪ نڪيون ڪائي مر ڳو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اهي حال ٿيا اٿم جو هاڻي ته رت ئي سڪي ويو اٿم.“ شريفان ٻار نه ڄڻڻ جو ڏکر ڇم روڪ گورين تي ٻڇندي ڇيو.

”مڙسالن کي به کپي ته ڏنڍي ڪونڍي ۾ ميندي گهوڙي ٻين، اجايو سرڪار کي وڏي هيڏن خرچن ۾ وڌو اٿن. پاڻ ڪجهه نه ڪن باقي ٻري آئي زالن مٿان، توتاڙا ڪنيو واعظ ڪندا وتن ته ٻار نه ڄڻيو. ٻيڙيءَ ٻڏو هڪڙو هفتو ڪن ئي ميندي پيو ته مڏڪ ئي ڏري پوي. نه رهي بانس نه وڄي بانسري.“

”ها ادي، پر مڄين ٻه نه اسان جـو ڇوڻ. اسان جون ڳالهيون ته آهن گوگائي مرچ؛ باقي پاڻ جيڪو پيا واقين سو حلال اٿن.“

”اها ’هو جمالو‘ ٻه ڇڱي خواري ٿي، نندڙا پـوٽا پوٽيون اڇو پڇن ته لالي امان اهو ’ڳانو‘ ڇاجو آهي؟ ڇوان ته ابا پيا ڏوڙ پائين اوهان کن ئي نه ڏيو. پر ٻار ڪٿي ٿا مڙن سچو ڏينهن جيئن جهلين تيئن سر سان وينا ’هو جمالو ڏورا ٻار‘ ڳائين. ڇوان ته ابا نياڻيون وايـون نـه ڪيو ۽ ايئن نه ڇئو. پر ڇون ته ڏي-وي جو ائين ڏو ٻونڪي. وريو ڇوان ته ابا پيا دانگي ملين منهن سان اوهان ليکيون ئي نه. ٻر سچ پڇين ته ٻارڙن ويچارن جو ڏوهه ئي ڪهڙو، زبان آهي ڇم جو لڪڻ، شل نه هري، ڪنهن مهل ته مون ڪان ئي نڪري وڃي: ’ڏورا ٻار.......‘ اوچتو جو ڏيان ايندم ته ائي هان! اهو ڇا پئي ڇوان؟“

”ڇئبو ته اهو بيت ٻه خواريءَ جو ڏلهو ٿيو ۽ شادين مرادين ڪان ويو. اِهي ستن پيڙهين وارا سر ٻه ڪنيا رتابنديءَ وارن. ٻوءِ اسان هٿ ڪنيو.“ شريفان سچ پچ هٿ ڇنڊيندي ڇيو.

”زندگي ڏيڻ ۽ وٺڻ وارو خدا آهي، اهي ڪير ٿيندا آهن جو قدرت جي ڳجهه ۾ ٽا هٿ وجهن، ڇون ٿا ته آبادي وڌندي ته ڪاڌو ڪونه ٿيندو. اسان جنهن خلقيو آهي روزي ٻه اهو ڏيندو جي نه ڏيندو ته ٻوءِ ڪٿندو ٻه اوچتو. اهي زلزلا،

طوفان، ٻوڏون ۽ حادثا قدرت جو قهر ناهن ته ڇا آهي؟“

”تويان پيڻ، سدائين تويان! اُني زيبل ڳالهين ۾ لڳو ته ٻڌايم ٿي ڪونه ته آيس ڇا لاءِ.“ ايئن چوندي پرس مان دعوتي ڪارڊ ڪڍيائين، ”مهي مهوش انٽي ٻاڻيجي جي شاديءَ جي. اچي پنهنجي هٿن سان مون ڏيئي ويا آهن.“

”دعا ڪر ته ڀلو واند ڪاٿي ملي ته آڪين سان ايندس.“

”جيسين جيئرو تيسين ڪم ته ڪٿي ڪونه آهن، ڪاج ڪو پري ٿوروئي آهي. ٽن ڪلاڪن جو ته پنڌ اٿئي سو به جي ريل ۾ آيئين ته ڏهن نه ته ويگن ۾ چڙهندينءَ ته دير ٿي ڪون لڳندئي.“ شريفان برقعو پائيندي چيو.

”ادي توکي شاباس هجي جو مون کي ويگن ۾ ٿي چاڙهين، هونءَ اجان ٻه ٽي سال هيان ها، هتي ته مرڳو اڌ ڪلاڪ اڳندو، رڳو رستو سو سيدو هائي وي هجي.“

”آئي زيبل هاڻ ڇڏ چرچا، آئي تياري ڪر.“

”چڱو ڀيڻ رب الله ٿي.“ برقعي سان جهليندي، ”ويهه ته سهي ڏڌ چڪو ڪٽي اچان.“

”نه منهنجي مٺي ڀيڻ هلاڪيون نه ڪر، وري ڀي سڀاڻ ايندس هينئر وڃان ٿي ٻين کي به دعوتون ڏيڻيون اٿم، وري آج جو آچ ڪراچيءَ به پهچڻو اٿم. زليخان ڏي به وڃان، ٻوٽس جي طهرن جي خوشيءَ تي ڪالهه وئي هئي سانس، سو ڏک پئي ڪڍي گهڙيءَ پلڪ انهيءَ وٽ به ويهان جهونا رستا آهن.“ ايئن چوندي ڏيڍيءَ طرف وئي.

زليخان جو نالو ٻڌي زيبل جي پيرن هيٺان زمين کسڪي وئي. سڪل مناڻي واري سڀي ڳالهه اکيان تري آيس.

”هڪ پاڪر جي پيڙا اجان لٿي ڪانهم وري ٻيا سور پيا سنيرن. مون ڪراچي جي پچر ڇڏي، پر ڪيئن وڃڻو ته پوندم نه ته شريفان دل ۾ ڪندي، زالن جو راڄ هوندو،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گهٽئي ساهيڙيون هونديون، هن کي ليکيندي سَئي کو نه."
اهو سوچي آئت اچي ويس.

....

زيبل گيهي گيراڙي سڌ پرٽ لاءِ پهتي ته ڏاڍو ٽڪل هئي پر جڏهن راج ۾ زيبل کي گهوٽ جي ماسي ڦونڊ ڏئي جو هن لاءِ جوڙو ٻڌايائون ته واڇون وجي کنن سان لڳيس ۽ ريل جي گيهه گيهان واري ٽڪ کي جهٽڪو ٿيندي محسوس ڪيائين. ڏسٽي ۽ اگوٺي سان ڪپڙي کي مهٽي پڪ ڪيائين ته سادو آهي يا اوچو. پوءِ اماڪ سٽڪو ڏيئي ڪٽي ٿيلهي ۾ وڌائين.

"اُئي گهوٽ جي نندي ڀڦيءَ جو جوڙو ڪٽي آهي؟"
راج مان ڪنهن شيدڻ ناسون ڦونڊيندي رڙ ڪئي.

"اهو گهوٽ جي چاچيءَ کي ڏنوسين." گهوٽ جي ماسيءَ وڏي واڪي وراڻيو. "اِها آئي ڪانه باقي جوڙا ٿي گهر ويٺي پائي. ڪو لهڻو ڪونه اٿس."

اهو ٻڌي زيبل پر ۾ ويٺل زبيده کي چيو "گهوٽ جي ڀڦي ٿيو ڏهاڙو مون وٽ آئي هئي، چرچي مان چيومانس: هاڻ ته پرچاءُ ڪرين، پاڻٿهن جي شادي تي ته اچجئين وڳو ملندئي. تنهن تي هن پاڻ چيو ٿي ته: ڪيس ڏين ته به لعنت جو ٽڪر ڪير ڪٽي، سٽ پيڙهيون پيون پٽيون ان جوري ۾. گهوريو سون جو ڪن چني."

"اُئي ادي هاٺي ٿهيو آهستي ڳالهاءِ. راجن ۾ ٿي جهيڙا وجهين. هن به جي باهه مان چيو ته تون ته بردبار ٿيءُ ۽ هرو پرو ائين دهل...."

"ادي آءٌ ته آهيان ڦانوڙو دهل. اسين چئون سچ پوءِ ڪنهن کي وڻون نه وڻون."

"آئي زيبل!" ممتاز پريان پرس لوڏيندي آئي، "هڪڙا ڏهه رپيا هجنئي ته ڏينم منهنجا ته سمورا پئسا گهورن پنيان خلاص ٿي ويا. اچا ته گهورون ڏيٺيون اٿم."

”پيڻ: آنءَ پاڻ ڦٽي پئي آهيان، لنگهياڻين جا ڪم ڏنا اٿئي، هيتان هُتان نچيو جهمريون اچي منهنجي اڳيان ڏين ته ’ڏيڳو پير پيران‘ لاچار مون ڪي به ڏيٺو پوي. هو تيئن سمجهن ته زيبل ڪا لڪ تي مٿو ڏوڏيو ويٺي آهي. خاص گهورن ڪاڻ به سو ته نينگري ڪان وٺي آئي آهيان، تهڙو هت ياجائيءَ ڪان به لڄئون ڪچئون پنجاهه رپيا اڏارا ورتم. هاڻ ڪنهن ڪان گهران. باقي اٺم رپيا ويهه سي به توکي ڏيئي ويهان پوءِ نيٺ موت جو پنڌ به سجهي ٿو.“

”ادي ٺهيو،“ ممتاز وراڻيو، ”مڙئي خير آهي، ممونءَ ڪان ٿي پڇان.“

”ائي ادي مون ڪان پڇي ڇا ڪنديءَ؟“ ممونءَ پنهنجو نالو پڌي ڳالهه ورائيندي اتان ٺي ڇيو. ”اسان جا ته پيرا ٺي لٽا پيا آهن جيڏيون وڏيون شاديون اوتريون وڏيون ڳالهيون. رڳو وقت خير جو گذري.“

”چڱو وڃي گهوت ماءُ ڪان ٿي پڇان، بهت جهجو ٺي پيو اٿس: گهر هلي اوڏيءَ مهل ٺي چلو منڍي گروي رکي به پئسا موڪلي ڏيندي مانس.“

گهوت جي ماءُ شريفان، جنهن نوح نبيءَ جي پيڙهي جيڏو پرس ڪنيو چڪر پئي ڏنا تنهن کي چيائين: ”پيڻ هڪڙا پنجاهه رپيا ته ڏيئم گهر وڃي انهيءَ مهل موڪلي ڏينديسانءِ حال ته منهن مان ڪريان. مهل کي ته منهن ڏيان.“

شريفان يڪدم لنگهياڻين وٽ سيٽجي وئي، جيڪي اڳيان ’تها، رکيو پن جي پيڙهين جا نڪ مان دونهان ڪڍي رهيون هيون ۽ وڏا وات ڦاڙي ٻاڪارڻ جي انداز ۾ راڳ به ڳائي رهيون هيون.

”مائي سوني، هي تم مٿائي ڏي.“ شريفان ڦونڊجي پرس مان ڳوڙهي ڦولهي سوجو چٽين لڳل مٺل نوٽ ڪڍندي چيو.

”حاضر جيجل.“ لنگهيائي نوٽ وٺندي چيو، ۽ ڏهين

ڏھين جا ڏھہ نوٽ ڪيڊي شريفان کي ڏنا.

صوبيدار ربڏني جي زال شمسو: پئسن ڏيڻ سان پوريون ڪري ڇڏيون. باقي وڃي ڏھين جو نوٽ بچيس: منهن پيلو ٿي ويس. منور، جنهن ھيل تائين ٽڪو بہ خرچ ڪونہ ڪيو ھو تنهن کيس ڏونٽ ھٽندي چيو، "ھاڻي ٺھيو، گھٽئي پينگ ڪيئي صوبيدار جي. ھو ويچارو ھيتان ھُتان پٽي سٽي کنيو اچي، تو کٽي لت لاتي آھي. گھٽوئي ڏنئي، راڳ بہ ھڪو سنو ھجي ڪين 'ھل صابل ميڙي تي' جو تون حيران ٿي وئي آھين. واچ پنجي وئي اٿئي."

شمسو: جا ڪنڌين ناسن وارو ڏکھو نڪ ۾ سنھڙا چپ کنيو ويٺي ھئي سا ڪوڙين جھڙا ڪچا ڏند ڪيڊي چرچي مان کلي، "چڱو منور نٽي ڏيان، تو تہ بچاءُ ڪري ڇڏيم، پر تون ڪھڙي نہ پڪي آھين جو ھڪ پائي بہ ڪونہ ڏني اٿئي."

"آءٌ ڏيان تہ ڪنهن غريب کي ڏيان، جنهن جي ڪا مھل ٿئي، ھي ڪارا ٽنيا اچو بيھن اڳيان ھنبوڇيون ھٽڻ سو ڇو ڏيان. مون کي انهن ڳالھين کان چڙ آھي." منور رعب ۾ ائين چئي اچان بس ڪئي تہ سٽي تي ويھن تولن جي چوڙين ۾ پنجن تولن جي منڊين واري ھٿ جو بار محسوس ٿيس. ڪنڌ ورائي جو ڏنائين تہ گھوٽ ماءُ رپئي جو نوٽ مٿانئس جھليو بيٺي ھئي. ايتري ۾ وري جو سامھون ڏنائين تہ ڪارو ٽنيو ھنبوڇيون ھٽندو سرندو ڇم ڇم ڪندو ڏانھس ئي آيو چڻ گودو شيدي ٻوڙندو ھجي، "آھا! ڏڪو پير پيران! بلي ڏڪو پير پيران شابي! ڏڪو پير پيران آھا.... آھا.... ڏڪو...."
منور سور ئي ڪا گھڙي تہ سُسي وئي جيسين ٽنيو ناز نخرا ڪري پاڻ کي پٽي، ڇني ڇاڇولي، ڏونڏاڙي اڏ مٿو ڪري ڇڪيءَ ڇيلھہ سان نوٽ کٽي.

شمسو، منور کي صلاح ڏيندي چيو: "ائي ادي، تو کي

عزت ڏيندي يادگيري ڪيائين هاڻي تون به جوابي نوٽ گھورينس."

"مون کي ڪهڙي خبر ته اهو اوچتو حملو ٿيندم جو آءٌ به جوابي حملو ڪريان. آءٌ ته پئسا ڪٺي به ڪون آئي آهيان. مون وٽ هجي ته گھوريان. مون ميڙ ته ڪونه ڪئي مان جو مون مٿان گھوريو."

"ادي تون زور آهين." شمسو مرڪندي وراڻيو. سس کي نوٽ گھوريندو ڏسي گھوٽ جي ڀاڄائي به گوءِ ڪٽڻ کان پنجين رپين جو نوٽ منور جي مٿي تي جهلي بيٺي. هن جو ٻهريائين هيڏانهن هوڏانهن پئي راڄ کي ڏٺو سو مرڳو اکيون ڪري زمين ۾ کپائين. ديڪا ديکيءَ ۾ پيون به گھوڙيتيون مٿانس نوٽ گھورڻ لڳيون. هن ڪنهن تي به جوابي نوٽ نه رکيو.

"مائي زال آهي ڪين زنب! ڪهڙي نه ڪنجوس آهي؟"

"هيڏيون گھورون ڪيون اٿونس، اکين ڍڪي."

"هون، مکي چوس."

"اها آهي ئي اهڙي بخيل، تازو پٽ پرڻايم ته ورهين جو رکيل ڳريل وڳو جنهن جا ستارا ئي ڪٽا پيا هئا، پنجاهه رپڙن جو چڻ روئيندي ڏنائين. رکي الله تي اهو وقت به ايندو جڏهن پٽ پرڻائيندي ته آءٌ به ساڳيو وڳو پوٽ تي هڻندي مانس."

"ها، پيو وري چا، جيسي ڪو تيسا. ڪهڙا توکي سونا سيٽ ڏنا هئائين جو تون ڏيندينس."

سلطانا جيڪا ڏاج اڏ ۾ چڙي ڪنهن ڪم سان وئي هئي سا تيزيءَ سان ڊوڙندي واپس آئي ۽ منور کي حجائتو چنبو هڻندي پڇيائين، "منور پڏاءِ ته سهي چا چا ڏيکاريائون؟"

"مون کي ڪهڙي خبر؟"

"ماٺهو آن ڪير آن. ڏاج به ياد نٿو پوئي؟"

"مون کي ڏاج پاڃ ڏسڻ نه وٺي."

"ڏيان ڪر پن ڏيئڻ جي ماڻ آهين، اهي ڏينهن توتي

به اچڻا آهن."

"مان پنهنجي ڌيئن کي ائين نمائش ڪري ڏاج ڏينديس ئي ڪونہ."

منور ۽ سلطانا جي انهيءَ سس پس مان فائدو وٺندي هڪ ڇڙيءَ ٻيءَ کان پڇيو:

"پيڻ تو ڇا ڏنو؟"

"پنجين هزارين وارو سونو سيٽ ڏنم." هن اداسيءَ مان وراڻيو.

"ادي گهبرائين ڇو ٿي 'ڪاسين ڪباب تہ ڏيسين جواب' تون بہ ڌيءَ جي ماءُ آهين. اها تہ آڌاري پاڇي آهي وري واپس ملندءِ."

"منهنجي ڌيءَ اڃا ابڙائي سالن جي مس آهي." هن ساڳي اداسائي مان وراڻيو.

"ڏينهن گذرندي ڪهڙي وير دلجاءِ ڪر."

ابڙائي سالن جي ڇوڪريءَ جي ماءُ جيڪا اندر ئي اندر پڳي پئي هئي سا جيسين ڪو جواب ڏي ئي ڏي تہ زبيدہ جو دهل جهڙو آواز گونجيو.

"ادي زبيل تون تہ اڃا اتي بہ نہ ڏهاڙا رهندينءَ؟"

"نہ پيڻ آءٌ تہ سپاڻي اول خير ويندس."

"ڇو ادي، ايڏي تڪڙ؟" هن ڇڻ طبلي تي سنگت ڪندي پڇيو.

"ادي گهر جو بہ اونو آهي سڄو ڪم سر تي اٿم."

"آئي ادي نوڪر تہ اڄڪلهہ ملن ئي ڪونہ ٿا، پوءِ پنگياڻيءَ کان ڇو نٿي گهر جو ڪم ڪرائين. ڪپڙا بہ ڌوئي ڏيندءِ بصر بہ چلي ڏيندءِ، آٽو بہ ملي ڏيندءِ چند ڦوڪ بہ ڪري ڏيندءِ ڇڻ مٽي جي جوڻءَ ئي مٽي پئي هوندءِ."

"نہ ڙي ادي خير گهر! الله بازن ۾ سکهہ وجهندم. هاڻي انهيءَ درجي تي ٿي پهچائيم جو پنگياڻيءَ کان گهر جو ڪم ڪاج ڪرايان!؟"

”ادي آءٌ تہ وقت کي ڏسيو، سڀ ڪم پنگياڻين ڪان ڪرايان. ساهہ تہ اسان جهڙو اٿن، پيٽ ۾ بہ تہ گند پيو اٿئون. ٻاهران مڪيون چڪيون وينيون آهيون. اندر ڪنهن جهاتي پائي ڏني آهي؟ ڪوڙو هٿ ڪوڙي وڏائي رهي ناٿو رب جو.“

”ادي تون سدا پئي ڪم ڪراءِ. تنهنجي جُتيءَ ۾ ڪير پير وجهندو؟“ زيبل بيزاريءَ مان وراڻيو، ”ڪٿي تون خاندانڻ، ڪٿي اسين مسڪين ماڻهو.“

”آئي چڙي پئين ڇا؟ تنهنجي تہ طبيعت ئي اهڙي آهي جو مکڻ مان وار پئي ڪڍين. اِهي وهم وسوسا ڇڏي ڏي....“

”ادي خورشيد، پري ويٺي آهين، اچي پاسي ۾ ويھہ تہ چار ڳالهيون ڪريون. قسمت سان مليون آهيون.“ زيبل، زبيده جي ڳالهين مان ڪڪ ٿيندي خورشيد سان ڳالهايو.

”ادي ٽنگ جي سور نهوڙي نيو اٿم. شاديءَ تي بہ الاجي ڪيئن اچي نڪتي آهيان. نہ اچان ها تہ شرينان کي ڏک ٿئي ها.“ خورشيد ساڄو هٿ ٽنگ تي ڦيريندي چيو.

”بس ادي ان ٽنگن جي سڙيي سور تہ ماريو آهي. آءٌ پاڻ ٽنگ وٺيو ويٺي آهيان، پر ڪيئان ڪيئن! ڪيئان ٿي تہ پسوري ئي پڌري ٿيم.“

”ڇا جي پسوري پيڻ!“

”پيڻ ماڻهو چاليهن پنجيتاليهن ڪان ٿيو ناهي تہ سور سندرا پڌي چڙهيا ناهن اسان جهڙيون زالون! تہ ڇڏ پر مڙسن جا بہ سڄي عمر پڌائيندي هيانو تا ڦاٽن پتو تڏهن ٿو پوي جڏهن جنگهہ وٺيو ويهن ٿا.“

....

سڄي راڄ ماني پئي کاڌي تہ زيبل جي نظر اوچتو وڃي زليخان تي پئي جا ڏنيل پليٽ سوڏو سيسر وانگر هوريان هوريان ڏانهس رڙهندي پئي آئي. زيبل ياڪر جي ڊپ کان ٻاسي ۾

سنڌ پرائي ڀار ڪي ڪٽي هنج ۾ ڪيو. ڪيڪر لاءِ رڳو هٿ وڌائيندي چيائينس: ”معاف ڪجانءِ پيٽ ننڍڙو ڪنيو ويٺي آهيان.“ زليخان جي اڌ حياتي ته انهيءَ مهل ئي برباد ٿي جنهن مهل ننهٽس جو تحفي ۾ ڏنل رئو زيبل جي مٿي تي ڏٺائين ۽ سهي نه سگهي.

”ائي زيب اهو مون وارو رئو اٿئي نه؟ سهٽو پيو لڳنئي.“

”ادي هاڻي اکيون اٿئي ڏٺئي. اهڙا سو پائي ڇڏياسين، نئين سئين راڄ ۾ مرلي وچائڻ جو ڪهڙو ڪم.“

”آئي سو آهي مرليون ٿي وڄايان؟ ڪو آهي جو ڳپاڻي آهيان جو لقب ٿي لائينم؟“

”زليخان مون پڌو ته تون چاڪ ڪونه هئين. شاديءَ تي به نٿي آئينءَ؟“ زيبل سندس سوال کي پڌو اڻ پڌو ڪري پرائي ڀار کي واپس غلم تي لاڙيندي چيو.

”ائي زيبل ڏسين ڪونه پئي. اجا سگهو ساهه ڪٽي ڪنيو اٿم،“ زليخان مرليءَ وارو ڏڪ پچائيندي چيو. ”صديق جو ڪراچيءَ ۾ ضروري ڪم ٿي پيو هوسو خالي موٽر ڪاهيو پئي ويو. چيم ته هڪ پيٽرول مهانگو پيو نئين نڪوري خالي موٽر ڪنيو پيو وڃي سو سڄائي ته ڪريانس. شريفان تي به ڏورو ٿي پوندو ته هيڏي پنڌ تان خاش مون لاڪر آئي آهي.“ ائين چوندي زليخان چاشنيءَ جو ڳره وات ۾ وڌو.

”ادي هي مٿي کي ڏڪ ڇا جو لڳو اٿئي؟“ زيبل هيٺ لڳل ڳوڙهي ڏانهن اشارو ڪندي پڇيس.

”زيب ڏٺئي ڪونه پوٺي جي طهر جي خوشيءَ واري ڏينهن صدمي کان چڪر اچي ويم. هيڏا خرچ ڪيم جن کي ويهه ويهه ڏنم تن اکين ڏيکين نڪو به ڪونه ڏنو. روئيندي روئيندي پنج رپيا ٿي ڏنائون.“ ائين چوندي ڦوريءَ جي ڊش ڏانهن هٿ وڌايائين.

”ائي اهو گوشت وڙي ڇا جو آهي؟“ اٿونڊاڙ طرح

سان نڪ گهنجائيندي چوڻ لڳي: ”گڏهه جو آهي ڪين مٺن گهوڙن جو. ڇڪيون ڏئي ڏئي بيٺي آهيان پنجي ٿي نٿو نيا ڳوه. مٺو ڪڏس!“ ايئن چوندي جهڙو ٻوڙيءَ کي ڇڪ ڏنائين تيئن سٽ تي هٿ ترڪي ويس ۽ ٺورمي مان گوگائي مرچن وارو چنبو اڏامي وڃي مٿل ٻڪري جهڙي تاري ۾ پيس.

”ائي گهوڙا ڙي تارو نڪري ويو!! هيئون ٻڏي ويم. ڪوهه ڪريان!؟ زيبل اک تي رئو رکي ٺوڪو ته ڏينم.“

”ادي وات ۾ چانورن جو گرهه اٿم سو توکي ٺوڪ ڪٿان ڏيان؟ تون پاڻ ڪٽي رک.“

ٻي ڪا واهه نه ڏسي زيبل اڳيان رکيل ٿڌي پاڻيءَ جو ڀريل گلاس کڻي اک تي رکيائين ۽ جلدي جلدي اک ڇنڀڻ لڳي.

”ٻيڙي ترس روح ٿي ٺيرائسي ڇڏيائين. ڪير پيئندو انهيءَ گلاس ۾ پاڻي!“ زيبل پر ۾ ويٺل ممتاز کي ڇيو ۽ پاڻ خالي پليٽ رکي، سماوار طرف وڃڻ لڳي. پنيان زليخان ٻه اکين کي ڇنڀيندي ويس ۽ پاٺمرادو چوندي وئي: ”پت ته کهڙو هو ٻوڙي ٻه ڪون هئي!“

ٻيون زالون ٻه ماني کائي، هٿن ڌوئڻ مهل کاڌي مان عيب ثواب ڪڍڻ لڳيون، ”ٿانو- ته کهڙا هئا ڀوندي جهڙي ڏپ ساڙيو ٻي وئي!“

”ماني ته چڱي هئي پر قاعدو ڪين هو، جنهن کي جيئن ٿي وڻيو تنهن تيئن پئي کاڌو.“

”ماني وري کهڙي هئي. صفا ٺريل، جهڙي برف. مڙئي نڙيءَ سان لنگهائي پئي.“

ماني کائي سڀئي پنهنجي پنهنجي جاءِ تي نويڪليون ٿي حال احوال ڏيڻ وٺڻ لڳيون. زليخان وري اچي زيبل جو پاسو ورتو ۽ هن ٻه کانئس کٽي پڇيو: ”زليخان، تو ڇا ڏٺو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شاديءَ ۾؟"

"مون ته پنجاهه ربين جو ڏنو. ننهن ته ڇهه پنج سو ڏجاڻ پر مون ڇهو پنجاهه ڪافي آهي. اڄ ڪلهه ڪائڻ ڪاڻ ڪايو وڄن؛ وڏا پرس ڪنيو بينيون آهن ته اسان کي ملي، باقي ڏيڻ مهل ڪنڍون پيون گوليندبون. پنجاهه ڪو ڏورو ڪونهي ڪو. اڙ سو! گهوڙٽ!! هيڏو ساره نوٽ جنهن مهل ڏنم ته پانيان ترين مان پگهر پيو نڪريم. هڪڙو ته نوٽ ئي پسي ويو جو مٺ ۾ جهليو ويٺي هئس. ڦوڪون ڏيئي سڪايم."

"پوءِ پرس چونم تي ڪنيئي؟"

"آئي زيبل ڏسين به پئي ته آءٌ پنهنجو ساهه ئي نٽي ڪٽي سگهان سو پرس ڪٽان ڪٽندس!"

....

ٻئي ڏينهن نيرن پاڻي کان پوءِ زليخان حيدرآباد وڃڻ ڪاڻ سنبري تيار ٿي.

"زيبل هلين ته وٺي هلانءِ، صديق موٽر ڪاهي آيو آهي."

"بيهه ته شريفان کان پڇان ته متان دل ۾ ڪري."

ائين چئي زيبل آتي شريفان ڏانهن ويئي جيڪا ڪنوار جو ڏاج رڪائڻ ۽ جاچڻ ۾ رڌل هئي. "پيڻ شريفان، جي خوشيءَ سان موڪل ڏينم ته هاڻ موڪلايان پٽ جي اون اٿم."

"زيبل، چڱ ته اسان جي ٻئي تي ويندي پر جي تنهنجي دل تي چوي ته ماشاءَالله، وري گڏ آهيون."

....

زليخان موٽر ۾ ويهاري پاڪر وجهي پاڻ ڏانهن ڇڪيس ۽ وڏو چيٽ هٽي قرب مان چيائينس:

"آئي زيبل تون ته مون کان ٻئي ٻري پڇين ٻيلي منهنجون ته توسان ساهه جون ڳنڍيون آهن. جيئري ته ڪونه

ڇڏيندئس پر موئي به ڪونه ڇڏيندي ماڻهو.“

”الله پليندئي پنهنجي پلئي. پر هاڻي ڦاٿي آهيان ته ڦٽڪڻ ڪهڙو، رڳو عزت سان وڃي گهر لهان.“ زيبل سوچيو.

اڃان به وڪون موٽر مس هلي ته ٻئي هٿ زليخان جا پيٽ ۾. تارا ڦوٽارجي ويس.

”زيبل ڳالهه ٻڌي اٿئي، پيٽ ۾ اچي گهمرو پيو اٿم.“

”ادي پوءِ آءٌ پيرن تي ويهاريانءِ ڇا؟ منهنجي ڪٽڻ جهڙي هجين ته ويهي ڦيس ڦيس ڪرايانءِ.“

”آئي توکي مشڪري سجهي آهي. منهنجو ساهه ٿو اڪين مان نڪري.“ زليخان ور ڪائيندي وراڻيو.

صديق جيڪو ريڊيو تان 'موقعا ملي ڪدي ڪدي، تي پنهنجي پاٽ جهڙي وينل متي وارو ڪنڌ ڏوٽي رهيو هو، تنهنجي ڪلهي کي لوڏا ڏيندي چيائين: ”ٻڌين ڪونه ٿو ماسهين ڇاٿي چوي؟ ٿورو ڪم اٿس، موٽر ڪواڙن جي پنيان هلي ٻيهار.“

”آئي منهنجي بيعزتي ته نه ڪر. پاڻيجو ڇا چوندو! پيٽ ول توکي، نالو ڪٽين منهنجو. تون هميشه پيٽ وڳهي مرندي آهين،“ زيبل سرباٽ ڪيو. ”مون کي موٽر ۾ چاڙهي هاڻي ٻيڙو ٿي ڪرينم.“

”آئي نالي الله جي مون سان ڳنڍ هل ته منهنجي ٽڪ ٿئي. هيڪلي لهنديس ته نڪ وڍيو، پٽ ڇا چوندو!“

”وڃجئي ته آڪوئي وڃجئي آءٌ ڇا ڪريان؟ مون موٽر جي بجر ڇڏي، لهي ڪٽي بس کي هٿ ڏينديس. انهي ڪاڻ موٽر ۾ چاڙهيو هيئي؟“

”ابا صديق،“ زليخان، زيبل کي اڻ ٻڌو ڪندي چيو: ”اهو ٿرماس ته ڏجانءِ ماسهين مسو ڪندي.“

صديق جيڪو ڳانن ٻڌڻ ۾ مست هو تنهن ماءُ جي لاڳيتي ڳالهائڻ ۽ ڪلهي مان پڻڻ تي چڙڪ ڀري ڳاڏي

بيهاري چڙھي.

”زيبل هيٺ لهي هٿ ڏينم ته آءٌ لهان.“

”پاڻ ڇپيانٺو اٿم جو توکي هٿ ڏيان! ڇٽپ ڏئي تون پاڻ لهه.“

نيٺ قسم سڻهن کان پوءِ زيبل هيٺ لهي ڪوارن جي پٺ ۾ پاسو وٺي بيهي رهي.

”اي الله منهنجي توبهن! بندو سچو گندو آهي، ڪيڏو ڪن نڪتو اٿم پيٽ مان!“ پريان آواز آيو. ”زيبل ٻڌين پئي؟“

”آئي چڱو چڱو. تون واندي ٿيءُ ڪن نه هوندو ڪي لعلون موتي هوندا.“ زيبل خار مان چيو.

”آئي ڏهيو هائي، اهو ٽرماس ته هيڏي ڪر. جهلينم ته هٿ ڌوئي وٺان.“

”ادي توکي شاباس هجي. جيڪو ڪنديءَ سو ڦٻندئي. سپ لوڙينديس تنهنجي موٽر ۾ جو چڙهي آهيان، تنهنجو ڏوهه ڪونهي. اهو سپ موٽر تي ڪرائي. نه چڙهان ها نه اهي ڏينهن ڏسان ها.“

ايتري ۾ صديق جا وٺي هارن وڳا ۽ پئي تڪڙيون تڪڙيون وڃي موٽر ۾ چڙهيون. خيرسان گاڏي هلڻ شروع ٿي.

”آبا اهو سامهون جهوپڙن واري هوٽل مان چانهه چڪو وٺي پيارج ته هيانءُ ٿانيڪو ٿئي. ڏاڍا آت ڏنا اٿم.“ زليخان وري زيبل ڏانهن منهن ڪندي پڇيو: ”زيبل تون پيئنديءَ چا!؟“

”ڏينهن تتي جو مون کي ضرورت ناهي.“

”بچيم، مون کي هڪڙو ڪوپ وٺي ڏي.“ زليخان پٺ کي چيو.

صديق موٽر ڦيرائي هوٽل وٽ بيهاري ۽ ٻري ۾ ڪيڪ بسڪٽ چانهه ۽ ڪوڪاڪولا جون بوتلون ڇوڪري کان ڪٽائي آيو.

”آئي هيڏا خرچ! منهنجو ته پيٽ ٻئي ٻاري ڇڏيئي.

ڪاٺي ڪاٺي ٻه هڪڙي آءٌ ڪاٺيندس، زيبل تون ته ڪونه ڪاٺين. توکي ته ڪانه وٺي."

زليخان ٻيهر خاطري ڪاڻ پڇيو.

"ادي منهنجو رت ئي ولوڙي ڇڏيو اٿئي. ڪٿي سڀ واپس ڪراءِ، آءٌ ڪونه ڪاٺيندس."

"آئي اِهو سس مئو وري ڪهڙو آهي جو واپس ڪندو، آئي ڪاٺي ته ڏس ڏاڍو سٺو اٿئي نرم نرم." زليخان چڪ هڻي اڌ بسڪوت بچائي زيبل ڏي وڌائيندي چيو.

"ادي بخش ڪر مون کي ڪونه وٺي."

"آئي ٻوڙ هيڏو سارو ڪيئن ڪاٺيندس!؟ اڃي ڀلا هي ٻاٽلي ته پي."

لاچار زيبل اڌ بوتل پي واپس ڪئي "ڏڪا ڀريا اٿئون، هيڏي ڪر خيراتي مال ڪونهي. ٻه ڏڪ هيئن ڪان هيٺ لاهي ڇڏيان!" ايئن چوندي چانهه جي مٿان ٻاٽلي پيتائين.

....

حويليءَ وٽ لهڻ وقت زيبل ڏڳو ٻيهر ٻيران جهڙي حالت ۾ هئي سا زليخان کي سلام ڪرڻ ته ڇهيو پر پنيان ڏسڻ ۾ پڌڻ ڪان سواءِ ڳوريون ڳوريون وکون کڻندي پنهنجي حويليءَ ۾ گهڙي وئي ۽ نم جي ڇانو هيٺ رکيل کٽ تي ڦان ٿي ڪري پئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سرليٽ

ٻن ڪلاڪن جي ڦٽ ڦٽان ڪان پوءِ سندس منهن جي موڪري تختي، ميناڪاري ڦُلن وارين چانديءَ جي سڱين سان ڳُتيل چوڏين ۾؛ ڪُندن وانگر پئي ٻهڪي. گلابي گربيءَ جي اٽن والن جي ڳوريءَ شلوار تي، ڇُهڇ سائي شيفون جارجيٽ جو هُرمچ جي ڀرت سان رنُو ۽ ڀهراٽ پائي، عطر جي اڌ شيشيءَ سان پنهنجو انگ انگ مهڪائي، جنڊيءَ جي هندوري تي آهلجي، ڀت تي لڳل گهڙيال ۾ اکيون کُپائي، هُن سگريٽن جا سوڏن تي سوڏا پئي هنيا، تہ ڪڏهن ٽا چار وڄن جو تيزگام اچي. گهڙيال جا ڪانٽا بہ سندس اکين وانگر هڪ ئي هنڌ کُپجي ويا هئا؛ پر ڏيک ڏيک سا چٽي ٻڌڻ ۾ پئي آئي. اوسيئڙي ۾ اوٻاسيون ڏيندي ڏيندي ٻپهرن واري ننڊ جي ويل بہ ڏري ويس." جڏهن کان ڪنهن ڊائجيسٽ ۾ پڙهيو هئائين، تہ ٻپهرن جي ننڊ سان حسن ۽ جوانيءَ ۾ واڌ ۽ نکار اچي ٿو، تڏهن لاڪر ٻپهري واري ننڊ سندس لاءِ، ڪنهن عبادت گذار جي نماز وانگر عين ثواب ٿي پئي هئي. ٻر خير.... نمازون بہ تہ ڪڏهن ڪڏهن قضا ڪرڻيون پونديون آهن؛ تنهن ڪري اِهو ڪو منجهائيندڙ مسئلو نہ هو، ڇو تہ کيس خبر هئي، تہ اِها ڪسر اونهئين صبح جو دير سان اٿڻ ۾ پوري ٿيٽي هئي. کيس اها بہ خبر هئي، تہ ان آگهور ننڊ جا نشا ٻپهرن واري ننڊ کان هزارين درجا حُسن ۾ نکار ۽ نواڻ پيدا ڪندا آهن.

اِنتظار جي عذاب کان بچڻ لاءِ، هوءَ سينديءَ رتن ٻيرن سان هندوري جي لَسي ۽ چلڪٽي ڪاٺ تي وچت ڪري جهونگارڻ لڳي:

بِرهم دل کي ڪيو بي حال آ
هائي هڪڙي گهڙي چڻ سال آ....

گيت مزو ڏنس ۽ پنهنجي آواز جي لئي تي پاڻ موهت ٿي پئي. موهه ۾ اکيون گهڙيال تان هٽي ويس. پهرين مصرع کان پوءِ ٻي مصرع.... ٽين مصرع ۽ اڃا چوٿين مصرع پئي ڳائائين، ته ٺيڪ اُن مهل تيز گام جي سيٽي ٻرڪڻ تي پيس. هوءَ انهيءَ دم شيشي آن وانگر اُڇل ڏيئي اٿي ۽ آرسيءَ اڳيان پيهر پنهنجو پرپور جائزو وٺڻ لڳي. چيلهي باداميءَ جهڙي رنگت تي، نڪ جي ست رنگي لونگ، ڪجلين اکين واري وٽندڙ نقشن ۾ ڇڻ ڪا لاٽ ٻاري ڏني هئس. سامت پٽري سُرڪ صحتمند ڇپن تي پکڙجي ويس؛ جا هر حسين ۽ جوان زال جي چهري تي، پنهنجي جوڀن کان مطمئن ٿيڻ مهل ازخود پکڙجي ويندي آهي.

هوءَ کهڙي به هئي ته به اعليٰ ۽ نفيس ذوق جي مالڪ هئي. پنهنجي ڪپڙي لٽي جو خاص خيال رکندي، هميشه اڇي اجري صاف سٿري رهند هئي. جتان لنگهندي هئي، اتان موتئي جي مهڪار پکڙجي ويندي هئي. انهن ڏينهن جڏهن وٽس هُو ايندو هو، تڏهن وڌيڪ پاڻ کي ٺهڪائي رکندي هئي. هن کي چاڻ هئي ته مرد اهڙي زال مان ڪڪ هوندا آهن، جنهن جي جسم مان هر وقت ڌوم، بصر، هيڊ ۽ پگهر جا مليل جُليل ڀپڪا پيا ايندا آهن؛ جيڪي رڳو ان مهل ٽرنڪن ۽ ڪٻٽن مان سٺيل سهڻا ويس وڳا ڪڍي پائيندي آهن، جڏهن ڪين ڪيڏانهن اٿڻو ويهڻو هوندو آهي. انهن ليکي مرد مڙس ٿيڻ بعد ان قابل نه رهندا آهن، جو سهڻا ڪپڙا پائي انهن جون اکيون ۽ دل ٺارجي.

هوءَ اڳئين زماني جي دلربا حسينائن نازنينائن وانگر نيچا ۽ خالص سينگار ڪندي هئي. گلابي رنگت ڪاڻ پنير ۽ رسول جا وِهه جهڙا وڏا پيئندي هئي. ڪيسوڙن جي پاڻيءَ ۽ کير جي ڦيڻ سان مُنهن ڌوئيندي هئي، ماکيءَ جون سرايون اکين ۾ وجهندي هئي. تيل ڦُليل، سُرما، مينديون مساڳ استعمال ڪندي هئي. وارن کي ميٿ ۽ ليمي سان ڌوئيندي هئي. چيلهه کي تاحيات مضبوط رکڻ ڪاڻ ڪونئر ۽ چوڙ ڪُٺي ڦڪيندي هئي. جسم کي سدا جوان رکڻ لاءِ طرح طرح جي تيلن ۾

عطرن جي مالش ڪرائيندي هئي. هن ڪي چهري تي ڪريمن، پائوڊرن ۽ لوشنن جا ليپا پوچا بنهه نه وڻندا هئا.... ها، هڪ پيرو سو ڪيس 'آئل آف اولي' لڳائڻ جو شونقڙو ٿيو هو. اهو خيال هون ۽ پلجي به نه اچيس ها؛ پر جڏهن ڏٺائين ته ولايتي زالون ته نهيو، ديسي به انهي ۽ سؤ سوا جي شيشي ۽ ڪڍ مکين وانگر چنبڙيون هيون، تڏهن سوچيائين ڪا ته مٺيا منجهس هوندي! جڏهن هڪ رات مومل ڪيس ان شيشي ۽ لاءِ فرمائش ڪئي هئي ته هن چاتي ۽ سان لائيندي چيو هئس: ”سچي سون ڪي پالش جي ڪهڙي ضرورت.“ تڏهن انهن لفظن جي سرور، گهڙي ڪن ۾ سندس نڪريل روپ ۾ جيڪي جرقمل پاري ڏنا هئا، سي 'آئل آف اولي' جي شيشي ڪن ورهين جي استعمال تائين به نه پاري سگهي ها. هن ته ڪٺي پنهنجي ڪيسي بچائڻ ڪاڻ اها ڳالهه ڪئي هئي، پر هن ته اهي ٻول هميشه لاءِ هنئين ساڻ هنڊائي ڇڏيا هئا. هڪ دل گهريو دلدار، جيڪو مردانگي ۽ جو ڀرپور ۽ مڪمل نمونو هجي، ان جي طرفان ٿيل تعريف ڪي پيلا هوءَ ڪيئن پئي وساري سگهي. هن ڪي به جي نقلي سينگار سڙا وڻن ها، ته پوءِ لاچار اهي ليپا پوچا استعمال ڪرڻ ڪان وسئون ڪين گهٽائي ها؛ پر سندس نيجا ۽ خالص سينگار هن ڪي وڻندا هئا. آهي منڙا ٻول اڄ به ڪنن ۾ ٻُريس پئي، جڏهن چار-پنج مهنا اڳ هن جي سرپت ٿي، هن سنواڙ واري گهر ۾ آئي هئي.

هن سندس اکين مان متل جا ڏڪ پريندي، ميندي ۽ رتو نازڪ هٿ پنهنجي ڳاڙهي نيڪ پلان منديءَ واري رعبدار ڳتري هٿ ۾ جهلي زور سان دٻائيندي چيو هئس:

”جانب، تنهنجي جمال جي مان ڪهڙي ساراهه ڪريان، تنهنجي انهن سينگارن ته مونکي بينوءِ سڪ ڪري ڇڏيو آهي.“

”ڇو ڀلا؟“

”اهي سينگار آهن سون تي رتيون.“

”ڪيئن ڀلا؟“ آڙيڪاپ هئي، تہ بہ ڀورڙي ٻڌجي
پڇيو هئائينس.

”مان توکي دل سان ماٺي سگهندو آهيان.“

”ڇاجي ڪري؟“ هن هيٺين چپ جي ڪنڊ کي چڪ
پائيندي پڇيو هو.

”انهيءَ ڪري جو تنهنجي نقلي پنبڻين ڪرڻ جو ڊپ
نہ هوندم، تنهنجي وگ وڪرڻ جي ڳڻتي نہ هوندم، نوڪدار
ننهن سان آڪ نڪرڻ جو ڀؤ نہ هوندم، لوشن جو ليپ وات
۾ وڃڻ جو الڪو نہ هوندم- وڏي ڳالهہ تہ فيشن ڪاڻ فاقن
ماريل هڏائون جسم نيڙڪڻ جو اونو بہ نہ هوندم!“ هُن
جيئن پوءِ تيئن ويجهو پوندي چيس:

”اهڙيءَ سان پلڻ انڪيو هُيئي ڇا؟“ هن گهورن سان
گهائيندي پڇيو هئس.

”توبهہ ڪر!“ هُن ’تڪ ڦيٽي ڪندي ورائيس. ”مونکي
سُڪل هريڙيون نہ وڻنديون آهن، جن کي ڪُٽي ڦتڪي
کائي ڇڏجي.“

”تڏهن ڇا وڻندو اٿئي؟“

”مونکي ڳئون جهڙو پڪو گوشت وڻندو آهي، جنهن
کي چيچاڙڻ ۾ مزو ايندو اٿم.“ هن سندس هپس تي زوردار
ٿاپي هڻندي ورائيو.

”مون تان ڪيلاون ٿو ڪرين.“ مومل ڀانهن ۾ هلڪڙي
ڇهندي پائيندي چيس.

”سچي، مونکي توجهڙي مضبوط زال وڻندي آهي.“

”۽ مونکي تو جهڙو مٺيادار آدرشي مرد، بهادر ۽ سگهارو...
جنهن جي پير جهڙي تڏي ڇانو ۾، مان سڄي حياتي ٿڪل
مسافر جي اگهور ننڊ جيان گذاري ڇڏيان.“ هن سندس جريب
جيتري ويڪري ڇاتيءَ ۾ پنهنجو منهن لڪائيندي چيو هو.
تن ڏينهن هوءَ ساڻس حجاب ڪندي ڏورو ڳالهائيندي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هئي، وقت سان گڏ جڏهن حجاب لهي ويس، تڏهن خوب انگل آرا ۽ حجتون ڪرڻ لڳي هئي. هيئنر ٻہ ادائن جو اسير ٻڌائڻ لاءِ، ڪو ستّل سٽي هوءَ مُرڪي پئي ۽ آئيني آڏو هئي، ميز تان پيڪٽ کڻي لائيٽر سان سگريٽ دکائڻ لڳي. ٽانگي جي چڻ چڻ تي هوءَ ٻوڙي دريءَ ڏانهن وئي، کيس ايندو ڏسي هڪدم سگريٽ اڇلي، درجي ڪنڊي کولي، ڏاڪڻ لڳ ڪوٺيءَ ۾ گهڙي، امالڪ پنهنجو پاڻ کي ڪٽ تي سٽي، منهن ويڙهي پئجي رهي. ڏاڪڻ تي هن جي هلڻ جو آواز جڏهن ڪن تي پيس تڏهن کيس پڌائڻ ڪاڻ، درد جي پيڙا سان ٽنگ ٻانهن چورڻ جي بهاني، وڏي رڙ ڪري چيائين:
”اي الله شڪر آ تنهنجو! اهڙين حالتن ۾ ڪيو اٿيم جو سڄن ٻونگن ۾ پئي پرين لاءِ پساهہ کٽان....“

هُن اهو درديلو فرياد ٻڌو، پر انبن جي وڏي ڪوڪي کيس منجهائي ماريو، تنهنڪري ڪا رومينٽڪ سچئيشن ڪري نہ ٿي سگهي، جا اهڙن موقعن تي ٿيڻ گهربي هئي؛ رهندو هڪل ڪندي چيائينس: ”مومل.... هي تہ وٺائيم، ڦاسي پيو آهي....“

”آءٌ تي مران پنهنجي ساهہ ۾“؛ داد نہ ڏيندو ڏسي رُڪائيءَ مان ورائيائينس. ”ڇا ڦاٿو آٿئي؟“

”ڪوڪو ڦاٿو آهي“ هُن پگهر اگهندي چنگهہ چنگهان سان ورائيو.

”ڪٿي لڳو آٿئي ڪوڪو؟“

”اوهو...چہ ...ڪوڪو نہ، ڪوڪو؛ ڪوڪو! انبن جو ڪوڪو ڦاٿو آ در ۾.......“

”الا....آءٌ تہ آئي بہ نٿي سگهان.... ڪوڪو ڪٽان ڪٽائيندس!“ مومل نزاڪت ڀريي نوع مان ڪوٺيءَ اندران ورائيو.

هُن جو رُڪ جهڙو تتل بدن ويتر ٻاهہ تي ويو.

ڪاوڙ ۾ در جو پيو طاق ڏونٽ سان جهڙو ڏڪيائين،

تيئن ٿونٽ ڦٽجي رتو رت ٿي پيس.... جوش ۾ ماڻ وٺي جو ڪوڪي ڪي مٿان ڪان اڇل ڏنائين، ته سڄو اڱڻ انب انب ٿي ويو. ڦهڪو پڌي هوءَ، جا ڏٽ هنيو پئي هئي، ڌهڪاءَ مان اندر ئي اندر سُسي وئي.

”مار!! ڏاڏو ڪو جوش وارو آهي؛ پر مڙس ته ڦڏو نه ته جڏي جو جڏو، اگڙين جو گڏو به پلا ڪو مڙس ڇٻو....“ پاڻ کي آٿت ڏيندي سوچيائين.

شينهن جهڙو مڙس پگهر ۾ شل ٿي هن جي پر واري ڪٽ تي پکي هيٺان اچي ويٺو. هوءَ زالن جي سدا جوان ادائن پٽاندر همدردي حاصل ڪرڻ لاءِ، جيئن جو تيئن مُنهن ويڙهيو پئي هئي. هيڏانهن هو پرئي مٿت جيان همدرديءَ جون اميدون رکيو ويٺو هو، پر ڪوبه ٻوٽو ٻرندي نه ڏسي آخر پاڻ ئي ڪڇيو.

”ڊيٺال ته ڏجان، ٿونٽ مان رت پيو وهيم.“

”ڇا مان پيو رت وهنئي!؟“ هن ڪنن تان چادر هٽائيندي بيتابيءَ مان پڇيس.

”ٿونٽ مان، ٿونٽ مان! ٻڌءِ ڪونه ڇا؟“

”الله پناهه ڏي، آءٌ ته سمجهي ٻجي ويس ته الائي ڇا مان پيو وهي.“.... هوءَ نزاڪت مان اٿين ڇوندي منهن بڇڙو ڪري سنڌن جي سور جي مريض وانگر اٿي.

”آلا....ا.... ڇُري به نٿي سگهان.... سڄو بدن ڇڻ پڇيم پيو، ٽڙڪات پيا نڪرنم، پر تنهنجو رت ڏسي ٿي آٿان ته مٿان تون دل ۾ اهو نه سوچين، ته اٿين ڏينهن مهمان تي ٿو اڇان ته منهنجي اها عزت آهي!“ وهنجڻي مان ڊيٺال آڻي ڪپهه جي پُنڙي تي لڳائي. رت اگهڻ ڪان پوءِ مِٺي زهر جي ڇُريءَ مان ڇهڪ ڏيئي لوڻ ٻُرڪيندي پڇيائينس:

”مٽس پوپيءَ ڇڏيو اٿئي جو آيو آهين.“ هُن جي زال ايمنا جو ذڪر هوءَ پوپيءَ جي نالي سان ڪندي هئي.

”ڪيترن ڏينهن جي موڪل ڏني اٿئي ٻوپيءَ؟“

”هون! هوءَ ڇا موڪل ڏيندي مان پاڻ ڇڙو ڏيڍ ڏينهن لاءِ آيو آهيان.“

”بس ڏيڍ ڏينهن لاءِ! ڇو؟ مون ڪڏهن کيو ڇا.... اٺ ڏينهن رهين ٻوپيءَ وٽ ۽ ڏيڍ ڏينهن مون وٽ! آءٌ ڪا اَن پڙهيل ڪان نه ويس ڇا، وري نه جوان ته آهيان ايڏي سونهن ڪٿي ڪونه اٿم.“

”ڪير ٿو چوي ته تو ۾ سونهن ناهي، ڪو تو جهڙو ٿي ته ڏيکاري“ اک ڀڃندي چيائينس.

”پيارا مان ته پاڻ کي ڪجهه نه ٿي سمجهان؛ پر هُن ڪتل ڪان وري نه چڱي آهيان، پاڻ جي ڀيڄري ڪان ته سٺي آهيان، جنهن کي ڏٺي پيو ڊپ وٺي.“ ائين چوندي مُنهن ۾ جهُوهه پائي ڏنائينس.

”آئي هان! اهو اکين کي ڇا ٿيو آهي؟“

”ڇا ٿيو اٿم؟“ هُن هراس مان ٿڙتڪڙ ۾ اکين تي آڱريون ڦيريندي پڇيو.

”ذرا ڇو ڏيئي ويون اٿئي؟ مون ته تنهنجو منهن هيئنر جاچي ڏٺو آهي.“

”تو کي ته سدائين مسخري سجهي“ هن چڙ مان چيس.

”نه نه، الله جو سُنهن، مسخري ٿي ڪريان ـ هي ڏڪي گاڏيءَ وارو سنڪ اکين ۾ ڇو هنيو اٿئي؛ وينوهنئين ڇا ڏڪي گاڏيءَ ۾ جو هٽ اک کي لڳي ويئي.“

”هه هه....“ ٻرو نهڪ ڏيندي وراڻيائين. ”اهڙي ڪائي ڳالهه ناهي؛ اڄ ايمٽا سُرمو پارايو هئم.“

”پوءِ سُرما پائي سُهاڳي ٿيو آتي پيو هجين ها نه مون ڏانهن ڇو آيو آهين؟“

”تون ته ڳالهه مان ڳالهوڙو ڪيو ويٺي آهين، هائي ڇڏ روسامو.“

”ڪري آهي ان پيريءَ ۾، جو نوان نوان لاڏ ڪري ٿي توکي پرڻائي. وچي مُنهن تي چنڊو هڻ، هنيانءُ ٺو ٺارينم.“ ناز مان نڪ گهنجائيندي چيائينس.

”اڇو رنو ڪيليءَ تي ٽنگيو پيو اٿئي، انهيءَ جي ڪنڊ پُسائي اکين کي زور سان مَهٽ ته ڪارنهن نڪري.“

”حاضر منهنجي سائڻ، حاضر!“

هو آٿي وهنجڻيءَ ڏانهن وڃڻ لڳو، ته هيءَ وري ڪٽ تي آهلجي پئي ۽ هٿ ۾ گهيري سائيڊ ٽيبل تان ننڍڙي آرسي کڻي پنهنجو منهن جانچيندي وڏي واڪ چيائين:

”’سرمو سيڪو پائي، پر اک اک جو ڦير‘ مونکي ته ڏس، ڪيئن نه ٺهي ٿو، اکيون ڪُليو ڏونئر ٿيو پون، تو وانگر نه ته ماڳهين اندر گهڙيو وڃن.“ آرسي واپس رکندي چيائينس: ”تون ته وري به سدا ملوڪ آهين، ڀوپي پائيندي هوندي ته صفا سَمڙي لڳندي هوندي. رڳو سرمو ئي سرمو ڏسبو هوندو؛ اکيون ته ڏسبيون ئي ڪونه هوندس، نئون ماٺهو ڏسيس ته پائين چڻ اکيون ئي ڪونه اٿس. وري خدا جي قدرت جيڏانهن وڃي ته سون پائي! نه منهن نه مهانڊو.“

”مون ته ڪونه ٺهرائي ڏنو اٿس، ويچاري پنهجو کڻي آئي هئي.“ هُن وهنجڻيءَ ڪان ٻاهر اچي اکيون مهٽيندي چيس.

”جنهن نوربڙيءَ تي ٻُالهه ڪئي، ته عشق مان توسان پرٺو ڪيو هئائين، جڏهن مسواڙي هوندو هئينس ته منگهه مان سُرهيون چنيون اچليندي هئي. نونن جون ٺهيون ۽ سون جون ڳوٺريون جهٽائيندي هُيئي. جنهن ته ملڪيت واري هئي، تنهنڪري سيرڙو ٻوهي ۾ ڏنئي!“

”اهڙين ٻلاخور رنن کي اچڻ نه ڏيندي ڪر، جو هرويرو دليون خراب ڪن.“

”آهي به توهانجي شريڪاڻي، منهنجي ڪا سائس ربي ڪا خريفي! تون به ته مون کان ليکي ٻوڙيءَ کي

شهر گهمائڻ ڪاڻ ونس آٽي رهائيندو آهين؛ مونکي ٻه سڀ خبرون پيون پون، پر مون کي ڪڏهن ڪٺيو؟"

"گهمائڻ وري ڇا جو،" هن سگريٽ جو سهارو ڳوليندي ڪيسا ڦولهيا. "علاج لاءِ آٽيندو آهيانس."

"هائو علاج! ڇاٽان ٿي ڪرڻ ٿي؛ اِهي جوٽهين جهڙيون شهر گهمڻ ۽ خريداريون ڪرڻ ڪاڻ، سدائين اڳهيون ٿيو، اسپتالن ۾ ڪمرا ٻُڪ ڪرائي، محفلون مچايو وينيون هونديون آهن. گهمي ڦري، ريشم گليون لتاڙي، دڪان ٻهاري، ٻناٽن جي خيمن مان ڏڪا ٽاپا کائي، وري اڳهيون ٿي اچي ڪمري منجهه ڍهنديون آهن."

"دلبر، هاڻي سُر ۾ اچ؛ ڇڏ پرائي پچر، ڪي ڦرب جون ڳالهيون ڪر، ته مان به خوش ٿيان." هس ساڻس پڇڻ جي ٻيٽي نه ڏسندي ڳالهه بدلائي ۽ ٻنهي هٿن جون آڱريون پاڻ ۾ ڳنڍي، ٽڪاءُ ڪڍي خوفناڪ آرس ڀڳائين. هوءَ ڏڪي وئي.

"ڇا ٿيئي؟"

"ٿيندم وري ڇا،" هُن اکين ۾خمار ڀريندي ورائيس: "تنهنجي ڦرب جو بکيو آهيان. هيڏيون منزلون خاص تولاءِ ته ڪري آيو آهيان. هت ته اچي ويهه، ايترو پري ڇو ويٺي آهين؟"

"آءٌ اِتي ئي چڱي آهيان" هُن ماٺو ڪندي وهاٺو جهٽايس. "اچي هي ويهاٺو رک؛ چيلهه سنئين ڪر ته مان تنهنجي ڪاڻ چانهه ٻانهه ڪاڙهي اچان.... ڇاڪ ته ڪونه آهيان.... پر ڇا ڪيان ....آلا....ا....ا...." هن ڪٽ تان اٿندي، پيڙا مان چيلهه کي جهليو، وڪ وڪ ۾ ڪٽي رڏٽي ڏانهن وئي. اِهو لقاءُ ڏسي هُن جا ڇيهه ڇڄي پيا؛ ڪي گهڙيون ته نبيءَ ۾ پيو هو؛ پر پوءِ دل ئي دل ۾ ڪو حساب ۽ ڳڻپون ڪري سامت جو ساهه ڪنيائين ۽ بليڪ اينڊ وائيٽ ڪشن واري ڇيچاڻي بوڻن سوڏو رڏٽي ۾ ڪاهي پيو. چُلهه وٽ صندليءَ تي ويٺل

ڏسي پنن تي زور ڏيندي لاڏ مان چيائينس: ”جاني تون چاڪ ناهين، ڇڏ ڪٽي انهيءَ چانهه جي خفي ڪي.“

”آ.... آ.... هه....“ هن پنيءَ کي سنئون ڪندي راحت مان هلڪڙي دانهن ڪئي. ”آءٌ ته انهن مردائن پيڙن ڪاڻ جهڙي ڪر ٻاڙيل هئس.... ڪالهه دائي حليمان کان مالش ڪرائي پيڙا ڏياريم ته ماڳهين ٻچان پئي آئي، جڻڪ ماڪوڙا پئي ٻت تي سُريا.“ منٿ ڪن جي آسيس ڪانپوءِ آمالڪ هٿن کي جهلنيدي چيائينس: ”بس، ميڏي سائين! هاڻ گهڻيون هلاڪيون نه ڪر، اهو تنهنجو شان نه آهي. هلي پلنگ تي ويهه، تڏيون هيرون پيون لڳن، مان اجها تسي چانهه کنيو اچان.“ هن پنهنجي ادائن جا تير نشاني تي لڳندي ڏسي، ناز مان ڪيري ٿيندي چيس. هُن مرڪي نهاريس ۽ ڪو گيت جهونگاريندي، پلنگ ۾ اچي آرام ڪرسيءَ تي چنگهون پکيڙي ويٺو؛ رکي رکي پير ٻه ٿي لوڏيائين ته سيٽي به ٿي وڄايائين. ايتري ۾ هن چيٽڻ جهڙي چيلهه کي موڙا ڏيندي، چانهه جا ٻه مگا ڏري ۾ آڻي اڳيان رکيس. پاڻ به سامهون ڪرسيءَ تي ٿي ويٺي. چانهه ڏسڻ سان هن جي اکين ۾ تازگي اچي ويئي؛ پر ڦهرئين ڌي ڏُک پيئڻ سان ڏُرڪي پيو، لوبان جهڙو منهن بڻائيندي چيئينس:

”چانهه جي پتي آ، ڪين اگربتي!؟“

”پاڻ ئي ته آندي هيئي، پيارا!“

”مان ته ولايتي سهڻا ڏبا آڻيندو آهيان، جيڪي عام جام پيا وڪرو ٿين.“

”تڏهن مون اهي اگربتيون ڪٿي وڌيون اٿمانس؟“

”دلبر ائين ڪٿي ٿو چوان، مان ته پاڻ حيران آهيان ته اهڙا سهڻا ڏبا....“

”تون پاڻ ڏس، انهن سهڻن جو حال اجهو اهو اٿئي. 'مٿئون چٽڪي مٽڪي، آندرون ٻُڙ ٻُڙ دڪي'، انهيءَ کان ته پنهنجي ديسي چانهه چڱي. پرائي چلڪي تي هرڪجڻ مردن

جي هون ءَ ٿي پراڻي عادت آهي. ولايتي ڊبا هجن يا پرايون زالون، ڇلڪي تي واچ پنجيو وڃين."

"جاني، اهي تير سونڌانهن ته نه آچل، مان ته تنهنجي خمدار زلفن جي ڪوڙڪي ۾ اڳ ئي سُڪ تيل آهيان."

"هائو، بلاشڪ! بلاشڪ! تڏهن ته اڪيلي ننڍڙڪي غيباڻي تيو پئي هوندي آهيان!" ڦري گهري ڪيس پنهنجي درد اچي ورايو.

"سنهنجي دل، اهي جدايون وقتي آهن، مان ڪوشش ۾ لڳو پيو آهيان، ته توکي هلي پاڻ سان گڏ رهايان."

"جڏهن عضوا پينگهون ٽيندم، تڏهن ڪلهي تي ڪٽي هلي ٽنگيندينم ڇا؟"

"ڳالهه تي ڪرين! اجان ته پاڻ پئي ننڍا آهيون."

"جوانيءَ جا ڏينهڙا به ته اهي چار ڏينڊا آهن، نئين ته ڪانم ساماڻبس!"

"فڪر نه ڪر، تون سدائين جوان رهندينءَ."

"فڪر ڪيئن نه ڪريان، اُنهن رات ڏينهن جي اوسيئڙن ته منهنجو سِر وڃائي ڇڏيو آهي."

"جاني اوسيئڙي ۾ جيڪو مزو آ سو ملڻ ۾ ڪٿيءَ هو پڌو نه ٿي.... ڳولهيان، ڳولهيان م لهان...."

"ها، باقي اِها ڪسر رهيل آهي، جو سندرو پڌي ڳولهيندي وتانءِ...."

"سيئي ڇڙو مثال ڏنم، ڳولهينديئن ڇا لاءِ، مان ته تنهنجي هر ساهه ۾ سمايل آهيان."

اِنهيءَ جواب هين ڪي ڪوري نڪر جيان ٺاري رکيو. مٺي لهجي ۾ ڏوراپو ڏنائينس:

"اُنين ڏينهن ايندو هئين، هاڻ ته ٻه ٻه هفتا به گذريو وڃن. اڳيون قرب نه رهيو ٿئي مون ساڻ."

"اهڙي ڪائي ڳالهه ناهي جاني، مان ته پَل به تو

بين ٽئو گهاري سگهان: ڇا ڪيان ڪڏهن ڪم ڪاريون ڏي پونديون آهن.“

”گذريل هفتي ڇو نہ آئين؟ تنهنجي وات تڪيندي اکين جون ڏيانيون ڇڻ اُجهاڻيون ٿي.“

”گهر ڇاڪائي ڪونہ هئي تنهنڪري نہ اچي سگهيس.“

”ڇو، وري ڪهڙو ڇٽو لڳس؟“ مصريءَ جهڙي زبان اوچتو ڪَڙي باداسي بڻجي ويس.

”ڇوڙون مهينو اٿس.“

”اونهہ، اِها تہ سدائين مهيني مهيني ڪوڙ ڪيو ويٺي اٿئي تہ پيٽ سان آهيان. ڪٿان آيس پيٽ! ويٺي توکي خوش ڪري. مڪڻ ڪي بہ ڪڏهن ڏند ٿيا آهن؟“

”ڪوڙ ڇا لاءِ ڪندي“ هُن زهر جي ڍڪ وانگر ڇانهہ ڪي گهِيت ڏني. ”ويچاريءَ کي ٽئيس ڏو پر ٻچيس ڪونہ ڏو.“

”بس بس گهٽو ٿيو، اِهي آپر نہ ڏوڙي تہ وڻي ڪيئن!“

”هينئر تازو ڏيڍ مهيني جو ٻار ڪريس تہ دائيءَ جي چوڻ سان، مڪڻ ۾ گڏائي گهُڙڪائي ڇڏيائين.“

”توبهہ! آلا!! آخ...خ!“ اڌ ڀريل مگو ڏڪار مان پري ڏڪي چوڻ لڳي:

”سنهنجو تہ روح ئي ڦيرائي ڇڏيئي.... پڇڪ .... رن ڏائڻ ٿي جا ٻچا ويٺي کِيهي الله پليندس پنهنجي پلٽي.“

اِهو ٻڌي هن جي منهن جو پنو ئي لهي ويو، ڇڙ مان چيائينس: ”تون تہ سدائين ماٺهن تان ڇٽرون ڪرين.“

”ڇٽرون وري انهيءَ ۾ ڇا جون آهن پيارا، سچ چوڻ ۾ ڇوڏي ٻاهہ لڳئي! سياڻن صحيح چيو آهي تہ هن زماني ۾: ’سچ ميرچان، ڪوڙ گهُڙ:
ٻيہر ٻِٽسا، زال گهر‘!“

اڇا تہ هفتو ڇڙو تو وٽ رهان، تہ تون تہ منهنجو جيڪر اندر ئي ساڙي ڇڏين! ڏيڍ ڏينهن ٿو اچان تہ بہ سڙيو جليو

ڀوءِ ڏو وڃان." هن مڳو خالي ڪري سگريٽ دُڪائيندي چيس
"ها...ا...ن! توکي ايڏي ڀوڀيءَ جي چِڙ لڳي آهي؛ پر اجا
جي نڪاح ڪري سامهون وٺي ويهارينديس، ڀوءِ تہ سندس
چوڻ تي روز موچڙا بہ ڏوڪيندين!"
هن جو هڪدم موڊ بدلبو ڏسي سياڻي سياستدان وانگر
پلٽو کائي ويو.
"چري آهين؛ اجايا ٿي خيال ڪرين، آءٌ سچو تنهنجو
آهيان. مون تہ ڀوڳ ۾ تنهنجا آزمودا ٿي ورتا."
"ڪهڙا ٿو منهنجا آزمودا وٺين، ڪو آءٌ لُچي لفنگي
آهيان ڇا؟ اڳ ڪونہ ڏٺو هيئہ ڇا؟ منهنجو مرحيات بابو؛
خان خانان تر جو وڏو زميندار، ڏاڏو جاگيردار، پڙ ڏاڏو پرڳڻي
جو حاڪم، آءٌ اصل خاندانڻ، حاڪمزادي پر اِها تہ منهنجي
قسمت هئي جو.

"منهن ڏوڙ مٽي سر پايم،
سارا ننگ ناموس وڃايم،
ڪوئي پڇڻ نہ ويڙهي آيم،
هٿئون اَلٽا عالم کلندا، ڪوئي محرم حال نہ ملندا،
ڪيا حال سڻاوان دل دا.. ."

هن ڪن تي هٿ رکي غلام فريد جي ڪافي زاهدا
پروين جي اسٽائيل ۾ ڳائڻ کان پوءِ ٿڌو ساهہ کڻي چيو:
"هئہ نصيب! ڪٿو بہ کاڌم ڪک بہ نہ پُريم!" اهو
پڌي هن جون اکيون ٽانڊاٽا ٻڃي ويون، پر سور پي ويو.
"چئبو تہ هاڻ مان ڪٿو بہ ٿيس!"
"ڪو توکي ٿي چوان ڇا، اِها تہ چوڻي آ."
"بس، تنهنجي پريت مان اسان کي اهي ئي نتيجا ملندا...."
"ٻيو ڪهڙا ملندئي؟ ڀوڀيءَ وانگر مون وٽ ڪڳل تہ
ڪونهن، جيڪي منگهن مان جهٽائيندي هيئي، جو اڄ وٺي
ٿي. اسان منگهن مان مڙين وانگر عشق ڪونہ ڪمايا، اسان

ظاهر ظهور پير تي ڏؤنڪو هٿي تنهنجي قرب ۾ ڪنڌ نوايو.“
”الائي ڪير تو اچي توسان اهي خبرون ڪري!“
پريشانيءَ مان سنڌ جي نقشي واري رنگ برنگي ٽڪن جي ڏوپي لاهي، مٿو کنهندي ورائيائينس.
”ميهڙ مان پوڻيءَ لاءِ ميديءَ جا دبا گهرائين. حيدرآباد مان ’ڪالا ڪولا‘ جا ٽيوب آڻيو ڏينس. اهي مڪي هاڻي جوان ٿي ٿئي؛ ولايتي ڪڪڙ وانگر جيڪا چمڙي پٺي لٽڪيس، تنهن جي ڪا ڪل ٿي ڪانهيس، انهيءَ جو به ته ڪو بيلو ڪرينس نه!“ هن چڻ زهر اوڳاڇيو.
جواب ڏيڻ لاءِ هو ٿورو منجهي پيو؛ پر ذهن ۾ آئيڊيا جو بلب روشن ٿيس. سگريٽ ماسر ۾ چٽيندي؛ ٺوٺن ڦيٿن کي ڀال جي طور استعمال ڪرڻ جو طريقو ڳولهي لڌائين.
”جاني! خبر ناهي سون کي ڇا ڪيو اٿس، کهڙا ڦيٿا وڏا اٿس، جو مان هن آڏو انڌو ٿيو پيو آهيان.“
”ڇا وري ڇا ڪيو اٿس“ وار نشاني تي لڳائيندي ورائينس. ”رڳو سون تي سر ڏيو پيو آهين.“
”منهنجي ليلي.... منهنجو سر ته مجني وانگر رڳو تنهنجي محبت ۾ مستان ٿي غلطان آهي.“
”موچڙو هٿان اهڙي محبت کي جنهن ۾ هوند شڪر نه ٿئيم“ ائين چوندي ڳلڙيون ڦوڪي، منهن سونجائي، مانڻ ڪري ويهي رهي. سچ به سوڙ وجهڻ جي تيارين ۾ هو. ساسرون سگريٽ جي ٽوٽن سان سٽجي ويون. هن کي پنهنجو پنڌ هن پيري صاب پوندي نظر نٿي آيو. ڪي پل پاٽ اوندهه جهڙي ماٺ رهي. آخر هيٺين واٺ وٺڻ کان سواءِ ٻي واهه نه سجهيس. ٻانهيائين، لڳو ته تير، نه ته تڪو. نماڻي آواز ۾ چيائين:
”منهنجي مٺي، ڪجهه ڪارائيندئين پيارينديئين يا بڪٽي کي ويتر بڪ مارينديئين؟“
”جيڪي چئو.“ ٻن هفتن جون سانڊيل باهيون ڪڍڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪان پوءِ ڪجهہ هلڪي ٿي.

”گهٽي تڪليف نہ ڪجان جاني....“ هو سنگهہ ڪيڏي ساڃو ٿيڻ لڳو.

”چڱو تہ پوءِ آءٌ پٽانڌو ٿي تري وٺان، توں اسٽور تان پڪين پڪاين جو هڪ پئڪيٽ وٺي آچ.“

هن ٻپائيءَ تان مگا ساسرون ڪٽندي ورائيس. ”نہ نہ، ڏوڙ وجهين پٽانڌن کي! پڪيون پڪايون ڪارائي چو ٿي منهنجا پٺي جهان وڃائين!“

”چو انهيءَ کي وري ڇا ٿيو؟“

”ساٿهن الاهي وهم وجهي ڇڏيا آهن، پوءِ ڇا ڪجي، توں آٿي چانور ٿاهہ، تہ مان ڇهر وٺيو ٿو اچان.“

”ٺڪو آيو آهين، ماٺ ڪري سمهي رهہ. پٽانڌو نٿو کائين تہ واڱڻ يا ڀينڊيون تري ڏيانءِ. ڇڀيءَ ۾ ڪريلا بہ پيا آهن.“

”اهي ترڪاريون مون کي نہ وڻنديون آهن.“ ائين چوندي ٽپ ڏيئي ڪرسيءَ تان اٿيو، ترماس کڻي ڏاڪڻ تان هيٺ لٿو تہ ساڳيون ڇڻ ڇڻ وارو ٽانگو مليس. شهر جو چڪر هڻي، ٻہ ڪلو برف ۽ ڏهن رپئي جي ڇهر وٺي واپس گهر اچي لٿو تہ هوءَ بہ پٽ کي دم ڏيو ويٺي هئي.

رات جو ماني ٽڪي کائي ورانڊي جون ڇڪون ڪيرائي، فل اسپيڊ پکا هلائي ۽ کٽون گڏائي جڏهن ليٽيا، تہ هن ڏٺو تہ اهو وقت اٿم ’ڇيتي‘ ٿيڻ جو، سو وٺي پنهنجا سُرڙا ڪيڍيائين. هن کي خبر هئي تہ آڪريءَ ۾ مٿو وجهبو تہ مُهرين ڪان کهڙو ڏجڻ! ڪيس جان عالم جي طوطي واري شهزادي وانگر، ڪيترن ئي مرحلن مان گذري پار پوڻو هو، سو صبر سان ڪن ڏيو پيو هو.

”ڳالهہ ٻڌي اٿئي....“ هن جي پيشانيءَ تي پيل سُرهي ڇپڪ سان ڪيڏندي چيائين:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”ڪهڙي دلبر؟“

”ڪالهہ سوناري قادو ڀائيءَ وٽ وٺي هيس....“ اهو ڀڃي هن جي گستاخ هٿ ڪي چڻ اوچتو ريل جو بريڪ لڳو.

”ڀوءِ“ ڀڄل آواز پاتال مان آڀريو.

”في الحال ٻن تولن جا جهومڪ ۽ ٽن تولن جو هار چئي آئي آهيان، ايندڙ هفتي تيار ٿي ملندا.“

”جاني، خبر اٿئي تولو سون جو ڪيترو آهي؟“

”ڪيتري بہ هجي، نيٺ بہ ڪامورو آهين.“

حالتون ساريون پيون اٿئي، اڳوڻيون ڪمايون ڪٿي آهن. چوڌاري ڦتڪن جا ڦهڪا پيا پون، هٿن سان مارائيندين ڇا؟

”جيڪي الهہ تلهہ هيئي، سو ڦري ويئي ڀوپي، هاڻي اهي ٻهانا نہ ڪندين تہ ڀيو ڇا.“

”مهينو ڪن ترس، ڀوءِ جيڪي چوندئين ولي ڏيندومانءِ.“

ائين چوندي چپن تي انجام جي سُهر هنيائين.

”اهو بہ تنهنجو انجام آمازئيندس. ڏسان تہ ڪيئن ٿو پارين!“

”پياري، جيڪو ڪجهہ ڪريان ٿو، سو سڀ تنهنجي لاءِ ئي تہ ڪريان ٿو، تو ڪان وڌيڪ مينو ڀلا ڪير اٿم.“

”ڀوپي بہ نہ؟“

”نہ جاني!“ هن ڳوڙيال ڏانهن تڪيندي ٽڏو ساهہ ڪڍي وراڻيو.“

”سچ!؟“

”تنهنجي سِر جو سُنهن!“

”ڀوءِ ڀوپيءَ سان ڪيئن ڀيو گذارو ڪرين؟“

”مڙيوئي ڀيو ليکيو لوڙيان!“

”ڀلا هڪ ڳالهہ تہ مڃيندين نہ؟“

”چئہ....“ هڪ وار وري هُن جون يڪجا ڪيل سموريون طاقتون وسامڻ لڳيون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”شريڪن جون شاديون اچي سِر تي ڪڙڪيون اٿم، سياڻي مون کي گهڙي، سينڌل ۾ به ني و ڳيا ونئي ڏيٺا اٿئي....“

”سيني سياڻي جون ڳالهيون سياڻي سان، هينئر چڏ اِهي لهٽا ليکا...“ هُن سندس بدن جي مهڪار اُئين جهٽي چڻ ڦوڪني ۾ گئس ڀري رهيو هجي.

”انجام ٿو ڪرين نه؟“

”حاضر منهنجي سائڻ حاضر!“ هُن جو انداز ڪمپيوٽر جهڙو ٿي پيو.

”سور ڪان لڳ پيا ساٽا تينم....“

وري ساڳيو سهاپو شروع ڪيائين.

”دلبر اچا ڪيترو تڙپائيندين، هاڻ ته يارهن به لڳي ويا!“

”پنهنجي رات ته ٻارهين ڪان پوءِ شروع ٿيندي آهي سهڻا“.

شوخيءَ مان وراڻيائينس ۽ پوءِ دير تائين ڳالهيون مُهاڙيون ڪري سڀ ليکا چوکا لاهي ڦان تي سمهي رهيا.

مومل هوءَئن ته ڪڪڙ جي ٻهرئين دس سان ئي آٿي ڪڙي ٿيندي هئي، تنهن کي اج ڏهه لڳي ويا. هن جي اچڻ ڪري هميشه کيس دير سان جاڳ ٿيندي هئي. اها ڪا نئين ڳالهه ته نه هئي؛ پر هر ڀيري کيس دير سان اٿڻ تي اجايو تعجب ٿيندو هو.

”آئي الا! سج مٿي چڙهي آيو، نه چانهه نه پاڻي نيا ڳڀو ڪير واروئي هليو ويو هوندو. الائي ڪهڙا ڪيپ چڙهيم، جو آواز ئي ڪونه ٻڌو مانس“.

هو، جو نرم ويهاڻن کي ٻڪ وجهو، اونڌو ٿيو پيو هو، تنهن کي به مومل جي آواز تي جاڳ ٿي. ڪر موڙيندي چيائين: ”جاني، هاڻي ججهي کنڊ وجهي سليماني ڪٽي ناهيه. هينئر مون کان هليو ڪونه ٿيندءِ جو وڃي ڪير وٺي اچان“.

مومل وهنجيءَ ۾ ڏوال صابڻ ۽ بالٽي ڀري رکي آئي، پوءِ سليماني چانهه جو ڪوپ آئي ڏنائينس جنهن کي پيئڻ

ڪان پوءِ هو اُٿڻ جهڙو ٿيو. وهنجي سهنجي ڏوال جي گوڏ ڪري ٻاهر آيو، ته هن سلوار ۾ اگهٽ پئي وڌو. ڪپڙن پائڻ ڪان پوءِ گهيلهو ڏوال ڏيندي، چيائينس: ”ٻلا ڪا نيرن پيرن ته ناهي، رڳو سليماني چانهه جي اڌ ڪوپ تي ڏاريندين ڇا؟ منهنجو ته بک ڪان هيانءُ ٿو لڙهي“.

”الله پناهه ڏينئي، هيانءُ لڙهي تنهنجي دشمن جو، تون منهنجي سر جو تاج، گلي جو هار، توڪان سواءِ منهنجو ٻيو ڪير آهي“؟

”پوءِ اُت ٻلا ڪو ٻيلو ڪر، بک ڪان مران ٿو“.

”مرن تنهنجا ويري ۽ جيڪي توکي ڏسي نه سهن، آءٌ پاڻ اُٿي تنهنجي ڪاڻ آڦراٽا پچايان؛ پر پانيان ته اهي گهڙيون به توسان ويهي گهاريان، رڌڻي ۾ ڇو وڃايان؟“

”ڊؤ بنا ڊوليا، ناهي ساڄهه سونهن جي“ هن آئيني آڏو وارن ۾ تيل هٽندي چپن ۾ جهونگاريو.

”ڪالهوڪيون ’پڪيون پڪايون‘ پيون آهن. اڄ ڪٿي ڪائي ڇڏ. ڪجهه نه ٿيندئي. انب به ميڙي پسائي رکيا اٿم، چئو ته به چار آڻي ڏيانءِ، انهن سان ڪائي حالي هيانءَ جهلو ڪري وٺ، ڏينهن به اڃي چڙهيو آهي، ٻنپهرن جو ته هوٽئن به هوٽل تي ڪائيندا سين“.

هن هوٽل واري گهالهه ڪاپاري ڏڪ جيان ٻچائيندي، انبن سان ماني ڪائڻ لاءِ هائوڪار ڪئي.

هيانءَ جهلو ڪري وري اچي ڪٽ پيڙو ٿيو. هوءَ به پٽ ۾ ائين اچي ليٽيس جڻ ڪا سوپ ڪٽي هجيس.

”رات چيٽي ٿي نه ڪپڙا ۽ ٻيو سامان وني ڏيندين“.

”ڇيو هئم ڇا؟“ هٿن پورائيءَ سان پڇيس.

”ته تڏهن!“

”ميني تنهنجي قرب اهڙا نشا ڏنم، جو خوابن جي دنيا ۾ وڃائجي ويو هئس“.

”ونهه، رڳو سگهي جان ٻئي تان ٿيان.“

”هن ڀيري پئسا گهٽ آندا اٿم، ٻئي ڀيري ڏسجانءِ ته ڇا ٿو وٺي ڏيان پنهنجي مٺي مومل کي!“

”ڇڏيو ته هن ڀيري گهمائيندين ڦيرائيندين به ڪونه؟“

”آٿ پلا، جلدي تياري ڪري وٺ ته چڪر ڏياري اچانءِ.“ اهو ٻڌڻ سان هوءَ وڃي تيارين ڪي لڳي. هن تي پيهر ننڊ جا نشا چڙهڻ لڳا. ڪلاڪ کن مس آرام ڪيائين، ته هوءَ به سورهن سينگار ڪري، عطر عنبر مٽڪي، اچي سيڙانديءَ کان وينس ۽ چميون ڏيئي ڏيئي ننڊ ڦٽائي ڇڏيائينس.

هن اهو سڄو ڏينهن رڪشا ۾ چاڙهي راڻي باغ، ڄامشورو برج، هوٽل ۽ فلم تان گهمائي آڌيءَ رات جو گهر واپس آڻي ۽ ويندي ويندي سمورو حساب ڪتاب پورو ڪري، آسر ويل گوٺ لاءِ ريل ۾ چڙهي روانو ٿي ويو.

مومل ’نئين زندگي‘ سان ’لڏي ويا، آڏي ويا سُخن جي عمارت‘ جو احساس ڪندي ٿڏو ساهه کڻي آداس اکين سان دَرَ ديوارن ڏانهن نهار ڪئي. هن جي دم سان هڪ اڌ ڏينهن لاءِ به ڪيڏي نه رونق هئي گهر ۾.... وري اٺن ڏينهن جو وڇوڙو.... اوسيڙو.... يا نصيب! اچا چار ڏينهن اوسيئڙي جي عذاب جا مس ڪاٽيائين ته صبح جي پهر اوچتو بندري ڦد واري چالاڪ جنو نوريڙي، جنهن جي ساڻس ’چنڊو چنڊي ڪي ڳوالهي لهي، جي بنيادن تي پراڻي شناسائي هئي، سا اچي نڪتس. ٻڌر ۾ پيل ڪاٺ جي صندل تي ويهي پنهنجا بندرڙا هٿ نچائيندي ۽ نوريئڙي جهڙيون اکيون ٽمڪائيندي چيائينس:

”خبر آئي ٿيو ڏهاڙو شهباز جوءِ کي علاج لاءِ سنهنجي گهر آڻي رهايو، اجهو هاڻ موڪلائي ويا آهن.“

”مون ڏانهن ته ڪونه آيو!“

”تنهن ڏينهن پانيان ٿي ته ويچارو تو ڏانهن ئي ٿي آيو، پر الله منهنجي توبهه، منهنجي زاري؟“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جنو نوريڙيءَ پٽ سان ٻئي بندريون آڱريون ڇڄهي منهن نڪ تي وڏا وڏا جانا پريا.

”منهنجي سائينءَ ڏانهن تم خير هو نه؟“ هن جو هينيون وسامڻ لڳو. بيتابيءَ مان پڇيائينس.

”سون کي هاڻ خبر پئي آهي ته ويچارو سوت جي منهن ۾ آهي. ڪيس ڏسي منهنجا ته وائسرئي ڦري ويا.“

”قسم اٿئي قرآن جو جنو! سگهو ٻڌاءِ، منهنجو هيانءُ ڏو وڃنئي.“ هن ٻئي هٿ هنيانءُ تي رکندي چيس.

”ڪالهه نماشام جي مهل ٻارڙا وئيو مٿي ويٺي هئس، اوچتو ڪڙڪو پڌي دريءَ مان هيٺ جو نهاريان ڪٿي، تم منهنجيون هينيون هيٺ مٿيون مٿي ٿي ويون.“

”ڇا ڏٺئي؟“

”ڪٿي جو ڏسان تہ تو وارو شهباز پٽ پر ڪٽ تي ٻوتو ٿيو ويٺو هو، جوڻس تارونءَ وارو اهڙو تہ زورائتو چنبو وهائي ڪڍيس، جو مٿو وڃي پيٽ سان لڳس - شڪ ناهي جو رت جون نيڻديون بہ وهي نڪتيون هنجنس! پيڙاسان ڪنڌ ڪري هيٺ ڪيائين، تہ بہ ٿي چار چنبا لاڳيتا وهائي ڪڍيائينس: ”ماريا، ٿيو ڏينهن ڪان پئي چوئين تہ مغز ۾ پان پان ۾ زون زون پئي ٿئيم، چڪر پيهنم ٿا؛ تيل جي تِري هٿينم، پر ڪو ٻڌين ٿو! ڳوٺ تہ رات ڏينهن تيريون هٿندو هئين، هيٺ ڪهڙو ٿو مهٽو لڳنئي، پرائي گهر ۾ جيئن ڪڇان نٿي، تيئن وڃي چوٽ چڙهندو. اهو ڏڪ مان ور لاهي ڇڏينديمانءَ، مٿان ڪو پيو خيال ڪيو اٿئي، تون ڪاڇين ڇا تي.“ جنو نوريڙي ڊرامائي انداز ۾ روئداد ٻڌائيندي چيو. مائيءَ اِتي بس نہ ڪئي، وري موهيڙي ۾ زور سان آڱر ڏنبيندي چيائينس:

”اِهي موهيڙا ڦيهي وجهنديمانءَ، جن جي زور تي اهڙو شينگ تي پيو آهين، جو وڻ گهوڙو نٿو ٻڌين.“ ائين چئي پيشانيءَ تي پيل اسپرنگ جهڙي چڳ کي اهڙيون تہ وٺي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڇڪيون ڏنائينس، جو ماڳهين سڌي سيخ ٿي پيئي، ڇي: ”وس پڇيم ته اِنهيءَ چنڊيءَ چڳ کي پاڙئون پٽي اُڇليان! خبردار جو وري منهنجي سامهون اهي ڳوندڻ وارا سينگار ڪري هليو آهين. اِهي سينگار آءٌ به سڄاڻان ٿي؛ ڪا ته ڳالهه آهي جو ماڪ تي موهيو هلين، مون کي به ته خبرپوي، ڪهڙي نينهن جي نظاري تي چڙهيو آهين، جو فلڪ ئي نٿو آئين. اِهو واءُ مٿي مان ڪڍي ڇڏ، نه ته سنگسار ڪري ڇڏينديمانءِ.“

اهڙيون ته وٺي آررون ڪيائينس، جو الله منهنجي توبهن! منهنجي بابي جي به توبهن ته ڏاڏي جي به توبهن! سچي چمار ۾ ڪنهن مرد جو زال هٿان اهڙو حشر نه ڏٺم؛ مٿچو گهٽي ڏناسين پڌاسين پر هي ته ڪو مٿها مٿچو هو.... ڇا مرد جو شان، ڇا سهي موچڙوا رڳو ماڙي ڪيو ڪڏهن مٿي تان پئي مٿر لاٿائين، ته ڪڏهن هٿن جون تيريون مهٽيندي، آڱريون پئي مروٽيائين سروٽيائين. اهڙو نماڻو ٿيو ويٺو هو، جو سچ پڇين ته ڏک کان هيانءُ ڇڄي پيم.... تنهنجي من جو ڪٿي مور هيو؛ پر منهنجو به ته پاڻرن جهڙو هو. اهڙو ته بيچڙو ڪيائينس، جو هاڻ توکي ڇا ويهي پڌايان! اِهو ته ٿيو پنهنجي پير مان لاهي مٿئون ۾ هڻڻ. ايترو سو پڌائينديمانءِ ته پوءِ هيون شهباز جون توبهائون ۽ ڳيسيون! پيرن تي مٿو رکي پئي بخشرايائينس.“

موملي، جا ايتري دير عبرت جي سمنڊ جو کارو پاڻي اکين ۾ ضبط ڪيو ويٺي هئي، تنهن کي اندرئي اندر اوتيندي چولين جهڙي چوهه مان چيائينس: ”وڃي ڇائي پائي، مون وٽ نهي جهڙي اهين ڪڇين اڇيو ويهي زال نه زال جو پاڻوتنهن کان پيو ٿيچي! اڃا ٿي چيائين ته توسان پرڻو ڪندس. وڃ ڪنڌي پنهنجي ڪيري تي، سانس پرڻو ڪري ڪهڙو پنهنجو اڇو منهن ڪريان!“

”پيو وري ڇا، جيڪو پاڻ پيو ڳهلجي، سو توکي ڇا

سنڀاليندو.“ ڀنڀور ڪي ٻاهيون ڏيئي ٻوريڙي تہ هاڻي وڃڻي، پر هن جي ذهن ۾ اهڙو ڪو واچوڙو لڳو، جنهن ڀير جي وڻ جو مضبوط ٿڙ ڀڃي ڀور ڪري ڇڏيو، جنهن جي ٿڏي مٿي ڇانو ۾، هن سڄي حياتي ٿڪل مسافر جي اڳهور ننڊ جيان گذارڻ جي خواهش ڪئي هئي. هن جون خواهشون، هن جا خواب ڀير جي پنن وانگر ڇڻي وکرجي ڪري پيا هئا. ڪيتري دير تائين ذهن جي اسڪرين تي، سرپرائيزنگ ميوزڪ جي گونج ۾ هُن سان گهاريل گهڙيون اُڀرنديون ۽ ڊهنديون رهيس. تنهن ڏينهن هوءَ ويهاڻي ۾ منهن وجهي ايترو رُني، جو اکين ۾ لڙڪن جي ڪا بوند باقي نہ بچي هيس. هوءَ ڀوءِ سوچي سوچي آٿي، تہ ٻنا دير ٻاهر واري ڇوڪري کي سڏائي چيائين: ”وڏيري ميمڻ کي وڃي چئو تہ هتان منهن ڏيکاري وڃي.“

....

هيءَ تہ ڪو اوسيئڙو ڪونہ ڪيو، پر هو بہ ڏي هفتا ڪونہ آيو، آخر چوٿين هفتي، ڦيٽ ڦيٽ ڪندي منهن سان در جي چائنٽ ٽپي اندر ٿيو. هيءَ اوڏيءَ مهل پلنگ ۾ سگريٽ ڇڪيندي، ڪاشيءَ جي ڪونڊين ۾ لڳل مني پلانٽ کي پائپ سان پاڻي پئي ڏنو. هن کنگهڪار جو هارن وڄائيندي چيس: ”خوش ويٺي آهين نہ؟“

”نہ تڏهن ڇا ٿي سمجهئي؟“ هيءَ ڏانهس ائين نهاريو ڄڻ هو ڪو ڪاڪروچ هو.

”ڪاوڙ ڪئي هوندئي؟“

”ڪاوڙ ڪري منهنجو موچڙو!“ سگريٽ کي چپٽي سان چنڊڪو ڏيندي ورائيائينس. ”اهي ويئي هليا عزتن وارا ڏينهن، ڏئم تنهنجا رعب ڪد ويڪ! مڙس بہ اهو آهين نہ جو ٻُڇا ڀڃو ڪائين.“

”ڪير تو چوي؟ ڪڏهن؟ مون کي ٻُڇا ڪير هڻندو؟! ڪنهن کي طاقت آهي!“

”اي هاڻي ٿيو ٺهيو سيتا، ته ته گهٽيي ڏ گهيون ڳالهيون ٿي ڪيون، ته هيئن ڪندس، هون ۾ ڪندس پر تنهنجو ته پول پڌرو ٿي پيو.“

”پڪ جنو ۾ اچي پريو هوندئي، تنهن ڏينهن ايمٽا ڪي به انهي ۾ رن اچي پڙڪايو، نه ته هو ۾ هرويرو اهڙي ناهي.“

”ڪهڙي به هجي، منهنجو پوپي ۾ ساڻ ڪو لهڻو ليکو، پر اڪين تان پردا ته کڄي ويم، تنهنجي اصليت تہ سامهون اچي ويئي.“

”انهي ۾ ۾ اصليت جي ڪهڙي ڳالهہ آهي، زال ماڻهو سان ڪهڙو وات ڏيان ها.“

”آءٌ تنهنجي ۾ جاءِ تي هجان ها، ته اوڏي ۾ جو اوڏي مهل مُنڊي مروڙي رکانس ها.“ هن نفرت ڀريل نگاهن سان نهوڙيندي چيس. هو به وکون اڳتي وڌي آيو ۽ پانهن مان جهليندي چيائينس: ”مون کي بخش ڪر منهنجي سائڻ! هاڻ وڌيڪ پڌڙهارڪو نہ ڪريندم. اڳتي اهي دڙڪا تاب ڪو نہ سهندومانس. وري جي گوڙ ڪيائين، ته نيڙي ۾ تي ننهن ڏيئي آڏت ماري ڇڏيندومانس.“

”هاڻ سون جو ڳنيو به تي پوين، ته به منهنجي لاءِ گيلت آهين.“ سٽ سان پانهن ڇڏائيندي وراڻيائينس.

”ها، چڱو جو ياد ڏياريئي.“ هو ائين مُرڪيو ڄڻ ڦيڪائي وندرائيندو هجي. ”زيورن جي رسيد ته ڏي پلا، هيل ڪيسا پُر ڪري آيو آهيان.“

”ايڏهين ڪر پنهنجا ڪيڪا ڪيسا! ڪونہ ٿا کپن تنهنجا زيور، جيئي وڏيرو مينهل خان پاڻهي وٺي ڏيندو!“

اهو پڌي هنَ جي ڪنن ۾ پڙندڙ جبل ڦاٽي پيو، ڏرتي ڏڏندي محسوس ٿيس؛ پر پڌر ۾ کتل نل جو سهارو وٺندي، پنهنجي پر ۾ تير هٽي ڪڍيائينس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”اهو وڏيرو ميٺهل نه، جنهن کي اڳ ۾ ئي ستَ سُريتيون آهن!“

”مڙس ئي ته سٽَ سنڀاليندا آهن، ڀاڙيا ته هڪ کي به نه سنڀالي سگهن. مان به مارينديس ته مير، چاڪر ڪونه چڪينديس.“ فخر مان ڪونج جهڙو ڳاٽ اوچو ڪندي وراڻيائينس: ”سيني جي سائڻ ڪري ويهاريندم، تو جهڙو ڪونهي جو ٻُجا وينو کائي. توکي ئي ڏسان ته جتونءَ جو چڻنيل نظارو اکين اڳيان ڦريو ٿو اچيم. مون ته ڪنهن مڙس ماڻهوءَ جو سهارو ٿي گهريو، ته متي ڇانو ڪري عزت جا ڏينهڙا گهاريندس. مون کي ڪهڙي خبر هئي، ته تون ڪو اهڙو مجبوڙو هئين. هاڻ ته سوچيو اٿم، گڏهه جي لت کان هاٿيءَ جي لت وري به چڱي آهي.“

اهو ٻڌي هُن ڏند ڪرٽيندي چيس: ”ڏسان ته تون ڪيئن ٿي ميٺهل جي ٿين!“

”اهي جوش ڏيکار ڀوپيءَ کي، جيڪا ٽُڪ جي ٽانو ۾ پئي ڪارائنئي، مون کي اڪيلو نه سمجهه. ’ڪريانءَ ٿي ڪيهه ته مڙي ويندا ڏيهه، گهڙيءَ جو گهڙيءَ ۾ گهيلرائي سگهئين ٿي. نڪاح ٻڌيءَ تي وس نٿو هلئي، آيو آهين مون تي ديرو دمائڻ، هون!“

”جيڪي توسان وهيم، سو سڀ ڀاڻي ٿي ويو!؟“

”اي هاٿي هل هل، جاڻ وڏيرو ميٺهل آيو ڪار ۾، تو جهڙو ڪونهي جو ٽانگي ۾ چڙهي گهنڊڙيون وڄائيندو، چڻ چڻ ڪري اچي لهندو.“

”ته ڇڻيو رن اڳ ۾ ئي ڪو ميٺهل کي هٿ ڪيو ويٺي هئين!“

”هفتو کن ٿيو اٿم جو ساهيائين، ۽ مان ڪنڌ ڪونه ڪيايو.“ موسل رومينٽڪ انداز سان ٿڌو ساهه کڻندي چيس. ”هئو ته ڪين سالن کان چتو هو: پر تنهنجي ڪري منهن

نہ ڏيندي هئيمانس.“

اوچتو وڏيري ميهل جي ڪار جو ٻُل ڊاگ اسٽائيل هارن وڳو.

ها.... ٿو....ٿوٿو....آ.

”مٺيس، هاڻي ڇا ڪريان!“ مومل کي پريشاني وٺي ويئي. اڃا ٿڙ ڦٿڙ ۾ هئي، جو ڏاڪڻ تي وڏي ڪُڙڪيءَ واري بوٽ جي ٺڪ ٺڪ پنجي ويئي. ان دم ٺي وڏيرو ميهل، هڪ هٿ سان شهپر وٽيندو ۽ ٻئي سان سٽرن ۾ ڪوٺوڙا ڪندو اچي اندر پهتو. جيسين تائين وڏيرو ميهل ڪانس ان بابت پڇي ٺي پڇي، ته هين وڏيءَ حرفت سان شهباز مان جان ڇڏائيندي چيو: ”ادا، هاڻي توکي موڪل، تون ڀلي وڃ ڳوٺ، ادي ايمٽا کي به سلام ڏجانءِ.“

مريم جوڻ

سياري جي هڪ سرمائي شام جو ايلفيءَ تان آن وٺي جيئن ئي شبنم ڪار مان لهي گهر اندر آئي ته ورانڊي لڳ مائٽس جي بيڊ روم مان انگلش اسٽائل وارو ٺهڪ ٻڌي ذري گهٽ پيڪٽ ٽي هٿ مان ڇڏائجي ويس.

”هي انگريز وري هتي ڪيئن!“ دريءَ مان اينڊز فارين سگريٽ جي دونهين جي خوشبو ساهه ۾ سمائيندي سوچيائين ۽ پيڪٽ ورانڊي ۾ ئي ٽيبل تي ڇڏي هوريان هوريان، نانگڻ وانگر سرندي ڪمري جي در وٽ اچي هٻڪي بيهي رهي.

ڪارين ڪجلين اکين ۾ ڪيئي سوال ابري آيا هئس، جن کي محسوس ڪندي مائٽس، جا سهڻن رنگن واري ريشمي اجرڪ ۾ ويڙهيل سيڙهجي هيٺر آڌو جنديءَ جي کٽ تي ويٺي هئي، تنهن اجهان چپ چوريا ئي مس ته هو فوجي انداز سان اٿي کڙو ٿيو ۽ ڏاڍي پنهنجائپ مان چيائين:

”بيڊم، مان آهيان اوهان جو مائٽ شيراز— پنهنجو ته تمام پراڻو رشتو آهي.“

شبنم ٻه ٽي قدم کيس هٿ ڏيڻ لاءِ وڌايا پر وري گهٻرائجي وچ ۾ ئي بيهي رهي:

”السلام عليڪم.“ هن ڪنڌ لوڏي، جهڪي انداز ۾ کيس ڪيڪاريو.

”اونهون....“ مائٽس ٽوڪيو، ”هٿ ڏيئي مليئس پياءُ کي، اهو ساڻدي وانگر ڪنڌ جي اوڏ جو سڪٽو سلام پاڻ سنڌين کي ڪونه ٿو سونهين.“

”امي اڳتي خيال رکنديس....“ هوءَ هٿ ملائڻ جي ڊپ کان ڏراليءَ تي رکيل چانهه جهٽ ڪري ڪپس ۾ اوتڻ لڳي.

ڪيس نيڊيپڻ ۾ گڏ رانديون ڪرڻ واري شيراز کان شرم پئي آيو. هن به اهو مارڪ ڪيو ۽ شوخيءَ گڏيل سادگيءَ مان ڪلندي ويهي رهيو. سائيڊ ٽيبل تي رکيل پليٽ مان ڊرائِي فروٽ کڻي کائيندي ڪنهن ڪنهن مهل ڏانهنس مرڪي تي ڏٺائين.

”ادا، ڪيتري ڪنڊ؟“ هن زوريءَ چپن تي مرڪ آڻيندي پڇيو.

”هاف اونلي.“

شبنم کي اڌ چمچو ڪنڊ وجهندي ڏسي ماسيءَ چيس:
”اي ابا، خيري صلي ڦيڪي ڦوڪ جهڙي چانهه چا لاءِ ٿو پئين“ ٿورو ويجهو ٿيندي پڇيائينس، ”آهين ته خوش نه؟“ هو ٿورو مشڪيو.

”آنٽي، گهٽي ڪنڊ ٿلهو ڪندي آهي.“

”بس ڪري ويهه ابا، اهي ڊاڪٽرن جا ٿلها ڊپ - آءٌ ته ڏن چڻن چمچن کان گهٽ ڪنڊ ڪوپ ۾ وجهان ٿي ڪونه پوءِ به ٿلهي ڪٿي، پوري پني آهيان.“

”او نو، ديٽ از ڪروئل، اها نا انصافي آهي. مُلن جي واحد حق تي ڌاڙو آهي.“

”ڏاڍو شرير آهين،“ ماسيءَ پيار مان چيس. هن مشڪي چانهه جو ڍڪ ڀري شبنم ڏانهن نهاريندي چيو: ”اِٽ اِز ونڊر فل ٽي.“

هن مرڪي ڏنو.

”ابا، اها تنهنجي اڪر اڪر ۾ انگريزي مون کي ته سمجهه ۾ ٿي ماري. تون ته انگلينڊ وڃي ماڳهين انگريز ٿي پيو آهين.“

”آنٽ، مان گهڻي ڪوشش ڪندو آهيان ته صرف سنڌيءَ ۾ ڳالهايان پر....“

”عادت تي ويئي اٿئي.“ ماسيءَ پاڻ ئي ڳالهه پوري ڪئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”آنٽي....“ شيراز اوچتو ڏيان ڇڪايس، ”ڳالهين ئي ڳالهين ۾ اوهان جي چاش.... او.... آءٌ مين.... چانهه ته ٺري برف ٿي وئي هوندي.“ اکين ۾ شرارت چمڪڻ لڳس.

”هاڻ ماسيءَ تي ڪلون ٿو ڪرين.... هان؟“ مرڪندي 'چاش' ساسر ۾ اوتيائين، ”تون وري ڪيڏانهن؟“ شبنم کي اٿندو ڏسي پڇيائينس.

”امي.... هو....“ هوءَ بهانو ڳولي نه سگهي.

”گهڙي نه ويهه، ورهين کان پوءِ پاءُ آيو اٿيئي.... ڏهن ٻارهن سالن جو مس هو جڏهن چاچي انگلينڊ گهرايس.... تڏهن ڏنو هـومانس. مٿان اچي خير سان ٽيهن ٻٽيهن ورهين جـو جوان ٿيو آهي.“ ٿڌو ساهه کڻندي چيائين، ”ادي عارفه جي قرب ڏيس ها ته هيئن پرديس ڇو جهاڳي ها؟“

شبنم واپس سيٽيءَ تـي ويهندي شيراز ڏانهن نهاريـو جيڪو آڱرين ۾ سگريٽ جهلي ڪوچ تي ٽيڪ ڏيئي اکيون بند ڪري 'ٻکهلي ٻڳت' جيئان ڇڻ ڪنهن گيان ۾ وينو هو.

هوءَ انهين ئي سندس جائزو وٺڻ لڳي. ڪڻڪائو رنگ، ڪشادي پيشاني، متولا ڳل، ڊولائتا چپ.... شهباز جي پرن وانگر ڪليل ڀرون ۽ اکيون.... هوءَ اچان اکين ڏانهن نهاري ئي رهي هئي ته هـن کڻي اکيون کوليون. ڪي پـل ٻنهي جون نظرون مليون. هـن کي انهن لـڳو ڄڻ وجـون وجود ۾ لهي آيـون هجن!

”مان اوهان جو مانٽ آهـان.“

رکي رکي شيراز جا اکر پڙهيا لفظ ڪنن ۾ مرڪندي ڪتن وانگر پئي پُريس. هن جو 'مانٽ' چوڻ لمس ڏيو وٺيو، نـه نـه مانٽيلي ماسيءَ جـو بـه مانيلو پٽ ... بـظاهر ... ڪ دانٽي نه ٿي.

هو چڱي وقت تائين وڏن وينو حال احوال ڪندو رهيو ۽ وري اچڻ جو چئي موڪلائي هليو ويو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اها رات شبنم ڪافي دير هن بابت سوچيندي گذاري هئي. هن متعلق گهڻو ڪجهه ٻڌو هئائين ته تمام سٺو آرٽسٽ هئڻ سان گڏوگڏ سڀ ڪنهن سان پوپٽ وارو پيار به رکندو آهي. ڏاڍو حسن پرست، دل ڦينڪ ۽ الائي ڇاڇا.... پر خير، آرٽسٽ حسن پرست نه ٿئي ته پوءِ آرٽسٽ ڪيئن ٿيو؟ هن جڻ دل ۾ ڪيس معاف ڪرڻ جو فيصلو ڪري ڇڏيو. البت 'دل ڦينڪ' واري ڳالهه ڪجهه ڳري لڳس، پر ان ڪي به ڪپهه جي پوٽيءَ وانگر ڪٽي پري اڇلياڻين.... "اونهه، ڀيو ٿئي دل ڦينڪ، اسان جو ڪو ڏول ڪو چمٽو."

اها به خبر پئي هئس ته انگليند ۾ هڪ انگريز عورت سان شادي ڪرڻ بعد ٽن ٻارن جو پيءُ بڻجي انهيءَ ڪي ڇنيسر وانگر ڏهاڳ جو ڏئون ڏيڻ وارو آهي. شايد هوءَ ڪنهن 'هار' تي هرڪجي ڪيس هميشه لاءِ وڃائي چڪي هئي. انهن مڙني ڳالهين جي باوجود به شبنم ڪيس هڪ نهايت دلچسپ شخصيت تسليم ڪري چڪي هئي، جيڪا هن جي اُڪتن لوساڻيل زندگيءَ ۾ ڄڻ بسنت بهار جي تذڙي هير بڻجي آئي هئي.

شيراز جون زندگيءَ سان ڀرپور ڳالهيون ٻڌندي سوچيندي هئي ته، ڪيترا نه خوش قسمت آهن اهي انسان جن جون ڳالهيون دلچسپي ۽ چاهه سان ٻڌيون وڃن ٿيون. هن جي موجودگي ڪانئس اهو احساس به ڪي قدر گهٽ ڪرائي ڇڏيو هو ته هوءَ ڪا ٻن يتيم ٻارن جي ماءُ آهي.... نه ته شادي جي ڇئن سالن جي پرمسرت زندگيءَ کان پوءِ پنجن سالن جو هولناڪ عرصو هن ڪهڙو نه اذيتناڪ حالتن ۾ گذاريو هو.... هاڻي ته حياتيءَ جو مقصد ٻارن جي اعليٰ تعليم ۽ پالنا کان سواءِ ٻيو ڪوئي نه هئس.

زلفي ايتري ملڪيت ڇڏي ويو هئس جو ڪيس ڪنهن به قسم جي مالي مشڪلات نه هئي. اڪيلائي جي خيال کان

ماءُ کي به پاڻ سان گڏ رهايو هئائين. هو پنهنجي زندگي نارمل حالتن ۾ گذارڻ جي ڪهڙي ڪوشش ڪندي هئي، پر جڏهن مائٽياڻيون ۽ ملڻ واريون همدردي ڪندي چونديون هئس: ”هئي هئي، هن عمر ۾ پسيون ڪرايون!“ تڏهن ڪيس ڏاڍو ڏکيو لڳندو هو. ڪي ته چڙو ”ويچاري جواڻ جماڻ“ چئي ٿڌو ساهه ڪڍي رحم ڀريل نظرن سان ڏسنديون هئس ۽ ڪي ته ماڳهين هانوَ ڦاڙيندي چونديون هئس:

”پهاڙ جيڏي زندگي ڪيئن گهاريندينءَ؟“

تڏهن اهو سڀ ٻڌي هن کي پنهنجي اندر هڪ ڪامپليڪس جو پيدا ٿيڻ محسوس ٿيندو هو ۽ پوءِ ان کي هٽائڻ لاءِ جڏهن هن ڏيڍ ٻڙن نئين ڊزائن جون سونيون چوڙيون ٺهرائي ٻانهن ۾ پاتيون تڏهن ساڳين مائٽياڻين جا نڪ پيراشوٽ وانگر تاڻجي ويا هئا ۽ خاندان جي عزت خطري ۾ نظر آئي هئن. ماڻس به ته نماڻائيءَ سان ڍهيل لفظن ۾ چيو هئس: ”ڌيءَ.... ايتريون ساريون چوڙيون نه پاءِ .... لوڪ ڇا چوندو. هڪ ٻه ڪٽي....“

”چوڙين پائڻ سان ڇا ٿيندو امي.... مون پنهنجي زندگي زلفي جو نالو وٺي زنده رهڻ تي وقف ڪري ڇڏي آهي.... هو مون سان هميشه گڏ آهي....“

”پر ٻه ڌيءَ....“ پوءِ هن اهي چوڙيون وري ڪڏهن نه پاتيون.... جڏهن کان هوءَ وڌوا ٿي هئي تڏهن کان هن جا ڪن ڏاڍا سرلا ٿي پيا هئا. هو پنهنجي باري ۾ ننڍي کان ننڍو سرٻات به ٻڌي وٺندي هئي.

سڳيءَ سوٽ جي شادي جي رسمن مهل جڏهن چاچهيئس جي واتان حجامڻ کي چوندي ٻڌو هئائين: ”مائي زينا سنڀالجان جيئن ڪنوار جي مٿان سندس پاڇو به نه پوي.“ تڏهن سندس دل پلاسٽرآف پيرس جي رانديڪن وانگر ٽٽندي پڄندي محسوس ٿي هئس.... تنهن ڏينهن ماءُ کي ڀاڪر پائي هوءَ ڏاڍو رني هئي:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”امي.. . مان ايتري منحوس ٿي وئي آهيان جو ماڻهو منهنجي پاڇي کان به ٽا ڏجن! پپن ۽ شبن وڏا ٿيندا ته ڇا مان پنهنجي پٽن کي موڙ به نه ڀڏي سگهنديس؟“

”شبنم، اهي جاهل ماڻهن جا وهم آهن.... تون ته پڙهيل لکيل آهين. توکي اهي ڳالهيون دل ۾ نه ڪرڻ گهرجن.“ ماڻس لڙڪ اگهندي دلداري ڏني هئس. جيتوڻيڪ اندر ئي اندر هوءَ به رت جا لڙڪ لاڙي رهي هئي. لوڪ جي همدردين، نفرتن ۽ اعتراضن هن منجهه ايترو ته احساس ڪمتري پيدا ڪري ڇڏيو هو جو ٻاهر اٿڻ ويهڻ بند ڪري ڇڏيو هئائين. نه هو ڪنهن وٽ ويندي هئي نه ئي ڪير هن وٽ ايندو هو.

شيراز جي اچڻ ڪري گهر ۾ ڄڻ رونق پيدا ٿي پئي هئي. ٻار جيڪي سدائين ماءُ سان ڇهتيل هوندا هئا سي به ساڻس گهڻو هري ويا هئا. شيراز کي به سندن انگل آرا ڪندي خوشي ٿيندي هئي. هو جيتوڻيڪ وٽن روز ايندو هو ته به شبنم سان ڳالهائڻ جو موقعو نه پئي مليس، پر تنهن ڏينهن وراندي ۾ سوئٽر ٺاهيندي ڏسي موڙو ريڙهي وٽس اچي ويٺو ۽ ٿڌو ساهه کڻندي چيائين: ”اسان لاءِ ته ڪو نٿو ناهي.“

”پاپي ويلينٽي کي ڇٺو نه.“ هن سندس ڏ ڪندڙ رڳ تي هٿ رکيو، ”پاپي ته پاڻ ڏاڍو سٺو ٺاهيندي هوندي! انگريزياڻي آهي نه....“

شيراز شوخيءَ مان گهري نظر سان نهاريس، ڄڻ چوندو هجيس: ”هڻ ٽوڪون. ڪر ٽنوليون.... اڏائيم مذاق.“

شبنم جي ڇهري تي شرير مرڪ پکڙجي ويئي.

”مان آنٽي کي چوندس پوءِ ڏس ته ڪيئن نٽي نٽ ڪري ڏين....“ هن سندس سوم بتين جهڙين آڱرين ڏانهن نهاريندي چيو، جيڪي تيزي سان نيڊلس هلائي رهيون هيون.

ڪجهه دير ماٺ رهي ڪيس اهي نازڪ هٿ پنهنجي هٿن ۾ جهلڻ جي شديد خواهش ٿي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هو چوڻ لڳو، ”هيڏي ڪر مان تنهنجو هٿ ڏسان.“
”مان نه ڏيکاريندس.“ هن هٿ لڪائيندي چيو. ”انهن ۾ هائي هوندو ئي ڇا، ياڳ جو دروازو ته بند ٿي چڪو آهي.“
”شايد ڪنڊ پاسي ڪا دري کلي پئي.“
”مان اجايو وهمن ۾ پئجي ويندس.“
”اهڙي ڪا ڳالهه هوندي ته مان ٻڌائيندس ئي نه.“
”نه ادا، مان ڊڄان ٿي.“
”بس بس، مون کي گهٽا لقب نه ڏي. صرف شيراز ڪافي آهي. هيڏي ڪر هٿ.“ هن موڙو ريڙهي اچان به ويجهو ڪيو ۽ هوءَ پريان ئي ڪيس پنهنجا هٿ ڏيکارڻ لڳي، هن جهٽ ڪري کين پنهنجي هٿن ۾ جهليو ۽ اکيون سندس اکين ۾ وجهندي شاهه جو شعر چيائين:
”موسل کي مجاز جا اکين ۾ الماس،
نه عام نه خاص؛ جي ويا، سي وڍيا.“
”چنڊ چوانءِ سچ، جي وڙهين....“
”هي اڄ توهان کي ڇا ٿي ويو آهي؟“
”تنهنجي چهري کي ڏسڻ سان مون کي چنڊ ياد ايندو آهي.“ نگاهن مان نينهن، ڇانئون ڪري ڇٽي پيس.
”انهيءَ تڪلف جي ڀلا ڪهڙي ضرورت.“
”باءِ گاڊ شبنم، تنهنجي گول چهري کي ڪارن وارن ۾ ڏسي ائين لڳندو اٿم جيئن چنڊ ڪارن ڪڪرن مان ليٽا پائيندو هجي.“
”چڙيو چڙيو اهي ڪوڙ.“ هن هٿ ڇڏائي چيو.
”نون پلي ثناء پر اها حقيقت آهي ته توکي ڏسڻ سان چنڊ جو اميج ذهن ۾ ابري ٿو.“
”هون، اوٽيهين اونڌائيءَ وارو چنڊ.“
”هتي به ته ساڳيو حال آهي، ٿاڪ منجهند ڪڏهوڪو گذاري شام جي ڪنارن ڏانهن پيو رڙهي پنهنجو سج به ته.“

”توهان تہ مرد آهيو.... مان ٻن ٻارن جي ماءُ آهيان.“

”دين واٽ، مان بہ تہ ٽن ٻارن جو پيءُ آهيان. تون ڪٿي ڇٽن جي هڇين، اِٽ ميڪس نو ڊفرنس.“

”جي!!“ هن پنهنجا پڌمٽا پير اڻ ڏٺي پلصراط تي ڪنبندي محسوس ڪيا.... دل جي ديول ۾ مريم جو بت ڏڏندي محسوس ڪيائين.... خطري جون ڪيئي گھنٽيون وڄائيندي فائر برگيڊ جي گاڏيءَ مغز ۾ چڪر ڪاٽيس.

”اوه....“ هوءَ پڪهرجي وئي.

”واٽ هيپنڊ؟“

”ڪجهہ نہ.“ هن اٽندي چيو، ”ٽي. وي تي سنهنجي پسند جو پروگرام هلندو پيو هوندو سو ياد اچي ويم. اچو، توهان بہ اچي ڏسو.“

هو بي دليءَ سان اٿي هن جي پويان اچڻ لڳو ۽ ڪوچ تي ويهي اداسيءَ مان ٽي. وي ڏسندو رهيو.

ماسيءَ کير ۾ ٺهيل سَيون آڻي اڳيان رکيس تہ بہ نہ کاڌائين ۽ طبيعت ٺيڪ نہ هئڻ جو بهانو ڪري جلدي هليو ويو.

ٻہ ڏينهن گذري ويا، هو نہ آيو شايد تہ رساڻو هو.

پر جڏهن هڪ شام شيراز کي ڊيبل قدمن سان ايندو ڏٺائين تہ سندس خوشيءَ جي حد نہ رهي. پنهنجي خوشيءَ تي پاڻ حيراني وٺي ويس.

”ڇا ٿي پيو جو خوش ٿيس.... هو سٺو انسان آهي.... سٺي انسان مان تہ هرڪوئي خوش ٿيندو آهي.“

شيراز ڊرائنگ روم ۾ اچي ويٺو ۽ ريڪ مان رسالا کڻي اٿلائيندو پٿلائيندو رهيو. شبنم ڪافي ٺاهي ڏانهنس وڌائي. هن ڪپ وٺندي پڇيو: ”ٻار نظر نٿا اچن؟“

”مولوي صاحب کان پڙهن پيا.... ڇو؟“

”ائين ئي پڇيم.“

”ايترا ڏينهن اوهان ڪونہ آيا... ٻارن ڏاڏو ياد ٿي ڪيو....“

”ڇڙو ٻارن؟“

”امي بہ تہ ڏاڏو ياد ٿي ڪيو.“

”بس...، ٻيو ڪنهن بہ ياد نہ ڪيو؟“ اکين ۾ شرارت نچڻ لڳس.

هوءَ شرم کان ڳاڙهي ٿي وئي. ڪوبہ جواب نہ ڏيئي سگهي.

”شبنم“

”جي.“

”صرف جي ڇو؟ جي شيراز ڇو نہ؟“

”رکو نالو ڪيئن وٺان؟“

”مان ڪو ايڏو توکان وڏو، بزرگ يا چاچو تہ ناهيان جو بي ادبي ٿيندي.“

هن کي کل اچي وئي.

”وائي آر يو لافنگ؟“

”نہ کلان؟“

”ٻلي کل، پر پڌاءِ تنهن ڏينهن منهنجي ڳالهہ اڌ ۾ ڇڏي ڏي. وي ڏسڻ ڇو هاي وئينءَ؟“

”اهڙي تہ ڪائي ڳالهہ نہ هئي.“ شبنم چور نظرن سان ورائيس، ”ڪي ڪي پروگرام سٺا لڳندا آهن.... توهان کي نہ وڻندا آهن ڇا؟“

”مون کي تون وڻندي آهين.“

هوءَ ويتر شڪي ٿي وئي ۽ قالين تي پير گهمائڻ لڳي....

ائين ڪندي شيراز کي ڏاڍي وڻي. هو يڪ ٽڪ ڏانهنس نهاريندو رهيو.

شبنم هن جي اکين جي تپش برداشت نہ ٿي ڪري سگهي ۽ ان کان بچڻ لاءِ زوريءَ چيائين: ”امي کي اوهان جو پڌائي اچان.“

”ترس، ڪهڙي تڪڙ آهي.“ هو مشڪيو، ”پوءِ گڏجي ٿا هلون. مان اڃان اتي ئي آهيان.“

”امي تہ پاڻ ئي اچي وئي.“ ماءُ کي ايندو ڏسي چيائين.

هو اٿي سائنس مليو. ڪجهہ دير ويهي حال احوال وٺڻ کان پوءِ ماسيءَ نماز پڙهڻ لاءِ اٿي وڃڻ لڳي.

”آنڪل، آنڪل!“ ٻار وٺس ڊوڙي آيا.

”ايترا ڏينهن ڪٿي هئا آنڪل؟“ پنهنجون ٻانهون هن جي ڳلي ۾ وجهندي پڇيو.

”۽ توهان ايتري دير ڪٿي هئا؟“ رسڻ جهڙو منهن ڪ٘ناهيندي چيائين، ”مان سوير کان توهان جون پڇائون پيو ڪيان.“

”آنڪل مولوي صاحب چڙيو ٿي نہ پيا.“ شبنم چيو.

”آنڪل، هو.... توهان چيو هو نہ....“ پين، ماءُ جي ڊپ کان پنهنجو اشارو واضح نہ ڪري سگهيو.

”ها ڊيئر،“ ڪوٽ جي کيسي ۾ هٿ وجهندي چيائين. ”هي ڏسو توهان جا ببل گم، چاڪليٽ، لالي پاپس، اسٽڪر، مارڪر ۽ ڪلر پينسلون....“

”هون.... تہ اندر ٿي اندر انڪل کي فرمائشون ڪيون اٿو-“ شبنم شوخيءَ مان چيو.

”انڪل کي ئي تہ فرمائشون ڪبيون آهن، ڪيئن ٻارو؟“ ڳلن تي پيار ڪندي چيائين.

هيتريون ساريون شيون ڏسي ٻار خوشيءَ مان ڇڻ ٻي قابو ٿي رهيا هيا.

”چڱو هاڻي جلدي مان ڊرائينگ ڪاپي ۾ ڪلر ڪري پوءِ مون کي ڏيکاريو- ٺيڪ؟“

”ٺيڪ آ انڪل.“ ٻئي خوشيءَ مان ڪلر ڪرڻ لاءِ پنهنجي ڪمري ڏانهن ويا.

ڊرائينگ روم ۾ هاڻي هو اڪيلا رهجي ويا.

”سوير آنٽي ٻڌايو تہ توهين حيدرآباد وڃڻ ڪاڻ سنڀريا

آهيو؟" شيراز پڇيس.

"ها، اهي ڪي وچٿو آهي. پارن ڪي بہ موڪلون آهن، منهنجو خيال آهي تہ اسين بہ ادا جن وٽان گهمي اچون."

هو هڪدم سنجيده ٿي ويو.

"ديرِ از سمٿنگ، آء هيو ٽو ٽيل يُو."

"ها، چئہ."

"جي تون ويندين تہ هلي تہ مان اهي ڏينهن ڪيئن گذاريندس... منهنجي دل ٿي چاهي تہ بہ ٽي ڏينهن توکان پري رهي مون ڪيئن گذاريا... مون ڏٺو پئي تہ توکان سواء رهي سگهان ٿو يا نہ...."

"جي!!" من مندر ۾ ڪيئي گهنٽيون وڄڻ لڳيون.. . ڄڻ ڪو پڄاري مورتي جي چرنن ۾ پنهنجي دل ڀيٽا ڪرڻ لاء اچي رهيو هجي.

"انگلينڊ وڃڻ ۾ باقي ڪي ڏينهن تہ وڃي بچيا اٿم.... تون ويندين تہ هرهڪ ڏينهن منهنجي لاء عذاب بڻجي ويندو...."

"..... ....!" هوءَ پنڊ پهڻ بڻجي وئي.

"شبنم، وقت منهنجي هيانءَ ۾ تنهنجي مورت پڪن رنگن ۾ چٽي ڇڏي آهي ۽ مان اهڙي حالت ۾ پهتل آهيان جو هڪ پل توکان پري پاڻ نٿو سهي سگهان."

هن ڪان الائي ڇو وري بہ اکر نہ اڪليو.

"يو آر ڊفرينٽ فرام اينِي ادر وومين آء هيو ايور ميٽ." شيراز جي انهيءَ ڪامپليمينٽس تي هن جي اکين ۾ روشني ظاهر ٿي.

"تنديپڻ جون يادون ڏاڍيون پياريون ٿينديون آهن شبنم، اهي ڪڏهن بہ نٿيون وسرن.... حالتون مون کي توکان پري وٺي ويون تہ بہ تنهنجي ياد مون کان نہ وسري سگهي.... مان اکين ۾ تنهنجي تصوير کڻي توکي انگلينڊ جي رنگين رستن تي تلاش ڪندو هئس ۽ پوءِ هڪ ڏينهن مون کي

ويلينٽي سلي وٽي جنهن جي وجود ۾ توکي ڳوڙهن لڳو هئس.... مون کي ساٿس لڳاءُ هو. هو منهنجن ٻارن جي ماءُ به ته هئي، پر اسان جي وچ ۾ ڪڏهن به ذهني هم آهنگي پيدا نه ٿي سگهي هئي، ها.... ان کان سواءِ ٻي ڪا هم آهنگي ڪابه حيثيت نٿي رکي.... اهوئي ڪارڻ آهي جو ساٿس سمجهوتو نه ڪري سگهيس ۽ هوءَ مون سان وفا نه ڪري سگهي."
نينهن سندا ناسور ڄڻ اڪلي پيا هئس.

هوءَ ڏانهنس ائين نهاري رهي هئي، جيئن ڪو ٻار ٻهرين جي آڪاٽي ٻڌي رهيو هجي. ڪي گهڙيون ماٺ رهي شيراز چيو: "مون توکي پهرين ڏينهن ڏسڻ سان چيو هو ته پنهنجو پراڻو رشتو آهي.... مون کي توسان هڪ ئي رشتو منظور هو، اهو هو توتان فدا ٿيڻ جو، سِر گهورڻ جو.... تنهنجو تن من پنهنجو ڪرڻ جو ۽ پنهنجو تن من، دل جون واڳون تنهنجي هٿ ۾ ڏيڻ جون. ان کان سواءِ ٻيو رشتو نه اڳ مون کي قبول هو نه هن کان پوءِ ٿيندو، مان توسان شادي ڪندس.... دير از نٿنگ ٽو اسٽاپ آس.... نٿنگ .... تون چنڊ بڻجي منهنجي زندگيءَ ۾ چمڪندينءَ."

"اهو ناممڪن آهي شيراز." هن پهريون ڀيرو سندس نالو ڪنيو.

"وائي، جسٽ ٽيل مي وائي؟"

"انڌيرو منهنجو مقدر آهي.... مان تنهنجي زندگيءَ ۾ ڪابه چانڊاڻ پکيڙي نه سگهنديس."

"منهنجي دل ۾ تنهنجي چاهت جي چانڊاڻ هزارين چنڊ چمڪائي ڇڏيا آهن.... آءِ ول ميڪ يو هيپي، آءِ ول لَو يُو ناؤ اينڊ فار ايور وٿ آل ماءِ هارٽ اينڊ سول."

"اوهان ويلنٽي کي بيوفا چئو ٿا، مون به ته زلفي سان تَوڙ نڀائڻ جو وعدو ڪيو هو.... محبت ڪئي هئي.... هو ڪٿي دنيا ۾ ناهي.... هن جي ياد ته مون سان آهي. وفا جو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وعدو ٽوڙي، مان به تہ بيوفا ٿيندس!“

”فارگيٽ اِٽ، ليٽ اس اونلي ٿِنڪ آف پِٽو ڊي.“

شيراز سگريٽ دکائيندي چيو، ”مان پيار ۾ ڪي حساب ليکا نہ ڄاڻان. تون ڪنهن جي بہ پلوءَ ۾ پلڻ لاءِ آهين. ڪنهن سان بہ وعدا ڪيا هئا. مان اهو وساري ڇڏيندس، پر هاڻي تنهنجو تن من منهنجو هوندو. جيڪي بہ پهر گهڙيون مونسان گهاري سگهندينءَ اهي منهنجا هوندا...“

هوءَ گهٽين ۾ پنجي وئي، ڪيس ڪو جواب نہ سجهيو.

”وات از ورئينگ يو؟“

هوءَ وري بہ ماٺ رهي،

”شبنم، مان توکي سچيءَ دل سان ٻاڌ آچيان ٿو، جو تون هن لوهہ جي، مون وانگر خطاوار ناهين. پر تون تہ ماڪ جيان صاف ۽ شفاف آهين؛ توکي هرويرو مان ڊرتيءَ جي ڌوڙ، ميرو ٿو ڪريان... تنهنجي سڪ وسرڻ جهڙي ناهي، پر مان وعدو ٿو ڪريان پاڻ کي توکان هزارن ڪوهن جي فاصلي تي گهلي وڃڻ لاءِ تيار آهيان، جتي پنهنجي پياري وجود تي منهنجو پاڇو بہ محسوس نہ ڪرين.“

شبنم جو منهن انهن ڪومائجي ويو جيئن ٽانگر تي سرءُ جو سايو ٽهليو هجي.

”شبنم، ان راهہ ۾ جڏهن گهڻو پنڌ گڏ هليا هون تہ پوءِ شايد موت کان سواءِ ٻي ڪا شيءِ جدا نہ ڪري سگهندي.... منهنجون اکيون اهو سور سهي سهي نيٺ بہ ماٺ ڪري وينديون پر جي تون مون کي ٻاڌ کان پري ڪرڻ لاءِ تيار ناهين تہ پوءِ مان اها ساڳي وات وري ڪڏهن بہ نہ ڏيندس، ۽ توسان شادي ڪري رهندس....“

”انهن ڪهڙين ٿو ٿي سگهي؟“

”ڊيئر از نو هري، ٽيڪ يوئر ٽائيم... تون پلي آرام سان سوچ.“

”مان ان لاءِ سوچي به نٿي سگهان.“

”هي شادي ڪرڻ گناهه ته ناهي.“

”جيڪڏهن مان زلفي سان پيار جي شادي نه ڪريان ها ته هي شادي منهنجي لاءِ گناهه نه هجي ها.... هي شادي ڪرڻ سان اوهان جو ساٿ منهنجي گهايل دل کي قرار ته ڏيئي سگهي ٿو پر منهنجي ضمير جا زخم ڪڏهن به نه ڀري سگهندو.... اهي ناسور بڻجي منهنجي اندر ۾ چڪندا رهندا.“

”اهو تنهنجو اجايو وهم آهي.“

”اها حقيقت آهي.“

”پوءِ تون مون کي هميشه لاءِ وڃڻ چو نٿي ڏين؟“

”.......“ پنبڻيون پٽ تي جهڪي پيس.

”تون مون سان پيار ٿي ڪرين؟“

”نه....“

”اهو پيار ناهي ته ڇا آهي.“ شيراز جون اکيون سج وانگر چمڪڻ لڳيون.

”ان کي دوستيءَ جو نالو به ڏيئي سگهجي ٿو.“

”دوستي به ته پيار جي بنيادن تي قائم هوندي آهي ۽ پيار دوستيءَ جي بنيادن تي قائم رهندو آهي. خبر اٿئي ميڊم.“

هن ڪو به جواب نه ڏنو. ڇڙو ڏانهنس تڪيندي رهي.

شيراز چيندڙ نظرن سان ڇپن تي مرڪ آڻيندي چيس: ”تون وعدن جي پابند آهين. قول جي سچي رهي آهين، ان ڪري زلفي سان ڪيل محبت جا وعدا ٽوڙيندي پاڻ کي گلتي ٿي سمجهين. نه ته تون دل سان منهنجي ٿيڻ ٿي چاهين...... تو کي مون سان محبت آهي.“

”نه نه، ائين ناهي.“ هوءَ گهٻرائجي وئي.

”ائين ئي آهي، ماءِ سُوِيٽ ماءِ پيريشيس لو.... يو آر مائين.“

”مان تو کي صرف روحاني پيار ڏيئي سگهنديس، تنهنجي

دوست ٿي رهنديس.... تمام سٺي دوست.“

هوءَ کيس ’تون‘ چئي مخاطب ڪرڻ لڳي.

شيراز جو چهرو مرڪ سان روشن ٿي ويو: ”آءٌ اِيگري وٽ يو.... دوستي جي بنيادن تي ئي سهي، مون سان پيار ته ڪرين ٿي.“ معنيٰ خيز نظرن سان ڏسندي چيائين، ”اسان جي وچ ۾ شرافت جي هڪ تلوار رهندي.“

”سچ!؟“ سر تان جڻ ڪو شرمناڪ بوجهو لهي پيس.

”ها.“ هن مرڪندڙ اکين سان وراڻيو.

”پڪو وعدو.“

”ها، پر اهڙو نه جهڙو تو زلفي سان ڪيو هو.“

هوءَ خوشيءَ ۾ لفظن جي گهرائيءَ تائين نه پهچي سگهي. هن لاءِ ته اها خاطري ئي ڪافي هئي ته هوءَ سندس دوست رهندي.

”آخر دوست ٿيڻ ۾ حرج ئي ڪهڙو آهي؟“ هن سوچيو.

پر جڏهن شيراز پنهنجي گهر هليو ويو ته ساڻس ٿيل سموريون ڳالهيون ور ور ڪري کيس سڄي رات ڏونگاڙڻ لڳيون. پنهنجي خوشي جڻ عارضي محسوس ٿي هئس.

اڄ صبح سان ماڻس حيدرآباد ويل هئي. سيءَ گهڻو هئڻ جو بهانو ڪري هوءَ ساڻس گڏجي نه وئي. جيتوڻيڪ پار به گڏ هئس ته به اڪيلائيءَ جو احساس ٿي رهيو هئس. شيراز به ڪونه آيو هو ۽ هوءَ شام کان ڊرائينگ روم ۾ سندس انتظار ڪري رهي هئي. ذهن منجهيل خيالن جو مجموعو بنيل هئس. شيراز سان شادي ڪرڻ لاءِ ڪير به ته هن کي نٿي روڪي سگهيو، پر زلفي سان محبت ۾ توڙ نڀائڻ جا وعدا ڇا سڀ فريب هو.... دوکو هو.... مان اهڙي دوکيباز بہ ٿي سگهان ٿي ... هوءَ پنهنجو پاڻ کان پڇندي رهي.

ڪڏهن زلفيءَ سان ڪيل وعدا ٻاراڻا ٻول ٿي لڳس، جذباتي فيصلا ٿي سمجهيائين. ڪنهن مهل عمر جي پختگيءَ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شيراز سان سچي پيار جو سرٽيفڪيٽ ٿي ڏنس.... هن ڪان سواءِ زندگيءَ جو تصور به نٿي ڪري سگهي.... ٻئي ئي لمحي زلفي هڪ معصوم ۽ پرخلوص فرشتي جو روپ ڌاري سندس سامهون بيهي رهندو هو ۽ هوءَ پاڻ کي دغاباز بيوفا سمجهي هن جي قدمن ۾ جهڪندو محسوس ڪندي هئي.

پوءِ شيراز لاءِ هن جي دل ۾ ايتري محبت ڪٿان آئي.... اها ته هڪ سان ئي ٿيندي آهي.... اهو سڀ وقتي لڳاءُ آهي ٻيو ڪجهه به نه.... مان هن سان محبت نٿي ڪريان.... نٿي ڪري سگهان.... ها صرف.... دوستي.... محبت.... محبت!

دل ۽ دماغ جي انهيءَ جنگ هن کي جهڙو ساڙو ڪري ڇڏيو.... هوءَ آهستگيءَ سان ديوان تان اٿي ۽ اسٽيريوٽيپ آن ڪري قالين تي ئي ڪشن رکي اونڌي ٿي ليٽي پئي.... هلڪي موسيقي جي سُرن هن جي منجهيل ذهن کي چڻ شاور جهڙو سرور ڏنو. در کي اندران لاڪ ڪرڻ جي آواز تي هن پاسو ورائي ڏٺو. شيراز باز وانگر هن ڏانهن وڌيو ۽ کيس ٻاڪر ۾ ڀري بي اختيار پيار ڪرڻ لڳو.

”آءِ لو يو، ماءِ بيوٽيفُل انوسينٽ ڊارلنگ.“

”بس ڪر شيراز....“ گرم ٻانهن ۾ موم وانگر وگهرڻ جو ڊپ ٿيس.

”مون کي پورو پيار ڏي شبنم.... مان ائين ٿو محسوس ڪريان چڻ تو پنهنجي حسن جي زڪوات، جا صرف چاليهين پتي هوندي آهي، مون کي ڏني آهي.“ شيراز سندس چپن مان امرت ڦڙا اوتڻ ڪان پوءِ پنهنجا چپ سندس اکين تي رکيا ۽ تر جيان پنهنجي جسم سان چهٽائيندي چيائينس: ”ڊارلنگ، اهي ڏينهن آهن محبتون.... ائين ٿيندا آهن پيار.... ڏس، ڪيئن پيا لڳون.... چڻ پورا ٻارهن ٿيا هجن.... ٻنهي ڪائنن جو ميلاپ.“

”اهو ميلاپ وقتي هوندو آهي شيراز.“ هن ٻاڻ ڇڏائڻ جي ڪوشش ڪئي.

”ڊارلنگ ڪڏهن به نه.... ڪڏهن به نه.“ مٺين جو مينهن ڳلن، ڇپن ۽ اکين تي وسائيندي چيائينس، ”مون تي اعتبار ڪر ڊارلنگ، آزمائڻو هجئي ته آزمائي ڏس.... پر پوءِ سڄي زندگي پڇتائيندينءَ.“

”ڇو؟“ هن جهيڻي آواز سان پڇيو.

”مان سر ڳهوري يقين جو ڏياريندس.“

”شيراز، ڇا سچ تون مون کي ايڏو پيار ٿو ڪرين؟“

”ها، ڏرت نتنگ بٽ ’ڏرت.“

شبنم جيئن پوءِ تيئن ويجهو ايندي ڏسي ننڍا ڪڙو احتجاج ڪيو: ”ائين نه شيراز، ائين نه....“

”جان، مون کي نه روڪ، مان مرانءِ ٿو.“ شيراز سندس چهرو پنهنجن هٿن ۾ جهليو ۽ پيرن کان چوٽيءَ تائين التجا بنجي ويو.

روهه پاري ۾ هن جو جسم ڪوري جيان پرڻ لڳو ۽ سڄي جان ڳهرجڻ لڳي.

”مان اهو ڪڏهن به نه چاهيندس.... پاڻ صرف دوست آهيون.... سڌا دوست....“

شبنم پنهي پانهن سان ڪيس ٺيلهو ڏنو. شيراز جو ان همالیہ جبل جي چوٽيءَ کي سرڪرڻ کان پہ وکون پري هيو تنهن ٻاڻ کي ان اوچائي تان ليٽڙجي ڪرندي وڏي پيڙا مان چيو: ”ڏادي ظالم آهين.... ڏادي ظالم آهين....“

پل لاءِ شبنم جي هيانءُ کي جهٽڪو آيو ۽ دل جي ديول ۾ مريم جو مقدس بُت ٻُري پور ٽيڻ تي هو پر هن پاصراط تي پنهنجا ڪنبندڙ پير سنڀالي ورتا ۽ ڊرائينگ روم مان ڊوڙ پائي وڃي پنهنجي ستل ٻارن کي چمڻ لڳي.

---

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سوڀي

سوڀيءَ جي مڙس جي بيماري اينگهجي ڇا پئي جڻ گهر ۾ چوويهه ڪلاڪ ميڙو متو پيو هو. انهيءَ ميڙي مچائڻ ۾ سوڀي ۽ سندس ڌيئن جي فطري خوشمزاجيءَ سان گڏ رلڻي ملڻي سڀاءُ جو پڻ وڏو دخل هو.

پنهنجون پرايون، اوڙي پاڙي جون ٻارين ٻچين سوڌو طبيعت پڇڻ جي بهاني روز ڀيڙيون هونديون هيون.

پهريائين ته دستور موجب ڏڪنديون ڪمبنديون ڇپا منهن ڪري گهر ۾ گهڙنديون هيون ته متان مڙهو راتو رات اُسهيو نه هجي. هن جو انديشو ٻه پنهنجي جاءِ تي صحيح هو. ڇو ته لڳاتار نازڪ دور مان گذرڻ واري شيءِ ڪي ڪنهن مهل ٻه خطرو ٿي پئي سگهيو. پوءِ جيئن گوگڙوءَ تان متي لاهبي آهي تيئن بنا ڪنهن دير جي مغز جي ڪيسٽ ۾ ٽيپ ٿيل سوال ڪي ورجائيندي پڇنديون هيون، ”ڪيئن آهي ادو؟“ يا ”ڪيئن آهي چاچو؟“

”ساڳيو ئي حال آهيس!“ سوڀي ٻه بنا ويسارڻ جي ساڳئي جواب ڏيڻ تي هري پئي هئي. رڳو اهو ٻڌڻ جي دير هوندي هئن، پوءِ ته اوڪا ٻوڪا لاهي کٽن تي چڙهي ويهنديون هيون ڪچهريون ڪرڻ ۽ ڪلڪا لائڻ. سندن ٻارن جي پلٽڻ ست پائي ڌم ڌم ڪندي ڪُڏَ تي حملو ڪري ڏيندي هئي.

سوڀيءَ جي مڙس جي ڪوٺيءَ واري ڇت تي سوڀيءَ جي سهري جو پراڻو ڪموڊ، وڏي ڌيءَ جو ڇاليهه سال

اڳوڻو ننڍڙو پينگهو، سوپيءَ جي مڙس جي هنڊل نڪتل سائيڪل، گهڙامچون، رسا، ايسون پاوا، تباخ، ڪونئرا، چلمچون، دبا ۽ ٻيو گهڻيئي ڪن ڪچرو سندن ڏيان ۽ دلچسپيءَ جو خاص مرڪز هو. بس پوءِ ته ڪڏ تسي ڏم ڏمان سنڪا ۽ ڦهڪا لڳا پيا هوندا هئا، هوڏانهن هو اگهو اهپاپي، سورن جو ستايل، ڏکن جو ڏڌايل اڪيلائيءَ جي عذاب جو پهاڙ جيڏو ڏينهن ڇت جا ڏيئر گاربر ڳڻيندي گذاريندو هو ۽ پنهنجي نصيب جو لکيو چارن سان پرپور پلستر لٿل ڇُر ڄهڙي ڪوٺڙيءَ ۾ پيو لوڙيندو هو. ڪيس ائين محسوس ٿيندو هو ڄڻ سندس جسم جي پلستر کي به ڪلر کائي رهيو هجي. ڪوٺي هن لاءِ جيئري قبر هئي، ۽ هو اُن ۾ جيئرو لاش، انهيءَ قبر ۾ عطر ۽ ڪافور بجاءِ ڦڪين ۽ ڪاڙهن سان واسيل اجرڪ جو ڪفن اوڍي پيو ڪڙهندو هو.... سڙندو هو.... ڳرندو هو.... پر مرندو نه هو. پاهران ايندڙ زالن جي ٺهه ٺهه ۽ ڪڪڙن جي ڪُڙ ڪُڙ هن لاءِ روز جو ويل هو. ڪڪڙيون به هينئن تي مڱ ڏرڻ ڪاڻ صبح سانجهي اوچا ڳاٽ ڪئي ڪڙ ڪڙ ڪري ڪوٺيءَ ۾ هڪ ٻئي پٺيان ڪاهي پونديون هيون. ڪا ڪٽ جي هينان، ڪا مٽان ڪا ڏياتيءَ تي پيون 'ٺمڪن تي ٺمڪا' هڻنديون هيون. وس نٿي هلين نه ته ڪر آرو به سندس هنج ۾ ويهي ڪن ها.

سوپي جڏهن ڪان ڪڪڙيون پاليون تڏهن ڪان محشر ئي رلي پيس، سڄو ڏينهن آنهن ڪي نڙ هٽ ۾ ڪنيو ڪڙ ڪڙ ڪري ٻئي هڪليندي هئي.

”ڪُڙ ڪُڙ، ڳاڙو پڇيو.“

”ڪڙ ڪڙ، ڏنگ پڇيو.“ پاراتو ضرور ڏيندي، پوءِ ڇو نه هلي هلي سندس ئي ڏنگون ڏڪر تي پيون هجن.

جوٺس جي واتان هر وقت ڪُڙ ڪُڙ پڌي نه رڳو

هوءَ ڪيس وڏن ڪنين واري فارمي ڪڪڙ لڳندي هئي، پر پنهنجو مغز به چڻ پولٽري فارم محسوس ٿيندو هئس. ليٽي ليٽي غير ارادي طور ڪڙ ڪڙ پيو ڪندو هو ته من ڪجهه آرام ملي‌س، پر آرام ڪٿي. ڏينهن جو ڪڪڙين ننڊ حرام ڪري ڏني هئس ته وري رات جو سڄي پاڙي جا ڪتا سندس ڪوٺيءَ جي دريءَ ٻاهران وڏا ’پار‘ ڪري ويتر سندس هيانءُ ڦاڙيندا هئا.

”لا.... خ .... جي لعنت هجيو نياڳيا۔ چندا.“

هو انهن ڪتن جي پڄاڻ لاءِ ملٿول هٿ سان پسر ۾ پيل ٽپائي تي ڌڪ هڻي هڪل ڪندو هو جنهن تي ڪت هيٺان سُتل ٻلي سجاڳ ٿي بيزاريءَ سان مياٺون ڪندي هئس چڻ دهمان مان چوندي هجيس: ”مات ڪري پنجي رهه اڳها ڏسين نٿو رات جا ٻه وڳا آهن، طبلو ڪوه پيو وڄائين.“

هو تيئن ٽپائيءَ تي ڌڪ هڻندو، هو پر ڪتن ڪٿي ٿي ٻڌو. ويتر اوناڙيون ڪري وڏا پار ڪري رهيل سهيل رت جا به ٽي ڦڙا به سڪائي ڇڏيندا هئس.

هينئر ته خير ويچارو نه ڏهڻ جو هو نه ڪهڻ جو، پر جڏهن اهيان ڪڙو تڙو هو، رت پت ۽ ست ساهه هيس، تڏهن به سوڀي ڪيس لفٽ ئي ڪونه ڏيندي هئي، اهي چار ڏينهن به الائي ڪيئن زورئي ظلم سان ڇٽي ڏنائينس۔ جن مان هڪڙي ته ٻن نيائين جي پيواهه ماءُ ممتاز هئي، ٻي طلاق يافته دمساز، ٽين مومل، پنهنجي راڻي يعني مڙس کان رٺل، ۽ چوٿين ڪنواري ڪنيا سومل.

ڪين به مڙس جي نه ڪا پرواهه هئي ۽ نه ضرورت. پنهنجي ليکي پاڻ مڙس ماڻهو هيون، ڏاڍي هوشياريءَ ۽ سگهڙاپ سان گهر جو گاڏو پئي گهليائون.

ٻيءَ جي پينشن توڙي ماستريءَ واري زماني ۾ خريد

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

کيل زمين جي ٽڪر کين ڇڱو سهارو ڏنو.

سوڀي، مڙسس جي ڪمري ۾ جڏهن ٻيا ٻين وغيره ڪٽڻ يا رکڻ ڪاڻ ايندي ويندي هئي ته هو حسرت مان نهاريندو هئس. هو پنهنجي رڪ جي ڍير مثل زندگيءَ ۾ ڇڻ ڪنهن ڇٽنگ جو ٻولائو هو. تنهن ڏينهن همت ڪري اجرڪ جي ڪنن مان پنهنجو هڏائون هٿ ٻاهر ڪڍي هن ڪي ٻانهن مان جهلي مثل ڪراڙي رومينٽڪ آواز ۾ چيائين:

”سمل ماءُ، ٻه گهڙيون ويهه ته سهي هنيو ٺو مُنجهي.“

”ايڏهين!“هن سندس هٿ کي ٻچان سان آڇل ڏيندي چيو.

”سونکي اهي لاڏکونه ٿا وڻن.“

هن جو هٿ هوا ۾ سڪل ٽاريءَ وانگر جهولي هيٺ پٺ جيان ڪٽ تي ڇٽي پيو. اها هئي ٻه حقيقت. هن کي اهي لاڏ شروع کان ٺي نه وڻيا هئا ته هينئر ڪٿان وڻنس ها. ان جي برعڪس سندس ساهيڙيون خوش قسمت هيون جن کي پنا پنا ڀاڪر پائي هنئين سان لائيندي هوءَ ٿڪبي ڪونه هئي.

هڪ طرف ڪڇيءَ کان ڀيءُ جي بي حد لاڏ پيار ۽ حاوي رهڻ واري انداز جتي کيس لاشعوري طرح مرد بنائي ڇڏيو، اتي ماءُ جي اجائي ڇينڀ مردن لاءِ هن جي دل ۾ نفرت پيدا ڪري سندس نسوانيت جي جذبن کي ڇڻ ڇپائي رکيو. ٿورڙي وڏي ٿيا ٿي ڇڻ پابندين جو ٻرٽ اچي ٻڇيءَ ۾ پيس. ٻاهر نڪرڻ تي بندش. سوٽ ماساتن سان گهرو تي ڳالهائڻ ۾ اعتراض، ڪلڻ تي ڪنٽرول، در دريءَ تي بيهڻ وٽ دڙڪا. هوءَ جا هر دم ڀيءُ سان گڏ ٻاهر رهندي هئي تنهن کي گهر جي چار ديواريءَ واري گهٽيل ماحول منجهائي ڇڏيو.

کيس رڳو گڏين سان راند کيڏڻ جي فراخدليءَ سان اجازت مليل هئي. وٽس ڪوڙ گڏيون هيون تن ۾ هڪ اُڙهيل ۽ ميرو مرض جهڙو گڏو، جيڪو راند مهل سيني گڏين جو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

واري ڦيري سان پيو گهوٽ ڏيندو هو. اهو گڏو ڪيس اصل نه وٽندو هو ته به ان سان راند ڪيڏڻ لاءِ چڻ لاچار هئي، ڇو ته ان ڪان سواءِ گڏين جي شادي به نه ٿئي ٿي سگهي نه. ڪيترا ڀيرا ماءُ کي نوان سهڻا گــڏا ٺهرائي ڏيـڻ جـي فرمائش به ڪئي هئائين، پر خبر ناهي ڪهڙي نفسياتي نڪتي ڪان جواب ملندو هئس:

”ڪائي ضرورت ناهي گڏن جي ـ گڏيون ڪوڙ اٿئي انهن سان ويهي راند ڪر.“ پـوءِ اوچتو هـن جـي ذهـن ۾ اسڪيم آئي، هن گڏي کي ڪٽي پري اڇليو ۽ گـڏين جي گڏين سان شادي ڪرائڻ لـڳي. اهي گڏيون سندس ڪچي ذهن ۾ ايڏيون ته رچي ويون جو نندپڻ جي راند وڏي هوندي پريڪٽيڪل لائف اختيار ڪئي. ڪيس پنهنجو مڙس چڻ نندپڻ وارو اڳڙيءَ جو گڏو نظر ايندو هو جيڪو بنهه نه وٽندو هئس.

جڏهن هن جي پـل پـلان هئي تڏهن ساهيڙين سرتين ســان خوب عيش ڪيائين، هپنوٽائيز ڪندڙ رنـگ گـاڏڙ پنگ وارو ڪجل پاڻي پنهنجي گلابي ۽ نشيلي نيڻن جي ڏورن ۾ انهن کي جڪڙي ڇڏيندي هئي. انهن قاتل ادائن ڪري هوءَ سٽ ۾ ڏاڍي مقبول هئي.

هينئر ته ڪابه اهڙي خاص ساهيڙي نه هيس، اها گهر ۾ ٿوري گهڻي رونق به ڏيڌرن جي ساهيڙين سرتين ڪري هئي. مڙس جي چاڪري ۽ اون ڪجهه مڙئي ڍرڪائي ڇڏيس نه ته سٺ ياهٺ ورهين جي عمر ۾ به اجان ڪڙي تڙي هئي. هونءَ به هڏ چم ماڻهو اصل جهڙو پاڻو. بنهه جهڙو مصر جي اهرامن ۾ رکيل مصالو لڳل ممي. ورهين گڏري وڃڻ ڪـان پوءِ به ساڳي جا ساڳي. هوءَ به چڻ ڪا مصر جي ممي هئي.

رئيس چاڪر خان جـي چوٿين زال بلقيس بانو جڏهن ڄڻو ته سوڀيءَ جو مڙس انتهائي نازڪ دور ۾ان گذري رهيو آهي، ۽ سخت خطري ۾ آهي ته ڪيس به سندس طبيعت پڇڻ

جي فڪر اچي ورايو ڏٺائين ته پوڙهو جي مري پيو ته سڄي
عمر لاءِ مياري ٿي پوندس، آخر به ته ساڻن وڏڙين جي وقت
جا جهونا رستا هئا. ڳل لڳيءَ ڪان وچجي پر منهن لڳيءَ
ڪان نه وچجي، سو بلقيس به انهيءَ چونيءَ تي عمل ڪندي
اچ ورهين ڪان پوءِ پنهنجي سرتي شمان ڪي ساڻ ڪري
وڏي ڪڙيءَ وارو سنڌول پائي، مٿان ايراني چادر اوڍي پرس
هٿ ۾ ڪٺي ننڍڙيءَ ڌيءَ مهر سوڌو سڀڻيءَ جي گهر جو
رخ ڪيو.

"انئي شمان ڪٿي ڪٺي رلايو اٿئي،" بلقيس سوڙهيون
گهٽيون، ڪڏون ڪوبا لتاڙي بيزار ٿيندي چيو.

"تو نه چيو ٿي ته رڪشا ڪنداسين، انهيءَ ڪان نه
چڱو هو جو رئيس موٽر ڪٺي اچي ها ته ان ۾ چڙهي هلون
ها، اجايو ڪٺي سرڪس ڪرائي اٿئي."

"تڪڙ به تم توڪي هئي، ادو رئيس الائي ڪڏهن
ڪيلبن مان واندو ٿئي ها، مون پانيو هلي خفو لاهي اچون.
رخشا ملي ويندي- پر اج الائي رلي ڇو نه ملي."

"مونکي ته سندن گهر به ياد نٿو پوي." بلقيس ٿابڙندي
سنڌول هينان آيل سلوار جو ويڪرو پائنچو ڇڏايو.

"مونکي چٽو ياد آهي، ورهيه ٿيا جو هڪ پيرو ماسي
بختاور سان گڏ سندس پٽن جي طهرن جو سڏ ڏيڻ وئي هيس."

"ڏسجان مٿان منهنجا هڏ رلائين، الائي ڪهڙن پاسن
ڪان پئي هلين توبهن.... الا."

بلقيس ڇيٽي ڪان سنڌول بچايو.

"گهر ته ڪٿي وچي ٺهرايا اٿن."

"انئي امان تون ته سنيالي هل،" شمان سامهون ايندڙ
گڏهه گاڏيءَ کي ڏسي ننڍڙي مهر کي ڪانيئيءَ ڪان جهلي
پاسي ڪيو.

"اچان ڪيترو پري آهيون؟" بلقيس مرٽينگ حالت

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۽ پڇيو، ”کهڙي ڪاريءَ ڪاڌم جو هينئر هلي هيس مڙهي کي پڇڻ.“

”بس اچي پهتا آهيون، اها ڏس نه سامهون ماڙي اٿن.“

اهو ٻڌي بلقيس کي جڻ ساهه پئجي ويو.

سرنگ جهڙي ڊگهي سوڙهي ۽ اونداهي ڏاڪڻ تي پئي چڙهيون نينگريءَ سوڌو ماڪوڙيءَ وانگر رڙهنديون رڙهنديون چڙهڻ لڳيون.

”يا دستگير!“ بلقيس ڪڙيءَ کي ٻڌايو.

”ائي بلقيس تون هينئر اهو سنڀال نه پائين ها ته چا تي پوي ها؟“

”هائي جيڪا خطا ٿيٺي هيم سا ته ٿي.... رکيو ٻه گهڙيون سامت جو ساهه پٽڻ ڏينم.“

آخري ڏاڪو اورانگهي آپ ساهيءَ مان مٿي جو چڙهن ته منهن وٽ ئي ڪٽ تي وينل سوٻيءَ کي ڏٺائون جا ڊگهي تسبيح هٿ ۾ کنيو وينو هئي.

”ائي آءُ صدقو ٿي وڃان منهنجي بلقيس آئي آهي!“ سوٻي هڪ ٽپي سان اٿي کڙي ٿي. ڪٽ هيٺان وينل ڪڪڙ ٽاهه مان پڙڪو ڪائي هڪدم اکهي جي ڪونيءَ ۾ گهڙي وئي.

”امان ڪير آهي، امان ڪير آهي؟“ چار پنج رڙيون ڪورس جي انداز ۾ اندران ڪونيءَ مان ٻاهر اڱڻ ۾ پهتيون.

”ائي ٻاهر ته اچي ڏسو پنهنجي بلقيس آهي. منهنجي پائڻي. ٿيج شريڪ پاٿم گلڻ جي ڌيءَ.“

سوٻي جڻ لغاسون پنهنجي هٿ ۾ جهلينديچيو:

”ائي صدقو وڃان، ساڳيون لوڏون ٻڦيس حنيفت جهڙيون پئي ڏٺي.... بدن به اهڙو.... ڳالهائڻ به ساڳيو.“

نينگريءَ سان ڳالهائيندو ڏسي چيائينس:

”ساڳيا پنهنجي ڦيءَ جهڙا نمونا پئي ڏين.“

بلقيس ويچاري جوان زال سا ٿڪي ٽينڊي پئي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وڃي ته ڪا شايد آئي اهڙي پڦيءَ جهڙي مڙهم ٿي وئي آهيان.

”سبحان الله، سبحان الله!“ ائين چوندي بلقيس ڪي ٻاڪر پائي وڏي ٽڪاءَ واري مٺي ڏنائين. ننڍڙي مهر ڪي به ڳراٽڙي پائي مٺي ڏيڻ لاءِ اڳتي وڌي.

”اون .... اون ....“ هن ٻچڙن مان منهن تي هٿ رکي ڇڏيو. وري شمان ڏانهن ڪيڪر لاءِ وڌي.

”ائي شمل، تون گهٽ ڏينهن ڪان پوءِ ڏٺي آهين.... الائي ڪنهن جو ساءُ ٿـو اچيم توکي ڏسيو.“ ائين چوندي جيئن ئي ٻاڪر پائي مٺي ڏنائينس ته وات ۾ جيڪو هڪ ڏکهو ڏند وڃي ٻڃيو هئس سو شمان جي ميٽ ۾ گهڙي ويو. شمان رت ۾ ڳاڙهي ٿي وئي ، بلقيس گهٻرائجي يڪدم پنهنجي چادر رت اگهڻ لاءِ ڏنس.

”ائي ڇا ٿيو؟“ سوڍيءَ حيرت مان تارا ڦرڙايا، ”مون ته آهستي پيار ڪيو.“

”ڪجهه نه پڦي.“ شمان چادر جي ڪنڊ سان ڳل اگهندي ڦڪائيءَ مان وراڻيو، ”موهيڙو هيم سو ڦاٽي پيو.“

”ائي قربان ٿيان تنهنجي موهيڙي تان.“ سوڍي شودين اکين سان ڏسندي چيس. شمان لڄ کان اکيون هيٺ ڪري ڇڏيون. اپتري ۾ سوڍيءَ جي ڏيڻ جو ڏڻ به اچي سهڙيو.

”بوا ٻڌم ته چاچو چاڪ ڪونهي، هاڻي ڪيئن آهي؟“ بلقيس کٽ تي ويهندي اکڙيل ساهه کي جانئو ڪري پڇيو.

”بس ڙي امان، سا ڳيو حال آٿس.... بخارن جا مچ .... جسڻ ٻٽ پيا پرن .... پاڻيءَ جو چڪو پٽي تـه پيٽ مان گهميو نڪريو وڃي، پيٽ وڃـي پٺيءَ سان لڳو آهيس، گهٽيون ئي سٽيون ڦڪيون ڪيوسين، پر امان، الله به آهي شاهوڪارن جو غريبن جو ڪير ڪونهي.“

”بوا پوءِ دوا دارون ته ٿيندو هوندو چاچي جو؟“

”بس امان وت آهي، الله کان سواءِ پيو ڏيڻ دارو

آهي ئي ڪونه."

"هي چاچي جي ميوي لاءِ آندا اٿم." بلقيس پرس مان پنجاه جو نوٽ ڪڍي، لڪائي مٺ ۾ ڏنس.

"ائين الله ٻچڙن مان گنج ڪندئي، سکي سھا گڻ هوندين ءَ."

"الله وڏي حياتي ڏيندو چاچي کي،" ايئن چئي" هن جڻ چاچي وارو چئپٽر بند ڪرڻ چاهيو.

"ائين امان اهڙي دعا نه ڪر!" سو ٻيئي آمالڪ هيانءَ ڦاٽي دانهن ڪندي چيو.

"وڃي سکيو ٿئي.... محتاجيءَ کان بچي، عذابن ۾ پيو آهي جيئڻ جنجال اٿس.... کهڙي ڪم جي اهڙي وڏي حياتي."

بلقيس حيران ٿي شمان ڏانهن نهاريو ۽ ٿوري 'ترميم' سان ٻيهر دعا ڪيائينس.

"الله پنهنجي هلندي هلائيس."

"ها .... آ .... آ ...." سو ٻيئي ٿڌو ساهه کنيو، جنهن ۾ سوين سور هئا. اهو سور ڇا گهٽ هو تـه سندس مڙس اڃا جيئرو هو.

ڪڏهن ڪڏهن ائين محسوس ٿيندو هئس ڄڻ مڙهو انتقاماً جي رهيو هجي. مٿانئس پنهنجي ڏهل ڏڪور جو بار وجهي دل ئي دل ۾ کڳيون هڻي کيس چيڙائي رهيو هجي. نه ڪيڏانهن گهمڻ گهتڻ جهڙي نه ڪيڏي اچڻ وڃڻ جهڙي. ٻاهر نڪري به نه ڪيئن.... گهر ۾ ئي ويل جي منهن ۾ هئي.

فجر جي ٻانگ کان ٻه اڳ اچان اڳڻ ۾ مٺي ننڊ سٽي پئي هوندي نه ورانڊي لڳ ڪوٺيءَ مان مڙس جا سڏ پيا پوندا هيس.

"او ممل ماءُ، ممل جي ماءَ، پاڻڙي کٽي آ.... جلدي.... ممل ماءُ... پاڻڙي."

"اونهه.... اچان ٿي...." هو ننڊا کوڙين اکين سان ٻاهر....

ورائي چوندي هئي، پر سڏن ۾ تيئن چتو واڌارو ٿيندو هو
آخر پرندي سڙندي آٿـي بيلڊ پين ڪٽي ڪوئيءَ ۾ ويندي
هئي.... تڏهن وجي مڙهو ماٺ ٿيندو هو.

"بوا خوش تہ آهين؟"

"ائي ڪهڙيون خوشيون آهن امان بلقيس، بس ڪري
ويهہ .... چاچهين جي بيماريءَ ڪان پوءِ آءٌ بہ سکهي ساهہ
ڪاڻ پئي سڪان.... روح ڪـي راحت ڪانهي .... جيسين
مفلر اوڍي ڊبل لوئي مٿي تي نٿي رکان تيسين مغز چڻ لڏي
پيو، شڪر جو اڄ توکي ڏٺم تہ سهي چڻ سڀ سور لهي ويم."

"بوا مونکي بہ تنهنجي ڏاڍي سار هئي."

"ائي الله ڪري خوش هجين." سوڍيءَ ناز مان ڪارا
تارا مٿي ڪري اچا ڪڍي چيو.

"ادي ممتاز توکي بہ گهڻي وقت ڪان پوءِ ڏٺو! تم،
خوش تہ آهين نہ؟"

"ائي ڪهڙيون خوشيون .... ڏسين نٿي ڳـري پا ڱا
ٿي وئي آهيان، اهو نزلو چڙيم نٿو، هڪ ناس مان پاڻي هليو
هلي.... نظر بہ پوري ڪونہ ٿي پئيم."

"ائي وري بلقيس پڌ تہ.... خدا جون قدرتون، دمساز
کي بہ مون جهڙي مغز واري تڪليف ٿي پئي آهي."

سوڍي، ڏيءَ جي ڳالهہ ڪاٽيندي عجب مان اکيون
ڦاڙي چيو، "مغز ۾ چڻ چڪ ۽ ڏم ڏمان پئي ٿيندس."

"هان!.... چہ .... چہ.... پلا سومل جي اچان ڪٿي ڳالهہ
پول ڪئي اٿو؟" سومل کي اٿندي ڏسي پڇيائين.

"ائي امان، دمساز کي ئي مڙس ڇڏي ڏنو. هي ٽيون
سال آهي. هنن ويچارين جا بہ الائي ڪهڙا ڀاڳ! سومل تہ
چاڪ ئي نٿي رهي اهوئي دهڪو.... اوڪارا بيهنس نتا، چڪر
ٿـا اچنس."

"بوا تنهنجون بہ تہ اکيون سڄون سايون ٿي ويون آهن،

منهن هيڏ جهڙو.“

”بلقيس مونکي اهائي هيانءُ جي تڪليف! هيانءُ اڃا ئي ڪونه..... دل جو تـه دهڪوئي ڪون ٿي پڌان، پيٽ اڇيئي ڪون، اڻين ڏينهن سڪي ڦولهڙي! هاڻي تـه ڪنن ڪان بہ پورو ڪون پڌان.“

”الله رحم ڪندو بوا،“ بلقيس چيو، ”چاچو جڏهن چڱو ڀلو هوندو هو تہ رڳو نت پائيندي هئين، ڪجل اکين ۾ تہ سڄي سٽ ۾ چڻ ڦڻ ڪڍيو ويني هوندي هئين.“

”سبحان الله،“ هن جا ڦٽ اکڙي پيا. ”سرتيون ڏسيو پيون اُرنديون هئم..... اهي بہ ڪي وقت هئا..... ائي دمساز،“ اوچتو ڏيءَ ڪي هڪل ڪيائين، ”ڪا شربت پاڻي ڪي پڪوڙا مرملا تہ گهرائي.“

”ائي امان ڪنهن ڪان گهرايان،“ دمساز مٿو ڪنهندي وراڻيو، ”ڪو ٻار ئي ڪونهي، اڄ نينگريون سبق وٺڻ بہ ڪونہ آيون، نہ تہ انهن ڪان ئي گهرايان ها.“

”نہ، نہ بوا، تڪليف نہ ڪريو.“ بلقيس چيس. ”آءٌ اهي ٻاهر جون ڪيون شيون ڪان ڪون، بيمار ٿيو پوان.“

”ائي امان ڪيڪ گهرايان ٿي اهي تـه ڀلا ڪاءُ.“

سو ڀيءَ قرب مان چيو ۽ سومل کي هڪل ڪيائين.

”ائي سومل، بالڪنيءَ مان رڙ ڪري هوٽل واري ڇو ڀي..... توبهن! مٿو ڪڍس ڇا پئي چوان ..... ڇا ڌالو آهي نياڻي جو ڏکيو..... ها..... ڇوپاليءَ کي چئينس تـه ڪيڪ ٻاٽليون ڏياري موڪلي.“

”ڏهيو سومل.“ دمساز ڀيڻ کي چيو، ”جيجيءَ جنت جو پٽ آيو آهي انهيءَ ڪان ٿي گهرايان.“

”بوا انهن ڪتراڳين کي ڇڏيو منهنجي طبيعت ٺيڪ نٿي رهي..... آءٌ اهي شيون ڪان ئي ڪون.“

”ائي بلقيس ڀلا ٺلهي ’ڪيڪا ڪالا‘ جي ٻاٽلي؟“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سوڀيءَ جڻ ايلاز ڪيو.

”بلقيس ڀلا ٿلها ڪيڪ تہ ڪانہ ٺاهيندينءَ نہ؟“ مومل هيپنوٽائيز ڪرڻ واري انداز سان ڏسندي چيس.

”ادي اوهين ڪا تڪليف نہ ڪريو، پنهنجو گهر آهي.“

”پنهنجو گهر آهي تہ پوءِ تڪليفون ڇا جون.“ سومل چيو.

ايتري ۾ نينگرو هوٽل جي مکين لڳل چڪي ۽ باڊليون، پان ۽ ڪيڪ وٺي آيو. ڏکيا ڇهنب دار پيلا ڪيڪ ڏسي بلقيس يڪدم ڪٽي ٽڙيءَ ۾ هٿ وڌا.

”منهنجو گلو خراب آهي بوا.“

”ائي امان ڪائي تہ ڏس.“ سوڀي چيو.

”بوا مونکي معافي ڏيو.“ بلقيس ليلهايو.

”ائي الا پئسا اجايا ويا،“ مومل افسوس ڪيو.

”انهيءَ ڪان تہ پوءِ گهرايون ئي نہ ها.“

”ائي شمل ڀلا تون تہ ڪاءُ بلقيس ڪي تہ ڪٽي گلي ۾ سور آهي توکي تہ ڪونهي. تون تہ ذرو ڪاءُ تہ منهنجي دل خوش ٿئي.“

”مونکي پاڻ حڪيم جي جهل آهي.“

”ائي الا بلقيس ڪاءُ تہ سهي.“ سيڪسي سومل چيو.

”ائي الا ڪون ڪاڏس.“ ممتاز ڪٿ تي ويهندي عجب مان اکيون ڦاڙي پڇيو.

”ڇو ڀلا“؟

”الا بلقيس، اسانجو هتڙو ذرو بہ نہ ڪاڏئي؟“ دمساز چيس ”اسان غريبن جو ڀلا ڪيئن وٺندئي.“

”ائي ڇو ڇو!“ ممتاز تارا آپتا سپتا ڪندي چيو،

”اميرن غريبن سان هڪ جهڙيون آهن، ادي دمساز، اهڙو خيال ئي نہ ڪجانءِ، بلقيس اهڙي زال ئي ڪونهي.“

”ائي ڀلا منهنجي هٿ سان ڪائو تہ يادگيري ايندو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ته هنن هتن سان ڪارائين.“ ايئن چوندي سوءِ ڦوڪٽي وانگر سيٽيل نسن وارا گهنجيل هٿ ڪڍي، پنهنجي شمان جي وات ڏانهن وڌايو.

”ايڏهين، ايڏهين!“ شمان جو روح ڦري ويو.

”پڪي آءٌ ايهي پان ڪان ٿي ڪون.“

”ائي الا چار آنا اجايا ويا.“

”ائي پڪي هاڻي تون ٿي ڪٽي ڪائي چڏ.“ شمان چيس.

”ائي تنهنجي نالي جو پان آءٌ ڪيئن ڪان! صدقو نه آءٌ پاڻ ڪي ڪري چڏيان.... تنهنجي نالي، سو وري آءٌ ڪيئان!“ سوءِ يڪ ٽڪ شمان ڪي ڏسندي چيو.

”ادي ممتاز تنهنجون نينگريون ڪٿي آهن؟“ شمان تيز نظرن ڪان بچڻ لاءِ اوچتو سوال ڪيو.

”اجهي اندر وينيون آهن، انگريزي پيون پڙهن.“ رڙ ڪري سڏايائين.

”ائي زلف بي بي، شاه بي بي اچي 'اينٽيءَ' سان ملو.“

اهو ٻڌي شمان ڪي چڻ پيٽ ۾ اينٽي پئجي وئي. چوڪرين مرڪي شرمائي هٿ ڏنو، ”خوش آهيو آنٽي.“

”ها امان اوهين خوش آهيو، شاباش شاباش! پلي پڙهو پاڳر اوهانجا پورا سورا آهن.“

”ها، سچ ويٺي چوين....“ ممتاز ميڪٽي آواز ۾ چيو.

”ممتاز آءٌ پريان ويهي ٿي پيڙي پيان.“ شمان اٿندي چيو، ”بلقيس ڪي دونهون وٺي ٿي ڪون، ڪنگهه ۾ سرڪو ٿيو پويس.“

”شمل ايڏهين چو.... هوڏانهن سامهون ڪوٺيءَ ۾ هلي چيلهه سنئين ڪر، ڦوڪ ذري ٻه پڙ. بلقيس پلي ته جيسين نينگرين سان ڪچهري ڪري.“

شمان جا هلي هلي ساٿي ٿي پئي هئي ڪٿ تي فرحت سان ليٽي پيڙي پيئڻ لڳي. ايتري ۾ سوءِ ڪي ٻه چلم سوڌو

ڪُنڊيءَ ۾ ڪِڙڪندو ڏسي هوءَ اٿي لڳي ته هن ٻانهن ڪان جهلي ليٽائيندي چيس:

”ليٽي پئي هج شمل، آءٌ هتان تي ويهي چلم جي ڦوڪ ڀريان.“ اڃان ٻه ڦوڪون مس ڀريائين ته ٻي ڪُنڊيءَ مان آواز ٿيو: ”پاڻڙي! پاڻڙي! پاڻڙي!“

”اوجهو! ويلهو نه وقت، ليلان چڙهي تخت.“ سو ٻيءَ پڙڪيو. ”مهل ڪمهل نه ڏس بس، پاڻڙي .... اونهه!“ هوءَ نڙ ڪي چڙ مان پري اڇلي ٻاهران ٻيڊ ڀين ڪٿڻ وئي. مڙس جي اها عادت بنهه ڪون وڻندي هيس. گهڻن ڏينهن ڪان پوءِ اڄ دل ٻشوري ڪرڻ جو موقعو مليس، سو به اکهي نه سگهس. فلمي ولن وانگر عين موقعي تي وچ ۾ ٽپڪي پيو.

هوڏانهن چارئي پيٽون تير تلوارون سنڀالي ميدان ۾ ڪاهي پيون. ممتاز وڏي هئڻ جي حيثيت ۾ پنهنجو پهريون حق ڄاڻندي بلقيس جي گوڏي تي گوڏو رکي ويٺي ۽ پنج رپيا ڏيندي ناز گڏيل عاجزيءَ مان چيائينس:

”هي مون غريب فقيرياڻيءَ جا اٺئي سوپارين لاءِ“ بلقيس مرڪندي سندس دل رکڻ ڪاڻ پئسا پرس ۾ وڌا.

”ڪٿي سچي پچي مونکي فقيرياڻي نه سمجهجانءِ“ هوءَ هرو ڀرو ٺهڪ ڏيئي ڪٽ تي قلابازي پائڻ واري انداز سان پيٽي تي وئي.

ٻيءَ به رپيا لڪائي ڏيندي چيس، ”هي ڦوٽن جا اٺئي.... منهنجي سڪ جو سڏ....“

ٽين به ٻه رپيا منائيءَ جا ڪري ڏنس. چوٿين ڇهنڊڙي هٿندي ڪن ۾ سرٻات ڪيس، ”سوپاريون هلائيندي سانءِ غريب ساهيڙيءَ جون قبول ڪجانءِ.“

چارئي گڏجي ڳالهائين، ٻانياڻون ته ڪا 'سوني مرغي' آهي بلقيس جون اکيون ڦاٽي ويون ته ڪنهن جي ٻڌي ڪنهن جي ٻڌي. هڪ ڇهنڊڙي هٽينس ته ٻي ٻانئين پهرين

کي ڪل ڪونهي آهي ڇهنڊڙي هٽائنس. انهن ڪندي ڇهنڊڙين سان ماس ئي پٽي ڇڏيائونس.

”ڇڪو پيٽ، هاڻي اسان ڪــي موڪل ڏيــو. گهڻئي وينئيونسين شمان ڪي به سڏ ڪيو تــه وڃون، سج اچي لٿو آهــي.“

”بلقيس اڃان تہ سڪ ئي ڪونہ لٿي.“ ممتاز چيو.

”امان او امان، وئين ۽ ڪيڏانهن.“ سومل رڙ ڪئي،

”بلقيس هينئر ئي ٿي وڃي.“

”رڙيون ڇو پئي ڪرين.“ دمساز چيئينس، ”بابو نــہ جاڳي پوي.“

”ڪون ٿــي وڃي، ڪون ٿــي وڃي!“ سو پي غسل خاني مان بيڊ پين وارا هٿ ڌوئي ٻاهر نڪرندي چيو، ”بلقيس امان اڃان ويهہ گهڙي ساعت نينگرين ڪي سڪ تہ لاهڻ ڏي، ورهين ڪان پوءِ ٿي منهن ڏيکارين.... آهه صدقو ٿــي وڃئين منهنجي راڻي.... بوا جو چوڻ نہ موٽاءِ.“ سو پي بلقيس کي ڪجهہ دير ويهڻ لاءِ مجبور ڪري ڇڏيو ۽ پاڻ شمان ڏانهن ڪوٺيءَ ۾ وئي.

”ائي شمل تون بہ بلقيس سان گڏ وينديئن ۽ هلي!“ پر ۾ وهندي چيائينس، ”اڃان نــہ حال نــي دل جا ڪون ونڊياسين .... سياري جي رات .... سوڙ وجهي ڪوسڙيون ٿي حال ونڊيون ها.... محفلون ڪيون ها.“

”پڻي آهه راتن جــو محفلون ڪيان ڪون.“ شمان ڪٽ تي پٽ سان ٽيڪ لڳائيندي چيو.

”ائي اڄ رات ڪٽي ٽڪ، وڏيڪ نٽي ٽڪين تہ اها هڪ رات. دستگير جو سنهن ائٽي، ڪٽي رهہ.... پلا نٽي ٽڪين تہ ڏينهن جو ئي ڪڏهن اچ، حال احوال ڪيون....“

”ائي پڻي....“

”ائي ذر ذر پڻي چئي هنيون ڇو پئي ساڙيم، مونکي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ته رڳو ايئن سوچي ڪري سڏين ته به هنيون ٺري برف جو ڳنڍو ٿي پئيم.“ سوچي اکين مان شوخ پاڻيءَ جا شعلا وسائيندي چيس.

”اڙي پڦي ٻيو ڇا چوئين؟ منهنجي پڦي جيڏي ته آهين.“

”اڙي پڻ مائي، آءُ ڪالهوڪي ٻار، مڙس جي سورن اڌوڙي ڪئي آهيان.... نرلي ڪان مٿو اڇو ٿيم تنهن ڪري سڀ ساهيڙيون چڏي ويم، ڇڳو جو بلقيس سان گڏجي آئينءَ جو ورهين ڪان پوءِ توکي ڏٺم ته سهي.... اڄ به مونسان چڱي طرح سلوڪ سان هل ته ڇوڪري ٿي پوان.“

”اڙي چڏ جند پڦي، هاڻي تون ڇوڪري ٿئينءَ....“

”اڙي ٺهيو، ٺهيو.“ سوچيءَ مصري رقاصه وانگر چيلهه کي جهجهڪا ڏنا، ”خوشيءَ جهڙي خوراڪ ڪانهي ڳڻتيءَ جهڙو مرض ڪونهي.“

”پڦي پوءِ ڪهڙو مرض لڳو اٿئي دشمنن کي؟ سون ٻچڙيوال جي سلوڪن مان ڪهڙو فائدو ملندئي.“

”اڙي جيڪو ملندو سو مونکي خبر آهي،“ سوچي اکين ۾ رس گلن جي چاش ٻريندي چيو، ”توکي به ٻڌائيندس.“

”پڦي آءٌ ته تنهنجون ڳالهيون سمجهي نٿي سگهان.“

”اڙي پاڻهي سمجهندينءَ رڳو ڪنهن ڏينهن خلاصو اچ، ’سمجهوگي يه باتين پيار؛ ذرا هولي‘ سوچي غلام عباس جو گانو ڳائيندي ترنگ مان ڪنڌ لوڏيو ۽ ڳهٽيل اکين سان شمان کي جهوٽو پائي ڏنو، هوءَ حيران ٿي وئي.

”پڦي تسبيح پڙهندي ڇا ٿيئي.“

”توکي ٿي ڏسان جو تون وڃين پئي.“ سوچيءَ الوداع، الفراق قسم جو ٿڌو ساهه کڻي چيو، ”وري الائي ڪڏهن دلين جو ميلاپ ٿئي.“

شام گهري ٿيندي وئي.... ڪوٺيءَ ۾ اونداهي پکڙجي وئي.... شمان کي وحشت ٿيڻ لڳي.... سوچيءَ جي اکين جا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڇپر ڳرا ٿيندا ويا.... بهاري جي موسم هٽڻ کان پوءِ بسم سڄي پکڙجي وئي.... هٿ ٺڌا برف جهڙا ٿي ويس.

"ائي پڦي بتي بار.... اونڌائيءَ ۾ هانو ٿو منجهي...."

"منهنجي دل جي سوجهري کان پوءِ به؟" سوپيءَ ڪين ۾ اکيون وجهندي چيس. شمان نظرون بچائيندي گهٻرائجي هيڏانهن هوڏانهن ڏسڻ لڳي.

"ڏجين ڇو ٿي منهنجي جان." هو تيئن گهٻرائجي وئي.

"منهنجي ڳالهه ته ٻڌ...."

"پڦي ڇڏ انهن ڳالهين کي.... مونکي وڃڻ ڏي.... بتي ته بار...."

"بتيءَ کي هڻ ڪڏ ۾.... مونکي اهو ته ٻڌاءِ ته آخر تون اهڙي رکي...."

"پڦي وڃڻ ڏينم." شمان جلدي ڳالهه ڪاٽي.

"شمل تون صفا ڪا بار آهين.... ٻڌ.... توکي خبر ناهي.... ته ٻنهن من ۾ محبت...."

"پڦي پري ٿي آءُ اتان...." ايتري ۾ جڻ وڄ وراڪو ڏنو. سوپيءَ جون لوندڙيون ڏنوڻ لڳيون.... رڳون ڇڪجي ويس، تکو ساهه کڄڻ لڳس ۽ شمان کي ڪنهن جناتي اثر هيٺ ڏونڌاڙڻ ۽ ڇمياڻڻ لڳي، شمان جو مغز ڄڻ سن ٿي ويو.... سوپيءَ جي جسم مان ايندڙ پگهر ۽ ڪن ۾ پيل عطر جي ٻڙي جي ڏپ کان دل ڪچي ٿيڻ لڳس.

"هان، هان! ڇا ٿي ڪرين پڦي...." شمان پنهنجون سڀ قوتون ڳڏي ڇيو ۽ هڪ جهٽڪي سان سوپيءَ کان ٿيلهي پاڻ کان الڳ ڪيو ۽ تڙ تڪڙ ۾ ڇلم سان ڪوٺيءَ کان ٻاهر نڪتي.... رئو بسم سوپي جي هٿ ۾ رهجي ويس.

"ڇا ٿيو شمان، ڇا ٿيو؟" بلقيس پڇيس. "اڃان ڇو آهين، خير ته آهي؟"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"ٻڌي..." شمان سهڪندي ورائيو، "ٻڌي آهي نه بلقيس... ٻڌيءَ کي الائي ڇا ٿيو... جو..."

"اٽي الا امان کي ڇا ٿيو!" شمان جي ڳالهه ڪاٽيندي چاچي چئيون، زلف بي بي ۽ شاه بي بي سميت ڊوڙ پائي ڪمريءَ ڏانهن ويون... ٻئي پاري ڏٺائون ته سوڙي اوڍي ...ون کٽ تي ڪريل هئي، سندس وات ايس تي لڳل هو جنهن منجهان رت پئي وهيو ۽ ڏند هيٺ کٽ جي پائي وٽ ڪريو پيو هئس.

"اٽي الا امان جو ڏند!" ممتاز هانو ڦاڙ دانهن ڪئي.

دانهون ٻڌي سوڙيءَ چنگهندي اکيون کوليون.

"ڪيڏانهون وئي شمل؟ اٽي شمل ڪيڏانهن وئي شمون؟"

"اٽي امان ڇڏ پچر شمل جي،" ممتاز چيو، "هڪڙو ڏند هيٺ سو به پڃائي ڇڏيئي، نه مڙيئين."

"اٽي الا امان ڪيئن پڳو."

"اٽي صدقي ٿيو شمل جي نالي امان... ڪيڏانهون وئي شمل؟"

"اٽي الا، نانيءَ کي ڪيڏو صدمو آيو هوندو." زلف بي بي ۽ شاه بي بي گڏجي چيو.

هنن جي "اٽي الا" جي هونگار ٻڌي پٽي... بلقيس ۽ شمان ننگريءَ کي ڏاميءَ کان وٺندي تڪڙيون تڪڙيون دالان کان لوڻ لڳيون.

سيٺ ڏيڏ

ڏاڪ منجهند جو ورانڊي ۾ پينگهي تي ليٽيل زبيل کي وڃڻي هلائيندي هلائيندي جهوٽا اچڻ لڳا ۽ ٿيا ڪيل گوڏا آهستي آهستي ڪرڻ تي هئس جو در تي ٺڪ ٺڪ جهوڙي نڙڪ نڙڪ پڌي سنڀالي ورتائين.

”الا، الا، هي گهڙيون ننڊ به ڪونه ڪرڻ ڏئيون توبهن مائي، مائهن کي پنهنجن گهرن ۾ سک ئي نٿو اچي!“ پڙڪندي جان اٿڻ جي ڪيائين ته ڪنگهه جي دوري اچي ورايس.

”اي ابا گلو.... شبو....“ راند ۾ رڌل پوٽن کي سڏڻ لڳي، ”پوڙا ته ڪون ٿيا آهيو، اٿي ڪو در تي ڏسي ته ڪير آهي، مونکان ته اٿيو ئي نٿو ٿئي..“

”ڏاڏي، آءٌ ٿو ڏسان.“ گلوءَ ڊوڙنائيءَ مان چيو.

”تون وري ڇو، آءٌ ٿو وڃان.“ شبوءَ ڪاوڙجي چيو.

”آءٌ وٺندس پهرين مان ٺڪ ٺڪ پڌو.“ گلو هشي ڏيندي در ڏانهن ڊوڙ پاتي.

”اونهه.... اونهه.... آ ن ن ن، تون نه وڃ.“ شبو رڙندو پٺيانس لڳو.

”ابا ڦتجو جو ڦاڙ“ زبيل بيزاريءَ مان چيائون، ”هونءَ ته ٻئي ڪنن ۾ ڪپهه وجهيو ويٺا هئا، هاڻي ته اچي اٿ لڳي آهي. بلي بلي، رب منهنجي جا شان. اها چونڪ ڇيڙي ٿي هوندو، هو ڪنهن جو اڌو ڪتو هوندو جو ته ڏڏيءَ سوال رلي مرندو.“

در جي لڳاتار ٺڪ ٺڪ ۽ ٻارن جي رڙين تي ننڍڙو ...

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ننهن ممتاز ڪڪو هنج ۾ ڪري پنهنجي ڪوٺيءَ مان ورانڊي ۾ ايندي پڇيو: ”چاچي ڇا آهي، ٻار ڇو پيا روئن؟“

”ادي امان، در تي وڄڻ ڪاڻ ڦٽجي پيا آهن پاڻ ۾.“ زبيل بيپرواهيءَ مان وراڻيس.

”آءٌ ٿي وڃي ڏسان ته ڪير آهي.“

”پر امان هرو ڀرو تنهنجو در تي وڄڻ جو ڪهڙو ڪم، ٻه ڄڻا ويا آهن. اها ماڻهين هوندي ٻيو ڪير هوندو. تون ڪو ڪڇ ۾ ته ڪونه کڻي ايندينس.“

”چاچي ٻڌين نه پئي، اڄان سوڏو ٺڪ ٺڪ لڳي پئي آهي ٻار در جي ڪڙي تائين ڪونه ٿا پڄن.“

”مائي تنهنجي خوشي.“

”اچي تون ننڍڙي کي جهل ته وڃي ڏسان.“

”آءٌ اڳئي مٿي ٿي آهيان، پنهنجو ساهه ئي نٿي کڻي سگهان، ويتر ڪڪو ٿي کڻائيم.“ زبيل ڪنگهندي منجهندي لاچاريءَ مان چيو، ”ڏينم ڀلا ته کڻانس.“

”چاچي در جو ڪڙڪو ٻڌي ٽپي وئي آهين.“

”ادي آءٌ ڪوهه ٽپان، ٽپڻ منهنجا ويري جيڪي ڏينهن ٿي جو رلي مئا آهن.“

”اهي منهنجي ماڻ کي ٿي طعنا هڻين.... نه آءٌ اڄان ڪا هن گهر ۾ پرڻجي نه منهنجي ماءُ رلي مري ها....“ ممتاز روئڻهارڪي ٿي وئي.

”مائي ڇڏ منهنجي جند هاڻي دستگير جو پلاند اٿئي، ڪهڙا سر ڪڍيا اٿئي ڏينهن ٿي جو خيري صلي. مونکي ڏي نينگرو وڃي در کوليس ويچاري اس ۾ بيٺي هوندي.“

”ڇو ٿي پلاند وجهيم ٻچڙيوال کي“ ممتاز ڦوڪجي سڙڪجي چيو ۽ ڪڪي سوڏو در ڏانهن هلي وئي. پيا ٻار ۽ نينگ ڏيندا پنياڻس لڳا. در کولڻ سان ماڻ کي ڏسي ممتاز جي سونهيل منهن تي مرڪ موٽي آئي ۽ ٻارن به ڌمچر مچائي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏنو، سندن ليڱهن وارا ميرا منهن، خوشيءَ ۾ ايئن ڀڪڻ
لڳا جيئن گدلي پاڻيءَ ۾ ڪو ٽڙيل ڪنول.

سڀ ٻار نانيءَ کي ڏسي ڇهتي ويا ۽ کيس برقعي کان
جهلي هٿن سان تيلهي ۽ ڇپيءَ کي پٽ پنان ڪري ڇڏائڻ
جي ڪوشش ڪرڻ لڳا.

"اي ابا ڇڏيوم ته سهي، ڪيرايوم ڇو ٿا؟ هاڻ
پوساني ڇڏيو ٿو.... هاءِ هاءِ، گرمي ته ڪهڙي آهي جڻ جيئرو
دوزخ." ٻارن جي نانيءَ سٽ سان اچل ڏيئي پاڻ ڇڏائيندي چيو.

"ڪنهن چيئي ته ڏينهن تي جو اچي ڏڪا کاءُ."
زيبل ٻانمرادو پڙڪيو.

"امان هيءُ اڌ مڻ جو تيلهو ۽ ڇپي ته رکي سڀي
ڪنهن ۾ پسي وئي آهين." ممتاز ٻارن کي پري ڪندي چيو.

"اهي رکڻ لاڪر ته آئي آهيان، 'رخشو' بيٺو آهي
آءَ جيستين ادي لکاني جي گهران چڪر هيون ٿي اچان،
ٻاچاني ڪزل کي چيٽ ڏني هيم، سا وٺي اٿم وٺي، وچانس
ٿي نموني لاءِ اڳڙيءَ جو ٽڪر وٺن."

"انئي امان، جي اهڙي سٺي آهي ته پوءِ منهنجي لاءِ به
ٿي وال وٺيو اچجان."

ٻر وري گهٽيءَ سان پڇيائين، "....نمونو ڏينديون سهي؟"

"ڇو نه ڏينديون." بختاور ڦونڊ سان وراڻيو، "اهڙيون
ڙاهون ٿي ڪونهن جو نه ڏين."

"ٺوبهن، ٺوبهن" زيبل ٺوڪ سان چيو، "ريس به ڪنهن
ڳالهه تي ٿيندي آهي، ڪني چيٽ ڪاڻ مانديون ٿي پيون
آهيون."

"انئي ادي گرميءَ ۾ چيٽ تڏي ٿيندي آهي انهيءَ
لاءِ ڀارن چئون." بختاور ڦڪي مرڪ سان وراڻيو.

"مائي ٻاڻ جاڻو." زيبل موڙو ڏيندي چيو ۽ زور زور
سان وينجي هلائڻ لڳي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

“ها ته اسان جي پڻيان کهڻي ڇڏيندي ڪون.” ممتاز هوريان هوريان ماڻس کي چيو، “ڏاڏا آهيون اڃي سڀ سان.”

“ڇوري هوريان ڳالهاءِ ته ٻڌي نه وٺي.”

“ٻڌي ته ٻڌي ٻڌي، مونکي ڪو سندس ڊپ به آهي ڇا!” ممتاز کي ويتر شهه ملي.

“هه.... هه.... هه!” ڌيءَ جي همت ڏسي بختاور ٺهڪ ڏئي وڏي واڪ چيو.

“منهنجي ڌيءَ آهين، سو تون ڪنهن کان ڇو ڊڄندينءَ.”

“واهه ڪنوار واهه، ماڻهين سهڻا سبق ٿي سيکارئي.”

“اٿي ٻڌي ورتئين” ممتاز ٽهڪيو.

“ٻڌي ورتئين ته ڇا ٿيو، کهڙو آڳوڻو پنهنجي وڃانس ٿي اڄ ٿي ڏاندار بي بيءَ کان تعويذ ڪرائڻ، پاڻيان ٿي ته اڳئين تعويذ جو مدو ختم ٿي ويو اٿس، تنهن لاءِ ڪر نڙي سرلي ٿي آهيس، هاڻي اهڙو ٿي تعويذ ڪرايانس جو اصل مرلي ٿي بند هوندس.”

“اڙي امان، منهنجو ته رت ٿي سڪائي ڇڏيو اٿس، هڪڙو هنن ڇهن ٻچن ۽ سٺين اٺهيءَ پاپ! سڄو ڏينهن گهر ۾ نه هيڻ نه ٿيو، هونءَ نه ٿيو، وڃان ڪٿي ڪيڏي ته جويم،”

“اڄها، ٻئي ٻرقي ماڻهين وانگر. اسانجو خاندانو برقيون پائي ڪون هي، وٺي سڄو ڏينهن ٻئي پنهنجو خاندانو پڌائي.”

“اسانجو وري ڪو گهٽ خاندان آهي ڇا؟ شجرو ڇوري ٿي ويو نه ته هينئر جو هينئر ڪڍي اچي منهن ۾ هڻانس ته اسين به ڪنهن کان گهٽ ڪون آهيون.”

“هون.... هون.... بس، بلي، ڪاري ڪڪڙ دنبدار جيڏي ٻچڙس تيڏي تيار.”

“ها امان، ها. اسانکي ڪڪڙيون ڪريو، ٻليون ڪريو، ٻلي ڪرا موتين جهڙي سون سرنگي ڌيءَ ڏنهه تڏهن ٿي اهي ’ماناتا‘ لفظ ٻڌان.”

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”تنهنجي سون سريکي آهي ته منهنجو پٽ وري ڪو لال واهه جو ڇيڙو آهي ڇا. منهنجو به موتين جهڙو شهزادو پٽ آهي، اماهه ماڻڪ، سمجهين ڇا ٻئي پاڻ ڪي جو ڌر تئيءَ جو ايڏو وڏي مٺو هنيو اٿئي.“ زبيل ٽڪائيءَ مان چيس.

”ممتاز ڏسين ٿي سسٽين ڪي، ڇيلاڻي وانگر ڇهٽي وڏي اٿم.“

”امان تون بس ڪر، پاڻهي ڏينهن جا تارا ڏيکاريندي سانس. رڳو اچڻ ڏي ڳلوءَ جي پيءُ کي تون هن سان ڪون ٻچي سگهندينءَ، آئٽ ته هلي هيڏانهن ويهون.“ ممتاز، ساءُ کي پانهن کان جهلي ٿيلها ڇپيون کٽائي وراندي سان لڳ ڪمري ۾ وٺي آئي ويهاريس.

”اٿي امان، ڳرانهن ذرو هجيئي ته ڏي، ٻڪ کان چڪر اچي ويو اٿم، مٺو ابو لڪاڻي جو هينئر اوڏانهن نٿي وڃان.... اچي هي پئسا، ڏينس ڳلوءَ کي ته وڃي ٽانڊيءَ لڳي ’رخشي‘ واري کي ڏيئي اچي.“

بختاور ويهاڻي کي ٽيڪ ڏيندي چيو، ”سسٽهين ’بليڊ پيشر‘ چاڙهي ڇڏيو اٿم. بدن ڇڻ ٻاهه ٿي ويو آهي. پانيان ته وڃي چنبا پٽيانس، وس هلي ته نوڙيءَ ٿي ٽنهن ڏيانس، نه ٿي مري نڪي ٿي منجو ڇڏي.“

”ٺهيو امان ٺهيو، ڪلمو پڙهه“ ممتاز دريءَ تي رکيل بلوري جڳ مان پاڻي اوتي گلاس ڏانهس وڌائيندي چيو، ”اچي هي ٿڌو پاڻي پيءُ ته هنيون ٺرئي، آءٌ ٿيتر ماني ڪٽي ٿي اچان.“

”ڳڙت ڳڙت ڳڙت.“ بختاور ٻڪ ساهي سجو گلاس ڏوڪي سامت ۾ ايندي چيو، ”ڳرانهن ذرو سنڀالي ڪٽي اچج ته ڏيڻ نه ڏسي، سامهون ويٺي آهي تارا ڦوٽاريو.“

ٿوري دير ۾ ممتاز پوڙ مانيون گرم ڪري آئي اڳيان رکيس ته پوپاري ڳڏيءَ جهڙو وات مچڪائيندي پڇيائين،

"هي ڀوڙ ڪنهن رڌو آهي؟"

"مون رڌو آهي ٻيو ڪير رڌيندو." ممتاز چيو.

"آءٌ صدقو ٿي وڃئين منهنجي ٻچڙي! گرميءَ ۾ به اهي پورهيا تون ٿي ڪرين."

"ٻيو ڪير ڪندو؟ نوڪرياڻيءَ کي چاچي سهي ئي ڪين، رات به چيائين ته مائيءَ ديگڙيءَ ۾ ڏوئي گهمائيندي ماچيس جي تيليءَ سان ڏات پي کوٽي سو مائي نه کائيندس. تنهن لا ڪر ٿي آءٌ پچايان."

"اڻي کيئن نه کيئن، ٻي جهانين نه کيئن. خوشي سندن، تون ڇو ويهي سور سهين. ايترا پورهيا ڪري پاڻ کي جهوري رکيو اٿئي." بختاور پٺاڻو ڳيهندي چيو.

"ادي واڏاري ته آءٌ آهيان، ٻيو ته سڀ راڄ ئي پنهنجو اٿن." زيبل چڙ مان چيو. "هرو ڀرو پاسو کڻي ڏيءَ جي ٻيڙي نه ٻوڙ، پنهنجو گهر اٿس، آخر به ته کيس ئي ڪرڻو آهي ڪا ٻي ته تنهن ڪانه اٿم."

"ڪن ته کهڙا نه سرلا اٿس." بختاور ڏيءَ کي چيو، "ٻوڙي به اڃان ڪانه ٿي آهي."

"اڻي ڇو ٻوڙي ٿيان." زيبل پڙڪ ٻڌندي ورائيو، "کيس هٿي ڪارو مٿو ڪيو اٿئي، ڏٺو اٿئي پاڻ کي، جو ننڍڙي پئي ڏئين تنهنجي ۽ منهنجي عمر ۾ فرق ڪهڙو؟ ٻدڪ جبلڙي ٿي پئي آهين، تنهنڪري پائئين پئي ته ننڍڙي آهيان."

"مائي زال ٿي چا ٿي! ٻڌين ويٺي نه ممتاز؟ ڪهڙا نه ٻنڌ ويٺي وجهيم، گهرائي ڏينم 'رخشو' آءٌ مرڳو وڃان ٿي."

"ڪن ئي نه ڏينس امان، پئي مٿو هٿي."

بختاور کي گهڙيون سان رهڻ کانپوءِ ورڻي سر ڪڍيو:

"اڄ دڪان تي ڳاڙهو هندورو ڏسي آئي آهيان، هانم ... رخشو ٻهاري انهيءَ مهل ئي سوڙي ڏيئي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڇڏيم، ننڍڙا ٻار اٿئي لوڏي ڪاڻ پيا سڪن، تن لاءِ ڇڳو ٿينديئي."

"اٿئي امان پينگهو اڳ ئي پيو جو آهي."

"اٿئي انهيءَ پينگهي جو آسرو لاهي ڇڏ. اهـا مڙهم جيسين جيٺري هوندي تيسين ڇڪ هنيو پينگهي ۾ پئي هوندي."

"امان رڪنداسين ڪٿي؛ ڏسين به پئي ته سمورا صفحا ورانڊا چاچيءَ بلي، مون وٽ ته رڳو اهي ٻه ڪمرڙا آهن."

"اٿئي پاڻهي ڪو بلو ٿي پوندو، تون پئسن جو ڪو بندوبست ڪر نه ته ٻه اهي چوڙا ڇڙا گروي رکنداسين آخر اهي ڏکيءَ ويل ۾ ته ڪم ايندا آهن. آءٌ پاڻهي ڇڏائي ڏيندي سانءِ رڳو مٽڪي ڀڳو چاچهين پئسا ڏيم." پمڻ تـي وينل مچر ڪي اڏائيندي چيائين، "ممتاز، امان ڏينهن ڏٺي جو مچر ته ڪيترا اٿئي گهر ۾، درين دروازن کي چاريون ڇو نه ٿي ڪٿي هٽائين."

"امان اچان ٽيپ رڪارڊر، چينجر ۽ مشين جون قسطون ئي پوريون ڪانه ڏنيون اٿم، مٿان وري ڪپڙي وارو پٺاڻ ٻه روز پئسن لاءِ در تي بيٺو آهي، چاري ڪٿان وجهايان."

"الله مالڪ آهي، وڏي دل ڪر ڪوڙ پئسا ٿي پوندا، حالي چاري ته وجهائي ڇڏ."

"چاچيءَ به انهيءَ ڏينهن ڳالهه پئي ڪئي تـه مامي ميرل جي گهر چاريون لڳل آهن."

"اٿئي ڪو رڳو پاڻس ميرل جي گهر لڳل آهن ڇا." بختاور موڙو ڏيئي ڏاڍيان چيو، "گهر گهر ۾ ڏس ته چاريون لڳل آهن."

"ادي هاڻي ٻين گهرن جي مونکي ڪهڙي خبر. گهر گهر ۾ برقي پاڻي ڏڪا ڪائيندي هجان تـه خبر پويم، مون ته رڳو پنهنجي پاڙهه ميرل جي گهر ڏٺي سو ڳالهه ڪٿي ڪيم."

"اٿئي اهي مونکي ٿي طعنا هڻي، مائي هتي ايندو ڪير،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ننگ جون پاڙون پاتار ۾ چوندا آهن نــه ته هتي اچان ڇو." ايئن چوندي برقعو ڪنيائين.

"ترس ته سهي امان." ممتاز چيو.

"مائي تون ڇو ٿي پاڻ کي ڦتڪائين." زيبل ننهڻس کي چيو، "وڃڻ ڏينس، ڏس ته ڪيئن ٿي پاڻهي موٽي اچي."

"ائي ها، ها، آءٌ ته آهيان ئي بيعزت جو گهڙي گهڙي بيعزتي سهي وري وري پئي ايندس." بختاور ڪاوڙ مان چيو، "خدا جو قسم ڌيءُ هتي نــه هجيم ها ته آءٌ هن گهر کي ٽڪ به نه هڻان ها."

"مائي ڏاڍو خيال اٿئي ڌيءُ جي گهر جو ويٺي هج، آءٌ پائيندس ته ڏاج ۾ آئي آهين."

"امان تون ئي ڪٽي ماٺ ڪر، چاچيءَ جي اڪين ۾ مهمانن لاءِ ڪا عزت نه رهي آهي."

"واه جو مهمان ٿا اچن.... هون." زيبل منهن ڦيرائي ويهي رهي ۽ بختاور کي گهڙيون گيهه ڪئي پر جڏهن کيس زيبل جي طرفان پرچاءُ جي ڪا اميد نــه رهي تــه پوءِ پير سٽيندي هلي وئي.

"هاڻي ته هيانءُ ٺريئي." ممتاز ماءُ کــي ويندو ڏسي ڪاوڙ مان سس کي چيو.

"مائي ڪو ليڇڻ ڌار وڏن سان ايئن نه ڳالهائبو آهي."

"مون ۾ ته ليڇڻ ڪونهي، باقي تو ۾ ته ليڇڻ ئي ليڇڻ آهن، اچڻ ڏي هن کي ته اڄ ئي ٿي فيصلو ڪرايانس."

"ڪهڙو فيصلو؟ مان به ته ٻڌان."

"اچڻ ڏينس، آءٌ ڪا نوڪرياڻي ته ڪانه آهيان جو گهڙيءَ گهڙيءَ منهنجي بيعزتي پئي ٿيندي."

"ائي مائي هيءُ گهر ئي تنهنجو آهي، پر گهر کي گهر ته ڪري سمجهه، توبهه، جڏهن به اها ڌملڙي اچي تڏهن ڪو نه ڪو ممڻ مچايو وجي، خدا پڄيس."

”ڏس چاچي، منهنجي ماءُ کي پيٽ ۾ نه، نه ته ٻوڙ ٻاڻ ٿي ڇاٽين.“

”امان، آئون.... ٿيءَ وٺان....“ شبوءَ ماءُ کي ڇهندي چيو.

”پيڙيءَ ثريا، آءٌ ڇو اچي توهان مان ڦاٿي آهيان.“ ممتاز شبوءَ کي چنبو وهائيندي چيو، ”مهل ڪمهل نه ڏسندا، بس آئون.... ڇن ته مون وٽ ڪا ڊراوت پئي آ.“

”ڇتي ڇو ٿي آهين مائي.... ٻارن کي هرو ڀرو ماري ڇڏيو اٿئي.“

اهڙوئي ٻارن جو خيال اٿئي ته ويهي پاڻ سنڀال.“ ممتاز، شبوءَ کي زيبل ڏانهن ڏڪو ڏنو زيبل ٻوڙس کي پاڪر ۾ ڀري پيار ڪرڻ لڳي ته ممتاز وڃي برقعو پاتو ٿوري دير ۾ مٿان ٻورل به اچي ويو ۽ ماءُ کان پڇيائين:

”ممتاز ڪٿي آهي امان؟“

”ابا پکهر ته سڪائي.“

”امان آءٌ ڪم سان آيو آهيان تمام ضروري ڪاغذ رهجي ويا آهن.“

”ابا اجهو هينئر وئي آهي.“

”جنهن وقت گهر ۾ اچ غائب، آءٌ ته تنگ ٿي پيو آهيان.... ڪٻٽ جون ڪنجيون ڪٿي آهن؟“

”ابا اهي به وٽس آهن.“

”اوه.... خدا جو قسم.... صبح جو گهر مان نڪرڻ وقت هوش هجي ته ڳالهيون ڇو وسرن، تمام ضروري ڪاغذ آهن، صاحب ايڏو ناراض ٿيندو جنهن جي ڪا حد ڪانهي. انهيءَ ڪري، هن ڊر تنيءَ جو پنڌ پيو آهيان. ۽ هيءَ آهي جنهن کي پل لاءِ گهر ۾ سڪ نٿو اچي.... پريشان ڪري ڇڏيو اٿس.... ٻه ٿيا آهن.... چئين بجي آفيس بند ٿيندي.“

”ابا بس ايندي پئي هوندي.“

”چاچي ته آئي هوندي؟“ ٻورل سوچيندي پڇيو:
.... زيبل ڪنڌ سان هائوڪار ڪئي.
”بس پوءِ ته پڪ بازار وئي هوندي، الائي ڇا ڇا اجايو خريدي ايندي.“؛ ورل ڪمري ۾ ويندي چيو.
”ابا ڇا پيو ڪرين؟“ ڪمري مان ڪنهن شيءِ جي ڀڄڻ جو آواز ٻڌي زيبل پريشاني مان پڇيو.
”امان تالو پيو ڀڃان پيو ڇا ٿو ڪريان.“
”هڪڙين گهر ۾ سڪ ته اجايو زيان نه ٿئي.“ زيبل چيو.
ايتري ۾ ٻورل به فائيل کڻي ڪاوڙ مان تڪڙو تڪڙو گهر مان ٻاهر هليو ويو.

....

”بابا اچي ويو، اچي ويو.“ ٻارڙن خوش ٿيندي چيو.
”اڄ امان آٽ مڙسهين کي ماني گرهه ڪري ڏينس.“
”آءٌ نه ڏيندي سانس ته پيو ڪير ڏيندس.“ ممتاز رنڌڻي ڏانهن ويندي ٻڌڪيو.
”بابا منهنجي لاءِ گاڏي عينڪ آندءِ؟“ گلوءَ پڇيو.
”بابا منهنجي ڦٽاڪن واري بندوق؟“ شبوءَ به پڇيو.
”بابا ’ڇيون‘ ننڍڙي به پتڪڙا هٿ اگهتي وڌايا.
”ابا مهاڻه ته پنڻ ڏيوس تڪجي آيو آهي، ڪپڙا ته مٽائي وٺي، ڪو ماني پور ته کائڻ ڏيوس.“ زيبل ٻارن کي سمجهايو.
”ها بابا، حاضر.“ ٻورل ٻئي ڪمري ڏانهن ويندي پيار ن چيو، ”ڪوڙ بندوقون، ڪوڙ شيون.“

....

”منجهند جو ڪاڏي وئي هئينءِ؟“ ٻورل پريان ئي ممتاز کي ڏٻائيءَ تي ماني رکندو ڏسي ڪاوڙ مان پڇيو.
”پاڙي ۾ ويئي هئس.“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"توکي گهر ۾ سک ڇو نٿو اچي، جيڪڏهن اڄ تائين
پڇي ڪاغذ نه ڪڍي وڃان ها ته نوڪري به وڃي ها ۽
بيعزتو به ٿيان ها."

"ماني ته کائو." ممتاز پشيمانيءَ مان چيو.

"ڏوڙ کاوان.... جڏهن به چاچي بختاور گهر ۾ ايندي
آهي تڏهن کو نه کو ممڻ ضرور مچندو آهي ۽ تون برقعو
پائي نڪري ويندي آهين.... ماڻهو چوندا ڇا؟"

"ماڻهو ڇا وري ڇا چوندا؟" ممتاز پوٽ سمجهائيندي
چيو. "چوندا ته سس، ننهن کي سهي نٿي ڪانه ٿي، اڄ امان
آئي تہ ان کي بيٺي پير بيعزتو ڪري گهر مان ڪڍي
ڇڏيائين، انهيءَ لاءِ ته اوهان ڪجهه به نٽا چئو."

"بس توکي سواءِ امان جي شڪايتن جي ٻيو ڪجهه
به نٿو اچي. پنهنجن ڳالهين بابت ڪڏهن سوچيو اٿئي، سدائين
امان جي شڪايت."

"آهستي ته ڳالهايو، چاچي نه ٻڌي ته ويل ۾ نه پوان،
اڳئي مون سان وڙهيو ويٺي آهي."

"جڏهن به ماڻهين ايندي آهي، توکي الائي ڇا ٿيو
وڃي."

"آءٌ ته ماڳهين هوندي آهيان،" ممتاز ڏوڪجي چيو،
"چاچيءَ جو رخ سو امان جي اچڻ ڪري بدلجيو وڃي."

"تون سدائين امان جي شڪايت ڪندي آهين پر امان
ته ڪڏهن به تنهنجي شڪايت مون سان ناهي ڪئي."

"آءٌ حق تي جو آهيان."

"تون پليل آهين ممتاز، امان توکي پنهنجو سمجهي
ڇڳائي چوي ٿي. توکي دل ۾ نه ڪرڻ گهرجي تون به هن
کي مون جهڙي ئي عزيز آهين، مان سندس اڪيلو پٽ
آهيان تون سمجهين ٿي ته مان تنهنجو پاسو کڻي ساڻس جهيڙو
ڪندس."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”ڪاوڙ ڇو ٿا ڪريو، سڀ منهنجو ڏوهه آهي منهنجي ماءُ جو ڏوهه آهي.“

”مائرون اولاد جون دشمن نه هونديون آهن، پر ڪي مائرون اڻ ڄاڻائي ۾ ڪم فهميءَ سببان اولاد جي پرسڪون زندگيءَ ۾ ڪنڊا پوکينديون آهن. چاچي انهن مان هڪ آهي.“

”ڇا ڪيو امان؟“

”چاچي نه صرف هر ڳالهه ۾ تنهنجي طرفداري ڪري ٿي پر توکي فضول خرچي ۾ رلڻ جي سکيا ڏيندي رهي آهي، ۽ اهوئي ڪارڻ آهي جو امان جي سانس نٿي پوي ۽ ٻڌي ڇڏ، جيڪڏهن تنهنجي اهائي هلت رهي ته پوءِ پنهنجو گهر ڪڏهن به آباد نه ڪري سگهندين چاچي به انهن ٿي ڳالهين ڪري پنهنجو گهر برباد ڪري ڇڪي آهي نه ته هوند اڄ هوءَ پنهنجي گهر جي راڻي هجي ها.“

اوهانجي ته سدائين امان تي ڪاوڙ ٿيندي آهي.“

”ڪاوڙ جي ڳالهه ئي آهي، آخر هوءَ گهر ۾ ڪيئن ڇو ٿي وڃهائي؟“

”هوءَ ٿي وڃهائي؟“

”نه ته وري؛ جڏهن بـه چاچي اچي يا ته توکي امان سان ذڪرائي وڃي، يـا وري توکي ابتا ڏس ڏئي پگهار ئي پوري ڪرائي.“

”پر اڄ ته اهڙي ڪابه ڳالهه ڪانه هئي.“

”امان، اڄ ڇا تي جهيڙو ٿيو هو؟“ پورل ماءُ جي ٻڌ ۾ ويهندي پڇيو، ممتاز در وٽ ڪن ڏيئي بيٺي.

”ابا مڙئي خير هو، ڇا جو جهيڙو، ڪهڙو جهيڙو؟“

”ممتاز ٿي چيو ته چاچيءَ سان....“

”ادي بختاور جون ڳالهيون پنهنجون هونديون آهن پٽ؛ منهنجي دل ۾ تـه هن لاءِ وڏي حب آهي، پـر سندس ڳالهيون اهڙيون هونديون آهن جن ۾ رکيو اجائي خرچ ۾

ڦيٽاڙي جي ڳالهه هوندي آهي.... سو اڄ به سمجهايو مانس پئي ته انهن اجاين عادتن گهٽائي گهر ڦٽايا آهن، پوءِ بس کاوڙجي هلي وئي.... پوءِ ته ڪا ڳالهه ڪانه هئي."

"ممتاز به ماءُ جو طرف ورتو ڇا؟"

"ڪنوار سان منهنجو ڪهڙو رسڻ مان ته ڪيس چڱائي چوندي آهيان. آءٌ اڄ آهيان سڀاڻي نه هوندس لئي پئي هي سڄو ماندڻ ڪيس ئي سنڀالڻو آهي. جيڪڏهن هينئر ئي هٿ جهلي هلندي ته يا عمر خوش گذاريندي نه ته...."

"ٻڌين پئي ممتاز." پورل چيو.

"اڇو نه هائي.... ماني ٺـڌي پئي ٿئي." ممتاز ڪنڌ هيٺ ڪري نرميءَ سان چيو.

"ابا وڃ ماني کاءُ، ٺري وئي ته مزو ڇڏي ويندي."

....

"گهرڙ .... گهرڙ .... گهرڙات." رڪشا ممتاز جي در وٽ زور سان بريڪ لڳائي ۽ ويرم ڪانپوءِ بختاور ڇلي هٿ ۾ ڪري ڏيڍيءَ مان جهاتي وجهي ڏيٽس کي سڏ ڪيو.

"ممتاز سڪهي ٿيءُ 'رخشو' ٻيٺو آهي برقعو پائي اڄ ته قسطن تي ٽي- وي وٺي اچون. ڪلوءَ پان واري جي زال به وٺي آئي آهي ماريا سڄو ڏينهن پيا ڪيل ڏسن."

"اڇهو آئي گهمڻ جي گهوڙي سنجن سوڌي." زيبل ٽهڪيو.

"اندر ته اچ امان." ممتاز اتان ئي چيو.

"آئي سدوري جلدي ڪر وقت نه وڃاءِ، رخشو نـه وڃي هليو." پريشانيءَ مان چيائين.

"مائي ڪهڙين ڳٽين ۾ پئجي وئي آهين؟" ممتاز کي ماٺ ڏسي پڇيائين.

"امان آءٌ هينئر نٿي هلان .... ٽي- ويءَ جي آخر ايتري ضرورت به ڪهڙي جو قسطن تي وٺجي. الله ڏيندو ته يڪا

ڦسا ڏيئي ونڊاسين.“

”ائي امان ڏاڍي سهڻي T.V آئي، گهر ۾ رونق وڌي وينديءَ پيو تہ ’مشڪيءَ‘ لاءِ ڪپڙو بہ ڏسي آئي آهيان.“ ۾ وڪون اندر ايندي چيائين.

”نہ امان بس، مونکي انهن شين جي گهرج ناهي. ۽ تون بہ .... تون بہ اجايو روز روز بجڪو کڻي بازار نہ ويندي ڪر.“

”ائي گهوڙت! منيس. ڇا ٿئي چوين؟ هن مسم توتي ڪو زبرو تعويذ ڪرايو آهي جو اهڙا ابتا ٻول ٻئي ڪڍين.“

بختاور، حيران پريشان ٿيندي چيو، ”آءٌ اڄ ٿي تـي وڃان ڏاندار بي بيءَ وٽ .... مٿيءَ تي اهڙو ٿي تعويذ ڪرايان جو ياد ڪندي.“

”ادي هيڏانهن تہ اچ.“ زيبل ڪيس ويندو ڏسي مرڪندي سڏ ڪيو.

”ڇو؟“ پريان ٿي پڇيائين.

”اچ تہ سهي.“ چٽ مان چيائينس.

”ها، چئو.“

”هي وٽ پنهنجا تعويذ، وڃي ڏاندار بي بيءَ جي ڳچيءَ ۾ ٻڌجانس ۽ ڪيس چئجانءِ تہ مان بہ تو جهڙي پير ٻوڏي آهيان، اهڙا تعويذ مون تي اثر نہ ڪندءِ.“

لاٽ

لاٽ جي ٻوڙهي ڏاڏيءَ، جنهن جا مٽيان ڏند ڀڄي پيا هئا، هيٺيان چار ڏند ڪڱي وانگر ٻاهر نڪري آيا هئس، چپ ٻوڙهي اٺ جيئان لڙڪي پيو هئس، نڪ جي چهنب ڀرڪي اچي چپ سان لڳي هئس تنهن پاڻيءَ مان نڪتل سيسر وانگر وڏو وات ڦاڙي منهن تي پلاند وجهي اوڇنگار ڏني: "لاٽ، تنهنجو ڪلمو ٻه نصيب ڪونه ٿيم ابا سڄي عمر آسرو ڪيم ته ڪلهو ڏينديم پر اڄ ڇڏيو ٿو وڃيم، ٻيءَ ٻوڙهي کي رلايو پيو وڃين." لاٽ جي ماءُ سسٽس جي ڀر ۾ ويٺي هئي تنهن پڻ وڏي اوڇنگار ڏيندي چيو: "منهنجا ابا، مونکي تہ وڏي اميد هئي تہ توکي موڙ ٻڌنديس، پر تو پيٽن کي ميندي بہ لائڻ ڪونہ ڏني."

"ڇوڪر منهنجي ڇيلهہ ڀڃيو وڃين منهنجي اڇن تي تہ رحم ڪرين ها." لاٽ جي چاليهن ورهين جي ڪنواري چاچي عطالو پنهنجي مٿي تي ڌڪ هڻندي چيو. ايتري ۾ ٻاهران هڪل ٿيس: "عطاعلي خان، هيڏي ٻاهر تہ اچجان."

"ادا اسانجون ڇيلهون ڀڳيون پيون آهن، اسانجا ڪيڙا حال هوندا جو ٻاهر اچون. جنهن کي ساوڪ مڃن جي مس ڦٽي سو ئي اسانجو نہ رهيو."

"ٻلي هاڻي ڪلمو پڙهو، سنجها جو وقت آهي." يارمحمد خان ٻرڙي عرف ياروءَ در تان ورائيو.

"ادا توهانکي ڪلمن جي لڳي آهي، هتي قلبن جا

ڪتاب ٻي سڙيا جليا پيا آهن" عطالو رانياڻ ڪندي ورائيس.

لاڻ جي پڦيءَ کي جا هيءَ ڏک ڏائڪ خبر پئي تنهن اچڻ سان پاڻ کي تڏيءَ تي سٽيندي پار ڪيئيو "ابا وڻ وڍي واڏون ڪريان، تنهنجي نيلي گهوڙي سڏئي بيٺي تون ڪيڏي ڇڏيو پيو وڃين." ايئن چوندي جهڙو وات کوليائين تہ مک اڏامي وڃي ڪاڪڙي ۾ اٽڪيس. زال جو ساهہ هيٺ ساهہ مٿي، آت جو نڪاءُ پي پيس. سيئي پريشان ٿي ويا. مائيءَ جو ڪاڪڙو ٻي چلجي پيو. ڪپڙو ڪٽي وات ۾ وڌائين. اڌ ساڻي ٿي پئي. مس مس اها مک پاڻيءَ جي ڏک سان هيٺ ٿي تہ مائيءَ ساهت جو ساهہ کڻندي چيو "مائي زالون آهيو ڪير آهيو، اسين بہ ڳوٺاڻيون آهيون تہ بہ صفائي گهر ۾ اهڙي رکيو اچون جو چڻ مک پئي ترڪي، ايتريون زالون ويٺيون آهيو تہ بہ گدلائي ايڏي جو مکيون ٿي چتيون ڪري ڇڏيون اٿو."

"پوءِ آئينءَ چو ٿي،" پائينس جنت چيو، "اسين تہ برابر اهڙيون آهيون پر تو وٽ ميڙ تہ ڪانہ موڪلي سين جو اچڻ سان ويٺي آهين عيب ثواب ڪڍڻ."

"آئي آهيان تہ پنهنجي ابي جي گهر آئي آهيان ڪو پٺهين علوءَ ڪونہ ٺهرايو آهي."

"ائي تون اسانجي پيءَ جو ٿي نالو وٺين!" هي پائينس زينوءَ چيو.

"ائي پٺهين کي ارباب اچي لٿو آهي چا، پاڻ منهنجو آهي ڪجهہ بہ چوانس توهان جو چا وڃي ڪمريون، نار جون لوٺيون، اچڻ سان وٺي ويون آهيوم."

"لوٺي اٿئي اها ماڻهين، جيڪا چار ڏند ڪنيو ويٺي چهڪائي." زينو چيو.

"شال ڪاڪڙي ۾ مٿي پٺيو ڏيٺون، منهنجي پچر ڇڏيو، مون هٿ پڏا."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”مٿيون منهنجي ڌيءَ کي سهڻي ڪيئن ڏيون، ڪهڙي اوهانجي ڳڻن تي لت ڏني اٿس! ۾ گهڙيون ابي جي گهر اچي تي تہ ڏاڻ وارو ڏهڪاءُ ڏيو هنيون ئي روڙيو ڇڏيوس، جڻ اڪيين جو ڪنڊو هجيو.“

”اڃهو شروع ٿيو ڪينرو“ جنت پٽڪيو، ”ڏاڏي هاڻي بند ڪر پنهنجو ڪينرو.“

”بلي! ٿوم مان جعفران تي پڻي آهين! آءٌ آهيان ڪينرو؟ هي روز جو ناناڻيون پلٽيون گهر ۾ وينيون اٿو اهي بهشت جا ڳڙا اٿو؟ توهين مونکي ڪين سهنديون ڇوريون، وڃي در در پندس تہ بہ مونکي ٽڪر پيو الله ڏيندو.“

”اٺي جنت ڏٺئي نہ؟ نہ وات ڪرين ها نہ پنهنجا ناناڻا ڪيڊرائين ها،“ لاڻ ماءُ چيو. ”هن ڏات مان تہ اسين ڦاٽا آهيون، پاڇا پيو ڪا ڪُندري زبان ڪي هٽيس، اسانجا تہ پتائي ساڙي ڇڏيا اٿس.“

”اڇي پٽنہ تہ چوانس،“ نهٽس کي اٻڏو ڪندي وڏي واڪ چيائين. ”تہ ڇوريءَ کي شينهن ڪلهي چاڙهي واترادي ٿي پئي آهي، ماڻس اڳ ئي ڏاڻڏار ڪري ڇڏيا وري هاڻي هيءَ اٿي آهي پانگون ڏيڻ.... پر هن ڇوري کي بہ چئي ڇا ڪنديس.... ڪهڙو سندس ڏوهہ.... جيڏرا چمڙا پيٽ ۾ پيا اٿس، چمڙن وانگر چهٽو پيو اٿن.... ماڻئي کي اهو پئسو ڪونهي جو ڏاڻون ڪٽي پرائي، رڳو ڳانا موتي ۽ ڪنگڻ پايو جاڻي.“ ”اٺي اسين تہ بجڙيون آهيون، هاڻي پيو پٽ پرڻائي تہ اها نهن اچي تخت تي ويهارينئي.“ لاڻ ماءُ چيس.

”ڪارو منهن تخت جو! توهانجي هٿ چڙهندي سو تخت مونکي ملندو؟ تخت تہ نهيو تختو نڪرندم، منهنجي ڪٽي جند ڇڏيو.“

”اٺي پاڇائي، ڇو ماءُ ڏيئون اچي هٿ ڏوئي منهنجي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مسڪين ماءُ جي ڀِنيان ڀيون آهيون، ويچاري اڳيئي بيمار اڌ ماڻهو.“

”ادي ڪير چوي هن کي اڌ ماڻهو، هن ’ڪريبن‘ جو ڪنيو ڪاڏو آهي سڄي عمر. ڏسي به ٿي ته اسين ميون ڀيون آهيون ’پنهنجن سورن ۾!“

”ائي سو توهانکي سور آهن مونکي ڪونهن؟ آءٌ سڙي جلي پئي آهيان، طاقت هجيو ته منهنجو اندر کولي ڏسو، چهرو هئو ته رت جي ڦڙي ڪونهي. منهنجو به ته جگر آهي جنهن ڪاڻ هي حال ٿيا اٿم. يادگيري ٿي پويم ته دل ٽڪر ٽڪر ٿيو پويم. ٻارهين وڳي سوڏو راتين جو لوليون ڏنيون ماٺس پر منهنجي ڪانه هلي، ڪانه هلي هجت ٻاروچن تي....“

”اسان روئاڙيم ته نه، اڳ ئي روئي روئي ماندا ٿيا آهيون“ لاڻ جي ڀڦي پنهنجا ڳوڙها اگهندي چيو.

”ڇا آهي؟ ڇا آهي؟ خير ته آهي ڏاڏي.“

لاڻ ڪونڙيءَ ۾ گهڙندي پريشانيءَ مان پڇيو. ”ڪهڙا خير هوندا، مري وئي ڏاڏهين! ڏاڏهين ۾ آهي باقي ڇا رکيو، جيئرو لاش آهيان، سو پئي هلان. جيئري اماڙيون ڏيئي ڇڏيئيم اکين ۾! اڃان تو پڇيم ته ڏاڏي ڇا آهي؟ ننڍ جون ڪوريون وٺي ڏينم ته ڦڪي سنجهيئي پنڌ پوان ته ڏڏا ڏنپ نه ڏسان.“

”پر ٻڌايو ته ٿيو ڇا آهي؟“

”اي رڇي پڇ ماڻهين کان منهنجي هلندي هلي ها ته گهڻا ڏينهن اڳ هليم ها.“

”آئيءَ کان دائيءَ کي سڌو ٿيو؛ آءٌ به ماءُ آهيان، گهوڙا گهوڙا ڪري سڄو پاڙو ڪٺي مٿي تي کنيو اٿئي.“

”ائي سو ڪهڙن پاڙن ۾ سڻن مٿي وئي آهيان جو تون سون تي پئي هرو ڀرو ڪاوڙجين پنهنجي مڙس جي گهر ويئي آهيان ڪو تنهنجي مڙس ته ڪونه نهرايو.“

”چاچا عطائو ڀلا اهي ڇا؟ ڇا تان ماندڻ متو آهي؟“

”ابا ڪارو منهن ٿيو پيو اٿئون هاڻ ڪهڙي او گهڙ ڪريون.“

”ڇا! پر ڪهڙو ڀرو چڙهيو اٿو ٻڌايو ته سهي ته اهو علاج ٿئي.“

”بس سمجهه ڪٿي تہ مري ويا آهيون، مئلن جا ڪهڙا علاج.“

” گهر آهي جيئرو جهنم آهي.... گهڙيءَ جو بہ دل کي آرام ڪونهي،“ لالڻ ڀڻڪيو. ”دل جي ڳالهه ڪريو ڪٿي هرويرو برباد ڇو ٿيون ڪريو، امان تون ٻي ڪٿي ٻڌاءِ، ڇا آهي؟“

”ڇا آهي! ويهه سال پاليو ماڻءِ، اڄ ڇڏيو ٿو وڃين اسانکي، اسانجي اندر ڪان پڇو اٿئي؟ ٻي ڏينهن ٿي ويا آهن جو ٻڌل وات ۾ گرانهن وڌو هوندو ڇاڇهين کي پيٽ ۾ ولوڙ پهون ٿي نٿا. اسانکي جي خبر هجي ها تہ اهڙو ڪامورو ٿيندين تہ توکي پڙهايون ٻي نہ ها پنهنجي جائي جئاري کايو گهر ۾ ويٺا هجون ها، پرديس تہ نہ جهاڳين ها....“

”هاءِ پرديس! پکين ۽ پرديسين جا ڪهڙا مڙهه مقام.“ ڏاڏيءَ ڇاتيءَ تي مڪ هڻندي چيو.

”ابا موڙ بہ مونکي ڪونہ ڏيکاريئي....“ پڦيءَ چيو.

”اڙي مرڻ ٿو وڃان ڇا؟“

”اڙي ساريو تہ مونکي ٿو وڃين، ڪنڌ ۾ ڪيرائيو ٿو وڃيم، سڪو ٿو پڇو وڃين“ ڏاڏيءَ واڇوڙي جيان وسندي چيو.

”ڏاڏي هاڻي ڇڏ گهم ٻي، اڄي هي ۽ رهيا وٺ، وڃي ناس پاس ڏجئين.“

”منهنجا سدان جڙيا، شال بچيم جيئنم! ابا تومان سيکي ٿيندو، او ڪراچيءَ مان تکو تماڪ وٺي اچجئيم....“

”ادي جنت، بيگ تيار ڪري وٺ دير ٿي وئي آهي.“

”تيار ڪري ڇڏي اٿم ادا، ڪوٽ، چمپل، ڏندڻ، ٽوال، ڪپڙا سڀ وڏا اٿماس. خط پڻ لکندو رهجان سڀيو ڪري.“

”پڙهائيندو ڪنهن ڪان؟“

”ادا، دڪان واري چاچا ٻانيءَ ڪان پڙهائيندا سين، ڪٿي ته آنا پڙهائي وٺندو سو ڪري ڏيندا سين.“

”ادا، ادا“ ستارو ٻاهران ڊوڙندو آيو، ”ٽانگو اچي ويو.“

”چڱو هاڻي پرتو الله کي“ لالڻ موڪلائيندي چيو.

”تتر آنا پڻ ته جنهن جو واهي الله، ابا پڻ ڏيئي وڃين ٿو شال منهن ڏيئي ايندين.“ لالڻ ماءُ چيو.

”او الله سائين اٿين رکندئي جيئن ٻليءَ جا ٻلونگڙا نهائينءَ ۾ بچايا هئين.“ ڏاڏيءَ چيو.

”رب جون رکون اٿئي بچا باقي چيلهه ڀڄيون پيو وڃين، حال ڪونهيم ڪو.“

”چاچا سڙئي خير آهي، سڙئي خير آهي، موڪلن ۾ ايندس پيو، ڪو پري ڪونه آهيان.“

”اي ابا بس ڪري ويهه! سٺ ڪوهه ڪي ٿورا آهن؟ امان جو تہ هنيون ٿو ڏري.“

”دل وڏي ڪريو چاچا.“

”الله واهي بچڙا، الله واهي! جيڏي پير تيڏي خير، پر ٿورو ترسين ها پٺيين بہ ڊيونيءَ تان چاڻ موٽيو، موڪلايون وڃيس.“

”چاچا هاڻ بابي کي منهنجا پيرن تي دٺ ڇنجو ريل جو ٽائيم پريو بيٺو آهي.“

”چڱو مولي مدد“ چاچي اداسيءَ مان وراڻيو. لالڻ جو ٽانگي تي ويهڻ ۽ سيني زائفان جو اوچنگارون ڏئي روئڻ.

”او ابا چيلهه ڀڄيو وجي! اها نہ ويل تنهنجي وڃڻ جي“ چاچي رانيات ڪئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”او جانب ادا گهاريون وجهو، ڦٽ چڪايو ٻيو وڃيم.“ جنت رڙ ڪئي.

”ڇوريون هاڻي ڪلمون پڙيون سون بيمار جو هيانءُ نہ ڦاڙيو.“ چاچي پاسي ۾ رکيل ڪونئري ۾ ڏٽ وجهندي لوڙهي جو رخ رکيو.

*　　　　*　　　　*

”پوسٽ مين.“ ٽپاليءَ جو سريلو آواز دريءَ مان گونجيو. لاٽ جي ڏاڏيءَ، نئڙن پوٽن ۽ پوٽين جي ولر سوڌو در طرف ڊوڙ پاتي. ولر جي ونگن ۾ وچڙجي ابتي ڏي وڃي ٿلهي تان ڪري پئي ۽ ڏند ڀڄي پيس، ۽ زخمي ٿيس. رت ٿيندڙيون تي وهڻ لڳو. ”مٺن جي پنيان رلي مئي آهيان. ڇهي ٻار ڄڻي پاڻ سکي ويٺي آهي، پري ٿيو تہ هٽائو نہ منهن وار ٻچا چونڊڪ چنبڙا!“ پوڙهيءَ پٽ تان ڏند کڻي تريءَ تي رکي گهوريندي چيو.

”ائي ڇو پئي پٽين؟“

”تنهنجي ٻارن تہ هي ظلم ڪيو.“ ڀڳل ڏند تري تي رکي ڏانهس وڌائيندي چيائين ”باقي ۽ ڏند منهنجي ڏهڻ جا يا کهڻ جا، هاڻي اهي بہ جنبوري کڻي ڇڪي تون ئي ڪڍيم، من هيانءُ ٺرئي. سور ٿي منهنجي ڏندن جو هيو، سڄو ڏينهن طعنا ڏيندڙيون هيون ڏندن جا تہ چار ڏند! گهرواريون تہ ٺهيو، اوڙي پاڙي واري جيڪا رسندي هئي تہ چئي ڏندن جو طعنو، چڻ آءٌ ڪا ڀڄي آئي هئس. هاڻ ’ڇتي لولي ڪتڻ کان، ڪڍڻ لڳس ٻار‘.“

”پر تون هرو ڀرو ٻارن سان ٻار ڇو ٿيئن.“

”بس اها تہ دانگي سليم!“

”امان مونکي ڏي تہ آءٌ ڏسان ادي جو خط“ جنت جهپٽيو هٿي خط ماڻ کان ڦريو، ۽ عربي جا ٻہ ٽي اکر هڪڙي پڙهڻ لڳي ”لکيو اٿس، اسلام عليڪم رحمت الله وبرڪات

دائم قائم!"

"مائي ڏسو ته، ڇوڪر هاڻ قرآن ۾ ڪو ڳالهائي!"

ڏاڏيءَ عجب مان چيو، "اسين ته علم کان اڻڄاڻ لوڪ سمجهي ئتا سگهون ڇا لکيو اٿس! الائجي ڪنهن رحمت الله وٽ وجي رهيو آهي يا انهن جي پٽن دائم ۽ قائم سان گڏجي ڪو پڙهڻ وڃي.... الائجي اهي ڪير آهن.... سڏيو ڪنهن علماءَ کي يا چاچا پائيءَ کي ته اچي خط پڙهي ڏي."

*　　　　*　　　　*

چاچا پائي، چاچا پائي! هلي خط پڙهي ڏي" لالڻ جي پاءُ لاڏ ڪندي چيو.

"ڇورا آءٌ ڪو پڙهين جو منشي آهيان جو وينو خط پڙهندس. هل هاڻي هل!" چاچا پائيءَ جي رهڙ کان ڇورو ڇرڪي وڃي گهر پهتو.

"امان خط ڪنو اچي پڙهي ڏي."

"ابا وڃي ڏوڙ پائي سگهرو مئو."

"امڙي سونڪي ڏيو ته آءٌ قلندر جي چوهي کان پڙهائي اچان" ڏاڏيءَ چيو.

ڏاڏي لمڪا ڏيندي چوهي جي گهر رخ ڪيائين.

"امان ڪٿي آهي ڇوڪرو؟ ڏاڏيءَ چوهي جي ماءُ کان پڇيو.

"اهو ته ديوٽيءَ تي ويو آهي، هڪ بجي ايندو."

"ڪارو اٿس منهن، نيرا اٿس پير!" ڏاڏيءَ دل ئي دل ۾ قلندر جي چوهي تي قلندر جي ڦٽڪار وجهي ور ڪائي مولويءَ جي گهر رواني ٿي. پريان ئي تونا ڙي جيان واڪا ڪندي واءُ چوهو وسائيندي اچي حجري تي پهتي.

"ابا نصرالدين، خط ته پڙهي ڏيم، ڏاڏيءَ ايلاز ڪندي چيس. "رلي مئي آهيان؛ ڏند به پچرايم، ڏسين ڪو، چپ به سڄيو پيو اٿم،" سٺڻ جو ويڪرو پانڇو ڪڻندي چيائين.

"هي ڏس!"

مولوي نصرالدين جا گول تارا حيرت ۽ سسپينس ۾ ڦاٽندا ويا.... لالڻ جي ڏاڏي پانچو مٺي ڪندي وئي. هي ڏس.... هي ڏس.... اجهو.... هي.... هي گوڏا ڦٽيا پيا اٿم!"

"ڏيئم خط ته پڙهان." مولوي وسائيل آواز ۾ چيو.

"ابا ڪٿي ڪونه آئي آهيان، چورين ڏنم ئي ڪونه، هلي پڙهه...."

"مائي آءٌ هيئنر ڪٿان هلندس، هي درگاهه وارو دڪان سڄو ڪيئن ڇڏيان، ريوڙيون پتاشا، هار گل، اگربتيون سڀ پيون آهن."

"ابا روهه رلين خط ڪونه ڏنم، هلي هلي منهنجون ته ٽنگون ٿڪر ٿي ويون آهن تنهنجا لائق ٿيندا هلي پڙهي ڏينم."

"نه مائي نه، آءٌ واندو ئي ڪونه آهيان!" ملان ريوڙين تان ڇپلاٽا اڏائيندي چيو.

ڏاڏي موٽي ماڳ پهتي.

"موت پئيو مونکي ته ماري ڇڏيو اٿو، منهنجو ته اهو حال آهي ته 'ڪتو به انهيءَ کي ڪائي موچڙو به انهيءَ کي لڳي'! خط ڏيو ها ته آءٌ پڙهائي اچان ها، هتي ته ڪير به نٿو اچي."

"ٺهيو ڏاڏي ٺهيو، اسان پڙهائي ڇڏيو. ادا لالڻ سڀ خير لکيو آهي. اسڪالرشپ منظور ٿي اٿس. نوڪريءَ جو آسرو به آهيس; تمام خوش آهي." زينوءَ چيو.

"نپٽيون، روهه رليون! پوءِ مونکي رلايو ڇو ٿي؟ ڏند پچرايو گوڏا به ڦترايو اچان به اندر ڪونه ٿريو اٿو. هن گهر ۾ هاڻي منهنجو گذارو ڪونه ٿيندو."

"پوهه الله واهي، ميڙهه اسانجي ڪانه ايندي."

اهو پڌي لالڻ جي ڏاڏي سڌي پڳي پورل جي

سوڻيءَ ٿي:

”ادي جيجي زينل! اي ٻورل سڀاڻ ڪٿي آهن؟ ۽ جيجان.....!“

”ادي ڇاهي، اڃان پئي، ڪهڙو ونءِ ڏمچر سچايو اٿئي.“

”ادي ڏمچر ته هوڏانهن متا پيا آهن!“

”ڪيڏانهن!؟“

”پونهين جو خط آيو اٿئي.“

”ڪهڙو پوٽو!؟ هانوءَ ڇو ٿي ڦاڙيم! منهنجو ٽن سالن جو پوٽو ڪيئن خط لکندو!“

”ادي جيجان سمجهه ڪٿي ته منهنجو پوٽو سو تنهنجو پوٽو.“

”ادي تنهنجو پوٽو سو منهنجو پوٽو ڪيئن ٿيو! آءٌ تنهنجي هٿن جي پار: هيڏا ڏڳڙا تا منهنجا پوٽا ٿين. ڏند ڀڄائي هوش وڃايو اٿئي.“

”ڏند ويم تڏهن به طعنو نٿو وڃي.“

”اهو طعنو تـه جيتر جيئري هونديءَ تيتر ڪونه ويندئي.“

”ٺهيو، توکي به ڏنم....“ هو بنا موڪلائڻ جي رسي اٿي هلي.

* * *

”ادي لالڻ آيو ڙي آيو! جيئيس ڙي جيئيس! منهنجي صبح کان اک پئي ٿڙڪي.“ لالڻ کي ٽانگي تان لهندو ڏسي ڏاڏيس چيو.

”ادي منهنجو صبح سان، ڪلهو پئي ٽپڪيو ڪانگ لنوڻ وينوءَ ڇيومانس لنو ڪانگ مٺي ٽڪي ڏيانءِ، منهنجو لالڻ اچي پيو اهو پڌي ڪانگ اڏامي ويو.“ لالڻ ماءُ ٽڙندي چيو.

”آءٌ پاڻ پتنگ فقير ڏانهن گهٽي گهار شربت پيڻ پئي

ويس تہ ہہ ڪپڙيون بابي جي قبر مٿان ويٺيون پيھون پيھون ڪن! چيومان، رنون جھجو ان پيٺو پيو آھي رڳو اسانجو چوڪر پرديس مان اچي" چاچي عطالوءَ چيو.

"ائي لالڻ آيو پيھي، ويا سور سيئي، جيئس جيئس آءَ جيڏيون منھنجو لالڻ آيو پيھي" ڏاڏي خوشيءَ ۾ ڳائڻ لڳي.

"چاچا عطالو ھي توھانجي لاءِ ملتاني گوڏ آندي اٿم، ٻانهن جو قلندري ڪنگڻ، ڪن جو والو، ھار، اھي سڀ پائيجان ۽ ھي پنڌرھن رپيا روڪ اٿئي."

چاچي جون خوشيءَ کان واڇون وڪرجي ويون اکر آڪليو ڪونہ تيس.

"ابا منھنجي ڪاڻ چا آنديئي، ڏند بہ تنھنجي پٺيان وجايم."

"فڪر نہ ڪر ڏاڏي، تنھنجا ٻٽيھہ ڏند ڪراچيءَ ۾ ھلي وجھرائيندس."

"اي ابا خير گھر! پيريءَ ۾ پرديس وڃي آءٌ پنھنجو ابو ڏاڏو لجائيندس! ڪھڙا توڏس ڏين. اتان ئي مري نڪرندس انھيءَ چونت تان!"

"پلا تنھنجي مرضي، ھي جوڙو اٿئي ڪپڙن جو" لالڻ بٺگ بند ڪندي چيو.

"ھي چيٽ جو وڳو آندو اٿئي!" موڙو ڏيندي چيائين "اھو تہ مرادان پنگياڻي بہ پاتو وتي."

"ڪھڙو منھنجي ٻچي ڪاڻ ڪروڏ لاتو اٿئي، اڳي ڪھڙا ويس پاتا اٿئي؟ ھڪڙو تہ چڱائي ڪري وٺي آيو آھي" لالڻ ماءُ چيو.

"ائي اھو پيو اٿئي وڳو، ڪڻ پنھنجو ايڏھين! مون پاتيو تہ ڪا سوسيءَ جي سٿڻ، ڪو پرت وارو چولو ھوندو. ماڻس ۽ پيڻس لاءِ اوچا وڳا، پٽس لاءِ لونگيون، منھنجي لاءِ چيٽ نصيبن ۾، وڃي پنگياڻيءَ جھڙا توھين پايو."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”اڙي ڇو ٽيون بي شڪريون ٿيو، توهان کي ته اهڙا وڳا پارائيندس جو ڏيهه اچي ڏسندو. اڃان ته امتحان ڏئي آيو آهيان نوڪري به نٿي اٿم؛ جنهن مهل انجنيئر ٿيس ته پئون پارهن ٿي ويندا.“

”امان ادي جي سڪان به ته باسي هئي سين“ زينو چيو.
”ڏيءَ مون کي ياد آهي، سڀائي مان ٿي پنجين سيرين جي طاهري رڌائيندس،“ ائين چوندي پيتيءَ مان پيسا ڪڍيائين.
”اچي ادا عطالو، هي ويهه رپيا اٿئي، ٽن ٽن رپئن وارا پنج پڙ ۽ هار گل وٺي اچ. دهلاري عرس فقير کي به چيو اچ ته پهچي وجي“ وري سس ڏانهن منهن ڪندي چوڻ لڳي ”چاچي هل ته پاڙي ۾ سڏ ڏيڻ هلون.“

*　　　*　　　*

زالن پارن جو گوڙ دهل جي ٽيڪ، ٽيڪ.... ۽ شرنايون....

لالڻ پانهن لوڏي
سدان پانهن لوڏي
رب جو ٽيندس راز پلي پانهن لوڏي
ائي ڏي ڏاڏيس جو شان لالڻ پانهن لوڏي
رب جو ٽيندس راز پلي پانهن لوڏي
سدان پانهن لوڏي

دهلن دمامن سان سڀئي اچي درگاهه پهتا ٽيا. جتيون لاهي هڪ پاسي رکي، در تي ٽنگيل ٽلين کي لوڏي جڻ ستل سائينءَ کي سجاڳ ڪيائون. قبي اندر مولوي نصيرالدين جيڪو ڪاري گوڏ خميس ۽ ڪنگڻ مٿڪن سودو بوڇڻ مٿي تي رکي مراقبي ۽ ويٺو هو تنهن به آواز تي وات چوريندي ڪڍ ڪنيو.
لالڻ ماءُ اگر بتين جي بنڊل سميت نياز آڻي اڳيان رکيس ته ڪجهه حصو ڪڍي باقي موٽائي ڏنائين.

هار گل ۽ ٻـڙ چاڙهي مٿني زيارت ڪئي دعائون پنيون ڪن ٻاسون ٻاسيون ته ڪن وري پوءِ ڪونڊيءَ مان گلن جي پتين ڳنڍيل خاڪ وات ۾ وجهي پوتين جي پلاندن ۾ ٻڌائون ته ڇاتي تي ٻه ملياؤن. ۽ ٻني پئسا پيٽيءَ ۾ ڪيرائي ابتي پيرين ٻاهر موٽيون. وڏي ميدان تي قبرن وٽ ڪٻڙن جي ڇانوءِ ويهي ڪجهه گهڙي گهاري ٻڪ ڪان ٻاهه ٿي اچي طاهريءَ تي ڪريون تنهن بعد درگاهه جي ٿڌي ناديءَ مان پاڻيءَ جا ٿيا ڀري ڀري پيٺ جي قدم لاهي ڌناؤن ۽ وري سا گهڙيا گهيچ گهائيندي اچي لاڻ جي گهر پهتيون ٿيون.

مڪان ۾ آيل هڪ زال پنهنجي هٿ پيٽ ۾ وجهندي چيو،

”اڙي ادي ڏينهن ٽي جو ڪوسو ڳڙ جو ٻت ڪاراڻي ماريو اٿن - پيٽ ۾ چڻ چاڪو پيا لڳن.“

”اڙي الله، مونسان به اهو حال اٿئي“ ٻيءَ وراڻيس،

”توهان جوانن جو اهو حال آهي ته منهنجو ڪهڙو هوندو“ لاڻ جي ڏاڏيءَ چيو،

ايتري ۾ ٻاهران عطالوءَ جو آواز آيو،

”بابا زالن کي ٻاهي ڪريو، مونکي ٽورو غسل خاني ۾ ڪم آهي،“ وري هوريان ماڻس کي چيائين ”امان.. هي گوڏ کي ٽورو ڇٽو ٿي پيو آهي ٽوٽي ڇڏجئين.“

”پنهنجي سورن جي ڪريان ڪي تنهنجي گوڏ جهڙي ڪريان موت پياه توکي ڪنهن چيو ته ڪڏجي هل؟ اڳئي اڌ ماڻهو، وري پنج ميل اوٽ موٽ جو پنڌ ڪيو اٿئي.“

”پوءِ ڇا ڪريان! رنن جي راڄ ۾ ڪو مڙس به ساڻ هلي ها“ عطالو چڙ مان وراڻيس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”چڱو ادي“، هڪ زال لالڻ جي ماءُ کان موڪلائيندي چيو ”وڃي ڪي گوريون ڦڪيون کائون هاڻي مرون ٿيون.“

”مائي ڪنڊ ڪونه هئي تہ ڪٿي ڪچڙي ٿاهيو ها“

ٻيءَ زال چيو ”گهڙ جي تہ نہ ٿاهيو ها، زالن کي تڪليف ٿي آهي.“

”ادي پنج سير طاهري جا هئا، ڪائي تہ سڃئي ويون، هاڻي عيب ثواب ٿا نڪرن،“ لالڻ ماءُ وراڻين. ”اوليائن جي ٿڃن تي ائين نہ چئبو آهي.“

”چڱو ڀيڻ، هاڻي الله کي پرتئين“ هڪ ٻئي کان موڪلائي پنهنجن گهرن ڏانهن روانيون ٿيون.

* * *

”لالڻ جا ٻيءُ ٻڌين ٿو، لالڻ خير مان نوڪريءَ تي بہ آهي، جاڻ انجنيئر بہ ٿيو، ڪو ٻڌو تہ مڱڻ تياري ڪريون.“

”ها، لالڻ جي ماءُ، مونکي پاڻ اونو آهي، ڀلا ڪا نينگري نظر ۾ اٿئي ڇا؟“

”اي لالڻ جا ٻيءُ پنهنجي لالڻ لاء نينگريون ڪٿيون آهن ڇا، پنهنجي موتين جي داڻي جهڙي حميده پڻات ڪونہ وڻئي آهيس.“

”نينگر جي بہ تہ صلاح پڇ.“

”ڪهڙي صلاح پڇانس، اندر ئي اندر ڪلفيون پيو ڪارائيس، مون کي ڪلمي جو قسم رات بہ ناريل ڪتلون وٺي آئي ڏنائينس، ذرو بہ ڪنهن کي ڪونہ ڏنئين. اندر ئي اندر ڳيهي ويئي! چئبو تہ بلا ٿي، هينئر ٿي بلا آهي تہ بوءِ ڏنگ هڻندي ڪهڙي دير ڪندي. لالڻ جا ٻيءُ اها وٺي پنهنجي نانيءَ تي، هوندي سوندي بہ ڪين جو ڪنو چڙهيو پيو آهي تہ: مون کي علو ڏئي ڪونہ، ڪير ٿي ڪونہ ڏينم پنهنجي تي اچان تہ سڄي پاڙي مان پٽي ڪائي ويهان.“

”هاڻي جيڪا تنهنجي صلاح؟، ٻاڻ ۾ جي ٿهي ويا آهن تہ پوءِ ٺيڪ آهي.“

”بس جيڪا لالڻ جي مرضي، نٽ ايرينگ تہ رکيا آهن باقي ٻہ ٽي جوڙا ڪٽي ٺهرائيندس. پوءِ انجنيئر ٿئي تہ جيڪو وٽس ٺهرائي ڏيس.“

”نٽ ايرنگ تو وارا؟“

”ها اهي لعنتيءَ جو ٽڪرا! ماڻهين مونکي ڏيئي وري ڦريا تہ عطالوءَ کي ڏيندس وري چوي ٿي تہ پوڙي لالڻ کي ڏيندس. پيا ڦرموڙيءَ وانگر ڦرن ڪيڏيءَ مهل چوي تہ پنهنجي ’خفن‘ گيري اٿم، موچڙو هٿان منهن تي ڪنهن جي طاقت آهي جو مونکان وٺندا“.

”ٺهيو الله مالڪ آهي،“ علوءَ اٿندي چيو، ”هينئر منهنجي نوڪري جو ٽائم پريو پيو آهي.“

”لالڻ جا پيءَ، اها نوڪري ڪرڻ توکي نہ جڳاءِ، ڇا پٽيوالي ۽ ڇا انجنيئر جو پيءُ!“

”ڏيهہ سال نوڪري ڪئي اٿم، پنهنجا حق وڃائيندس ڇا ڇري! منهنجا صاحب منهنجي شرافت ۽ محنت جي نوڪري ڪري مون تي مهربان آهن. انهيءَ نوڪريءَ سان تہ مون لالڻ کي مشترڪ تائين پڙهايو، پوءِ پنهنجي همت ۽ محنت ڪيائين جو پرديس جهاگيائين اڄ اها پٽيوالي خراب ٿي پئي جو تنهنجي اک ئي نٿي ٻڌي. توکي فخر هئڻ گهرجي تہ تون مزور جي زال آهين تنهنجو پٽ هڪ مزدور جو پٽ آهي! اڄ تون مزوريءَ کان نفرت ٿي ڪرين اهو وقت وسري ويئي جڏهن پرڻجي آئي هئين تہ برقعو بہ پورل جي ماءُ ڏنو هيئي.“

”لالڻ جا پيءُ تون سچ ويٺو چوين، انسان کان غلطي ٿئي ٿي مون کان غلطي ٿي.“

”هيءَ حڪومت اسان مزورن جي دم سان قائم آهي. اسان پنهنجو پگهر وهائي، رت ست ڏيئي هيءَ حڪومت ٺاهي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آهي. تون سمجهين چا ٿي منهنجي نوڪري وري پڙهڻ کان
ڪا گهٽ به آهي چا!؟"

"مٺا ڀيرين پنهنجون ڏاڏون ته پراڻ حڪومت وارو ٿيو
آهين! جيئن آءٌ ڀيري ٿي آهيان تيئن شنگرجو اچين. هڪ دفعو
ٻڌم حڪومت، حڪومت ڪري رت ولوڙي ويو آهين،
مٿي تي چڙهندو پيو اچين."

"ٺهيو لالڻ ماءُ،" علوءَ ڪمپٽيءَ مان وراڻيو. "هاڻي
معافي ڏينم، پاڙو نه ٻڌي."

"پاڙي جي مونکي پرواه ناهي، بدنام ته اوهيئن ماڻهين
ڪري ڇڏيو اٿم، آهو گهر ناهي جتي منهنجي ڳالهه نه ڪئي
هجيس پر منهنجو صبر آهي اهو پاڻهي ڪنڌ تي پوندس."

"ڇڏ ويچاري امان کي، پوڙهي آهي، اچ هوندي
سياڻي نه هوندي، ڇو ٿي غريب کي ڇوين—"

"ماڻهين جي ته ڇهنڊڙي لڳيو وڃيئي!"

"لالڻ ماءُ منهنجو نالو ڇو پئي وٺين. تنهنجي ڪنيءَ
قوم کان به ويس چا؟" لالڻ جي جي ڏاڏي اوچتو ڪوٺيءَ
مان ورانڊي ۾ وارد ٿيندي چيو.

علو موقعي جي نزاڪت سمجهندي ٻاهر هليو ويو.
سس نُهن جي چخ چخ گهڻيءَ دير تائين هلندي رهي.

* * *

"اٺي سويري لاڪون ڌليو ڌليو ڏيلارا ڇو پئي ڏين؟
ڪيڏي پئي وڃين اها مٺي گوڏ اوڍيو؟" لالڻ جي ڏاڏي
ساڙهيءَ ڏانهن اشارو ڪندي حميده کي گهوريندي چيو.

"صاحب سان پئي وڃان فلم تي!"

"ڏاڏن ڪاڏو پٽس به صاحب آهي! ماڻي تو ته امان
جون ست پيڙهيون ڪاريون ڪري ڇڏيون."

"پوءِ آءٌ چا ڪريان لالڻ کي چئو نه"- حميده ماڻو
ڪندي چيو. "اٺي اهو ڇيو ڇو مٿي ۾ وڌو اٿئي" ڏاڏيءَ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وگ ڏانهن اشارو ڪندي چيس.

حميده منهن ۾ گهنڊ وجهي ڪرس گهورن جا گهاٽا هٽندي سنڌل جي سٽ سٽ ڪندي ساڙهيءَ جو پلوءَ پانهن تي رکي هلڻ لڳي.

”هاڻي زال سان گڏ اسانجي ڇورين جي به پيڙي پوڙهندو،“ لاڻ ماءُ ڪرڪيو. ”اسانکي هاڻ جيئڻ جو ڪهڙو حق.“

”اڙي ڀاڄائي، تون ڪهڙي نه سهڻي ٿي لڳين“ جنت چيو.

”ادي ڏوڙ پئي اٿم، لاڻ ته پنڌي ئي نٿو ماسيءَ ۽ نانيءَ ته طعنا ڏيئي ڏيئي اندر ساڙي رکيو اٿم. پاڻ ته برقعو به نٿو پائڻ ڏي آڻ ڇا ڪريان، منهنجو ڪهڙو ڏوه....“

”پيون چون، ڪهڙو وڏين برقعو پاتو هو، پڙا لوڏي لوڏي مري ويون. تون جيڪو وٺي سو پاءِ آخر به ته انجنيئر جي زال آهين“. جنت حميده جي وجود ۾ پنهنجو روشن آئيندو ڏسندي چيو.

”پر ادي ڪيترو ماٺ ڪندس، مونکي ته لاڻ جي مرضي به رکڻي آهي نه، جنهن پڙهيل ڳڙهيل مائٽيون ٿيڏي مونسان شادي ڪئي. اچ جيڪي به درجا انگريزي پڙهن ٿا سي به پاڻ کي شيءِ ٿا سمجهن.“

”ڀاڄائي ور جي مرضي نه رکندينءَ ته هي ڪوڙيون ڪانئي وينديئي، جيئڻ جنجال ڪري ڇڏيندئي. ڀل پيون مٿو هڻن تون ڪن ئي نه ڏين“.

”تيار آهين نه حميده؟“ لاڻ گهر ايندي چيو. ”جنت تون به تيار ٿي وٺ، زينو کي به چئينس.“

”ادانوهين وڃو اسانکي امان ڪانءِ ڇڏيندي.“ ”جنت امان، بابا ۽ ڏاڏي جن پراڻي خيالن جا آهن انهن جو احترام ۽ تلخ ڳالهيون اکين تي پر حياتي اسانکي به گذارڻي آهي.“

لاڻ جيڪو هاڻي انجنيئر لال محمد خان ٿي پيو هو،

پنهنجي پيئرن ۾ زال سوڌو ڪاريڊور ڪان نڪري ڪار تائين آيو.

”ڏ.... ڏ.... توهان!!“ ڪار جو دروازو کوليندي لالڻ حيرانيءَ مان چيو. ”اي ها ابا اسين، سڀ ڪجهه ٺيڪ نه ٿي سگهيو!“

”ڇا ٿيو خير ته آهي ڏاڏي؟“

”اي سڀ خير آهي“ لالڻ ماءُ ورائيو ”جلدي ڪري موٽر کي هڪاينس ٽلم جو ٽيم نه ٽري وڃي!“

”توهين به .... !“

اي هائو.... و....و! اسين به جيئرو ساهه آهيون 'شلبم' جي ٽلم ڏسي هلي روح وندرائي اچون....“ ڏاڏيءَ چيو.

۽ پوءِ لالڻ مرڪندي گاڏي اسٽارٽ ڪئي.

جادو

”ٻي ٻي سائڻ، مان ڪٿي سمهان؟“

”هوڏانهن وراندي ۾، پٽ تي.“

ڪتو، ٻه تيل لڳل ڀرائيون ۽ ميريون رليون ڪٺي هيٺ وڇائي سمهي رهي ۽ سمهڻ مان ننڊ ڪٿي وٺي.

”هيءُ ٻه ته ڪنهن جي جاءِ آهي! ڪيڏي نه ڏڪي ستي پيئي آهي!“ دل ۾ قياس جي جذبي کٽر ڪنيس. پنهنجي ڏيءُ ڏانهن نظر وڌائين ته هوءَ نرم بستري واري پلنگ تي سک ۽ سانت سان ستي پئي هئي.

جڏهن هوءَ پنهنجي وڏي وکر ۽ ويڙهي سان ڳوٺ واري حويليءَ ۾ رهندي هئي، ته ڍير ساريون دايون، ڪوليون پٽ تي ستل ڏسي ڪڏهن به ڪيس اهڙي سوچ نه ٿي هئي. پر هينئر نئين شهر ۾ سانگيڙن ۽ جهانگيڙن کان دور هڪ نئين جڳهه، هڪ نئين سوچ هن منجهه ڪيئن پيدا ٿي؛ هو پاڻ حيران هئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”ڪيتريون ئي خالي ڪٽون پيون آهن، آٿاري ڪٽي سمهاريانس.... مهر، منهنجي پياري ۽ سڪيلڌي ڌيءَ انهن پٽ تي ستل هجي ته جيڪر مان ڪيڏي نه پيڙا ڀوڳيان.“ دل ۾ ٿي چويس ته اٿي کٽ تي سمهاريس.

ڪتو ننڊ ۾ ٻنهي الوٽ هئي ۽ ڊولن جهڙن وارو وات ٻيئيل هئس، انهن مان گگ وهي سٿري وهاڻي تي جذب ٿيڻ بدران پئي ترڪي.

”ماڻ؛ مان هي ڇا ٿي ڪريان، هي ڇا چائي کٽ کٽولن مان، ڀل ته مٽي پيئي هجي.... پيڙهين کان هن جا ابا ڏاڏا اسان پاڪن جو احترام ڪندا اچن.... اسانجي سهاڳڻ قدمن تي پنهنجو سر نمائيندا اچن.... مان پاڻ سان برابريءَ جو درجو ڏيئي اها ريت ريٽي رهي آهيان! نه، نه مان وڏڙن جي پڙ نه پيوندس.... ڀل ته مٽي پيئي هجي .... سٽي پيئي هجي.... پئي هجي“.... هن ڪتوءَ جي چهري تي مٽاڇري نظر وجهندي ڪراهت کان ٽُڪ آڇلي ۽ واپس وڪوڙ کڻي پنهنجي ڏوم جي گاديلي واري پلنگ ۾ ڦان ٿي پئي. پر ننڊ اکين کان سوين ڪوهه پري هئس، ياد گهريون مندس هر سوچ تي چڻ چانئيون ٿي ويون. صبح جو جڏهن ڪتوءَ جو پيءُ گپولان کيس هٿ ڪم ڪار لاءِ ڇڏڻي ويو هو ته هوءَ اچڻ سان کيئن نه اکڻ ۾ ٻيل جنهيءَ واري نواڙ جي کٽ تي ٿي ويٺي هئي ۽ پوءِ ڪيئن نه هن ٻُجو گهروڙي ڏنو هئس: ”بي شرمي! شرم نٿو اچئي منهنجي اڳيان کٽ تي ٿي ويٺي آهين.“ هوءَ اوچتي دڙڪي کان ڏڪي ۽ واڙي ٿي ڪيئن نه هيسجي هيٺ ٿي ويٺي هئي.

هن کي اهو به ياد آيو ته اچڻ سان جڏهن ڪتو هٿ ڏيئي ملي هيس ته هن ڪيئن نه ٽوڪ مان چيو هيس:

”ماڻهين اڇا ليڙ نه سيکاريا اٿئي ته پيرين سان ڪيئن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ملبو آهي؟" هوءَ پنهنجي ڇيٽ جي چولي جي ڪنڊ کي ڏسڻ ۾ آڱوٺي سان مهٽڻ لڳي هئي. ڊپ ۾ منهن هيڊو ٿي ويو هئس. ڪيس صفا هيسيل ڏسي رعبائتي ۽ هيبائتي نموني سمجهائيندي چيو هئائين: "ٻهر ٻهڻن کي ٻيرين پٺي پوءِ کيڪر ڪندي ڪر. اڄي ساماڻين آهين پر ٻايان ٿي حويلين ۾ اٿي ويٺي ڪانہ آهين، نہ وري ماڻهين ڪا فضيلت سيکاري اٿئي."

سندس سوچ جو رخ هڪدم لفظ "ٻيڻن" ڏانهن ڪڄي ويو. اڄ صبح سان سندس پنکيائي ڏيڍيءَ وٽ ٻيٺي کيڻن نہ زور سان مڌ ڪندي چيو هئو! "بيگم صاب جي، ميري بي بي تے اندر نئين آ ئي؟"

"اي هان، ڇا ٿي چوين؟ بي بي! ڪهڙي بي بي؟"

"جي ميري تيءَ حاڪم بي بي."

"آئي گهوڙٽ، ندوري، مار پوڻو رسول جي، توهين ٻہ ٻيہون ٿيون ٿيو؟ سڀ سان لکيو ڪيو هئي ڇا جنهن منجهان اها ٻيبي جڻيئي!"

"ڪيا ڪهندے او بيگم صاب جي؟ تاڊيان گلان تسے ميهنون سمجهہ نئين پڙديان." ڊگهيءَ مهانڊي پوڙهيءَ پنکيائي ٻهاريءَ سان پنيون ڪنهندي چيو.

"ڪس دي گهوڙي؟ تسے ڪيڙا سيد؟"

"اي ڪجهہ نہ، ڏانڻ وچ هتان ٽر، ڪونهي ڏيٺهين پنکيائي هتي. صبح سان داڻغ ساڙڻ آئي آهين ۽ پاڪن جي جتيءَ ۾ ٿي ٻير وجهين."

"ڪيڏي نہ ڳاتي ۽ خيال اٿن جوان ڏيڻن جو، اڪين کان ٿورو هيڏانهن هوڏانهن ٿيون تہ بس سندن مائرون جهڙيون چريون. اسان ليکي تہ پنکيائيون آهن جو آڪ ٿي نئي پڏي، پر عزت هر ڪنهن کي پياري ٿئي ٿي."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سوچ جو رخ ٽڙي پنهنجي جوان ڌيءَ ڏانهن ويس: ”ڇا ڪريان... ڪو سنگ نٿو ملي.... پنهنجن ۾ ته ڪا اهڙي واهه ناهي.... ڌارين ۾ به مائٽيون ته ڪهڙي چڱيون آهن پر آهي سڀ امتي آهن، ۽ امتين ۾ بي بي!“ اهو سوچي ڇرڪي پئي.... ڪيس ڊپ ٿيو ته انهن ڪيترين ئي بيبين جيان ڌيئس به ڪنهن امتيءَ سان سول ميرج ڪري نه رڳو پنهنجي قيام ڪاري ڪري پر خاندان تي به داغ لائي.

اوچتو ياد آيس پنهنجي سڳي سوٽ. سيد دادن سائين جي زال.... بي بي امير زادي، جنهن نه لئو ميرج ڪئي نه سول ميرج. باقي جهنڊولن وارن وارو ڪارڙو ڊولڙو هٽ پر سو جٽي ڏنو هيائينس. جنهن سان لاشڪ ته سندس پڙهائي لوهه مروڙ پاڻهي دلاور جي ڏاڍي دل هئي. آپ اڪيلين پئي ڏنو. ته به سيني ڊولڙي کي ٻاهر پاون سائين ڪري نه رڳو جٽي سوڏو جهوليءَ ۾ ويهاريو پر دادن سائين جي مٿي پهاڻان پڳ ٻڌي راڄ جو وڏو به ڪيائونس.

ائين ڇو....؟ ائين ڇو؟ جنهو ته سول ميرج کان اهو ڪم ڀلو، نه ئي قيام ڪاري ٿيڻ جو ڊپ نه ئي خاندان تي داغ لڳڻ جو خطرو.

اهي مرد وري ڪهڙا سٺا جٽا آهن. جڏهن پنهنجو اولاد ڳليءَ ڳليءَ ڳاڙيندا وتندا آهن تڏهن ته ڪين ڪائي غيرت ڪانه اچي. سوين سچا سيد ۽ پيرون به گولاڙا ۽ پاڻهيون ٿيو وتا هلجن.

ته جنهو رت جا رشتا يا خون جي ڪشش ڪجهه به ناهي. اهو سڀ ڍونگ آهي. ذهن جنهن کي دنياوي دستور موجب شعوري طرح قبول ڪري، اهو ئي سڀ ڪجهه آهي.

۽ خير.... سيد جي گهر ۾ ڪو ڪوڇڙو به جنم

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وڻندو ته اهو سيد نه ٿيندو ته ٻيو ڇا ٿيندو! انهيءَ ۾ ڪهڙو ڀڙو ڀلو. هن مرڪي سوچيو. ڏيتي ليتيءَ ۾ ڪهڙو گناهه.... ڪير وڃي ساڳيو ڀٽ ۾ ڀيو. آهي سيدن جي حويليءَ ۾ سيد ٿي ملجن ٿا ته ٻيون آريائيون به ڇو نه گوليون ٻانهيون ٿي ملجن .... ٻـر.... مان پنهنجي ڌيءَ لاءِ ڪنهن کي آڱر ڪٽڻ نه ڏيندس. آها اک ني ڪيڏي ڇلڪيندس جا مٿس ميري نظر وجهي ....

”سائينءَ کي به جوان ڌيءَ جي ڪا اون ني ڪانهي، ٻانهن سهراندي ڏيو ويٺو آهي.“ سندس خيال مڙس ڏانهن ويو.

”اڄ ته ڇگي دير ڪئي اٿس. هوندو پنهنجي شونق شڪارن ۾ ٻورو، مان ته ڪڏهن اعتراض نه ڪندي آهيان. مرد ٻيو مرد جي ٻڌيان کهڻي لائڻ ڪا چڱي ته ناهي. مردن جو شان ئي انهيءَ ۾ آهي. آخر مرد جو ذيا، ٻل سو سريتون هجنس. مور نه مٽ منهنجو. منهنجو مان ته وري به مٿاهون آهي سون ۾ ڳاڙهي ٿي ويٺي آهيان، ٻيو ڪهڙو سک کپيم! مون جهڙا ته شال ڪنهن جا ڀاڳ ٿين. رب سائين منهنجي ڇوڪريءَ جا به نصيب سوچارا ڪندو.“

ڦري گهري سوچ جو رخ وري ڌيءَ ڏانهن ايو.

”هاڻي ته قيامت جون نشانيون اچي ويون آهن، آسٿون ۾ به ٻيون آثارين پيا .... پلا آسٽيءَ جو اکر ايڏو ڪيرل ۽ نيچ محسوس ڇو ٿو ٿئي .... مسلمان ته سڀئي نبيءَ جي امت آهن .... ڇا مان نبيءَ جي امت ناهيان .... مان آسٿون سان ڪڏ ذهن قيام جي ڪلمو پڙهي نه آئندس ڇا ....؟ رسول پاڪ پنهنجي پٽيءَ جو سگ غلام سان ڪرائي سگهن ٿا ته مان نعوذ بالله ان کان به مٿي آهيان ڇا؟.... مان به ڌيءَ جي مائٽي ٻاهر ڪندس .... مان اهو فرق ميٽي رهندس .... هاڻ ته هرڪو ڪرو ڪنجو سيد ٿي پيو آهي .... مٿو ڪڏن! واڳيا به عرب ۽

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سيد پيا سڏجن .... پر .... پر .... اسان .... اسانجي ته خير ٻي ڳالهه آهي .... اسين تہ آهيون ئي برتر .... اسان کي پيڙهين کان برتريءَ جو احساس ڏياريو ويو آهي .... جيڪو مان ۽ مرتبو رب اسانکي ڏياريو آهي، سو شال دائم ۽ قائم هجي. ڪير سڙي تہ پيو سڙي .... پيو پري .... پل پيا پيرين پون.... پل تہ پيا ڪنڌ نوائين .... سيد جو سڳ نہ مليو تہ حق بخشائي ڇڏيندي مانس. ست پيڙهيون آڪڪاڏي ڏيءَ ڪاڻ نہ لهائيندس."

چاري لڳل دونهاڙيل ذهن سان آخري فيصلو ڪري هوءَ گهري ننڊ سمهي رهي.

مٺي مراد

اهو آپ اکين سان ڏٺو ته وڏيرو مبارڪ علي باجنس جهڙو سڙو ڪٺي ڪاسي جيتري ڪا ڪسر هئي به ڪٿي ته پروڙن پوري ڪري ڇڏي، جيڪي شهرن کي به شهه ڏيو پيئا هئا. اهو راوڻ توڙي جو اڌ وهي ٽپيو ته به ٻار آهي ني پراڻاه ڪراڙي شينهن جيان واجهه وجهيو اونڌاين ڪونين ۾ پيو هوندو هو. جا ڦاٽي ناهي سا ڦٽڪي ناهي. ويندڙن جا پيرا ڏسبا هئا ته ايندڙن جا ڪونه. اها ته جن کن ني ڪانه هئي ته ڪو ناڪ منجهند جو وڏيري شاهه بانو پيتين مان 'خاشا' پسترا ڪيائين ڪاڻ نئين ماماڻيل پانهي مان ڪري انهيءَ پاسي اچي نڪرندي. ڪيس ڏسي وڏيري جي حياتي ڇڏائجي وئي.

"ايڏهين ڪيئن ۽ ڇا پيو ڪرين؟" عينڪ، ڏونگي مان مٿي ڪري، چانهن جو ڇڪو پانهيءَ جي حوالي ڪندي عجب مان پڇڻ لڳي.

"تڏڙي جاءِ آ نه، مونکي اتي سمهڻ ۾ فرحت ٿي اچي."

"ايئرڪنڊيشن مان آلا ٿي نڪتا ڇا؟" هن رهڙ ڏني.

"جيڪو مزو قدرتي ڌڪار ۾ آ، سو ايئرڪنڊيشنر جي پٺون پونڌ ۾ ڪٿان لڀي."

هن گرڏ جو پلاند ڦاهي، ڏندڙا ڪڍي وراڻيو پر نئين ڌڪار جي صاف بچي نڪرڻ تي دل ني دل ۾ جک پٺي ڪاڏا.

شاهه بانو ته هونءَ به ڪيس ڪانه ٿي وٺي، جو ڏاڏي پونيون ورلي وٺن. مڙيئي الو پلو ڪيو پي وقت نپايائين. هن به ڪهڙا ڏينهن آسرو پلي لالچ پنجي وڃي ٽي-وي ۽ ريڊيو سان لنئون لاتو. جتان ڌڪاتن جا ذڪر پڌيو پٺي سبحان الله سبحان الله ڪندي هئي ته ڪڏهن وري 'پئل' مارڪ ڪلام ۽ ڪافيون پڌيو پٺي دل پرچائيندي هئي. جڏهن مبارڪ علي کي هين منجهان ڪا مٺي مراد نه ملي ته وڃهه ملنديئي بنا دير وڃي پي پرڻيو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جنهن سان منڊ منڊ ۾ هُن ڦرڙو تہ رکيو ۽ ڪئي ساوڻ سيارا لنگهي ويا پر ڪو پوڙو ڪونہ پريو تہ آئندي ويهندي ميٽڙن جيان طعنا ٽُنڪا ۽ ڏين شاديءَ جون دل هول ڏيارينڌڙ ڌمڪيون ڏيئي ڏيئي ڪيس هيسائي ڇڏيو. نتيجي ۾ هوءَ بہ وڃي ٿي درگاهن ٻلي - راتيون مقامن ۾ اوجاڳا ڪيندي تہ ڏينهن زيارتن ۾ وارن سان ٻهاريون ڏيندي گذرڻ لڳس. ڳچيءَ ۾ ڳارا وجهيو چوڙو پائي پير سوريندي هئي تہ من ڪنهنجي دعا سان ڪا منٿي مراد ملي پئي. ولوءَ پوپي ڪان ولي مارُل مستانيءَ جــي آستاني تائين اهڙو ڪو در نہ رهيل هو جت تعويذن ڦيڻن پڻيان هن جهوت جهوتان نہ ڪئي هجي. حويليءَ ۾ ويهڻ تہ خير ڪو، پر ڪڏهن ويهندي بہ تہ اوڙي پاڙي جا مڙئي مهانڊا غاليچي تي پلٽي هنيون ويڻائي وينا هوندا هئا. هڪڙي پلاند چنڊي آئندي تہ مٿان پــي اچي پاڻ سٽيندي. درويشن ديوانن جا نوان نوان ڏس، تعويذ ٽڙڻ ۽ خوابن خيالن جا اڻ ميا ’نذرانا‘ پرمتڙيءَ جــي جهوليءَ ۾ وجهي پنهنجي آڌي ڪُٺيءَ جي پورت ڪيو بالم ٻٽيون پيون پوليءَ جيان هلائيندڀون هيس. وهم ڪيس ائين وڪوڙي ويا جيئن مانجهانڊائيءَ کي رسو. ڏهاڪو کن مهانڊا ساڻ ڪري قافلي جي صورت ۾ جتان بہ لنگهندي هئي تہ ڪنهن نہ ڪنهن تربت کي ڏسي آتي ضرور ترسندي هئي تہ متان ’ولي‘ نہ ڏمرجي. اــر جي جيپ اڳتي نڪري وئي تہ رڙ ڪري ڊرائيور کي چوندي:

”اي ٻيهجان، ٻيهجان يعقوب! ٿورو پوئتي هل تہ سلام پري وٺان.“

انهيءَ ڙڙ ڦتڙ ۾ برقعو بہ جيپ جي ڦيٿي ۾ اچي ويس. مٽي منٿي بچي تہ بہ آئلندو فخر سان چوڻ لڳي:

”ائي ڏٺو معجزو، اهو سائي ٻڙ واري پير ڇڪيو اٿم پاڻ ڏي – منهنجي چڪ ٿي ائس، متان پٽ ڏيوس.“

ڪڏهن ڪليو ڪلايو تہ ڪڏهن وڏيري جي ڊپ کان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اڪ ڇپ ۽ سارو ڏينهن هلي هلي نه رڳو هن موهنيائيءَ جي برقعي جو پڪو رنگ آڏائو پر ماڻن جهڙي ترڪڻي لسي ڪُل به نڪر ڳُٺين ۽ ڪاڙهن لڏڪن ۽ لوسانجي ڪوري بافتي جو روپ ورتو ته مبارڪ علي به پنهنجا پرڙا ساهيا. ٻهرين ني آڏام ۽ هُن جي اک وڃي برقعا پوش نرس تي پئي. اتفاقا سان جنهن جو لنگهه ني شاهي حويليءَ اڳيان ٿيڻ لڳو. هن جي نئين فيشن واري سئنڊل جي پاٿئيءَ هيل پدمڻ پيرن سميت هيانءَ ۽ انهن ڪپهي ويس جيئن ڪيلي ڪُپي هت ۽. تنهن ڏينهن کان پوءِ روزانو اسٽيرهو ٽيپ کٽائي نم جي ڇانو ۽ شاندار ولي وڇايل ڳاڙهن پاون واري ڪٽ تي ويهي هاسيڪار وڏيون وڏيون ڪنگهڪارون ڪري ڇيڙي نبيري وارن سان وينو حال احوال ڪندو هو. بس رڳو سئنڊلُ جي کڙڪي پڌڻ جي دير هوندي هئي جو ٽيپ جي پلي واري بٽڻ کي دٻائيندو هو. جنهن ۽ ڳاتل سمورا گيت سندس دل جي ترجماني پيا ڪندا هئا.

'تنهنجي اچڻ جون وانڍيون
نيت نت آيي نهاريان' ته ڪڏهن وري
'منهنجي اڱڻ اچين مونسان مُرڪي ملين
تنهنجي قدمن تان قربان ٿيان'.

زال ذات کي مرد ماڻهوءَ جي ڪوڙي ادا، خبر ناهي ڪڏهن، ڪٿي ۽ ڪيئن وڻي وڃي. لاشڪ ته مڙائي اسٽائيل نرس کي به موهي ڇڏيو- جنهن جو ثبوت آهي نت نوان عطر ۽ مستيون سينٽون هيون جن جو استعمال شايد ته هوءَ پاڻيءَ جيان ڪرڻ لڳي جو سندس لنگهندي ني انهن جون مهڪارون وڏيري جي چوگرد پکڙجي پئي ويون. جن کي هن وڏا ساهه کڻي پئي جهٽيو نه ته جيڪر اهڙين سادين سينٽن کي هو ڏٺڪ ني نه هئي.

نيڻهن نيث هئي هنڌ ڪيو. جلد ني ڪنوار پڻجي ڪڙن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪونن ۾ اچي قابو ٿي ڇڏ،
'جاڏي وڃي واڪو تاڏي ٻاٽي ٽانگهو'

جيان لڳو ٿي ته اها شادي به وڏيري کي پاڻ نه پچي، جو انهيءَ سان سندس ڪوڏن جو پرانو سور تهائين سهڻ کان ٻاهر ٿي ويو. لاچار کيس سرڪاري اسپتال جي در اڳيان ويٺل چورن واريءَ سان رابطو قائم ڪرڻو پيو جنهن چڻن چورن وارو سنياربل ٺپو سمجهائيون ڏيئي سندس حوالي ڪيو. رات ٽيندي ته هنومنو ڏاري پلنگ هيٺان هٿ ڏکيري ٺپو سيريندو ۽ هرهڪ ڪوڏي کي مڪڻ ذرو مکي پڇ ۾ چورون چهٽائي چلڏيندو هو. تڏهن وڃي ڪنهن حال ۾ ڏسبو هو. نٿين جوڻ ٿي سندس گهڻو راز هيو جو سارو ڏينهن هنج ۾ ليٽيو پيو مٿي کي ميرون ڏياريندو هيس. اهاڻ هڻ پيار جي چانو ۾ ڪي گهڙيون ٿي ڪونه گهاريون ته جونس جو ارواح هن تان ڪڇي ويو. ڪجهه ڏيڻي واري لقاءُ ڪري، ڪجهه مهل ڪمهل ٿوڙ پڪ سان پاڏي جيلڏو وات قاڙي ڏالن ڪوڏن جي عادت جي ڪري ته ڪجهه وري مٿي مراد ماڻڻ ۾ دير پوڻ ڪري. هو ڪيس نڙيءَ ۾ قاتل ان مک جيان لڳو جيڪا نه ڪڍي سگهجي نه ڳهي سگهجي.

هوءَ ڏاڍي حيران پريشان رهڻ لڳي. گهڻو ڳڻو نه هو ڪتابڙو ڪٿي روح وندرائيندي هئي نه ته مٿي کي ٻئي پڌرو ٻئي ڪنڌون پاسا ڳوليندي هئي، پاڻين تـه وڏيرو پري هجي ته چڱو.

هو اهان شهر وٽي ويجهو ٿي مس آيس ته پوٽ بيڙو ڪري چوڻ لڳي:

”وڏيرا ايلهين ايلهين! آءٌ چاڪ ڪونه آهيان.“

”چو مٺا، هاڻ مان توکي ڪونه ٿو وڻان ڇا؟“ هڻ پيغي ٿي پڇيو.

”چو ڪونه ٿو وڻين“، هوءَ ڪٽ تـي چنگهون سيون

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪنڌي ڇوڻ لڳي. ”گهڻئي ٿو وڻين پر ڇا ڪيان جو مٿي جي سور ڪري ڪا ڳالهه ئي نٿي وڻي.“

”پر ٻه ويهڻ تي به مارشل لا لڳل آ ڇا؟“

”ويهه ڀلي. اکين تي پر ڪٽ ڪي ڏڏڪو نه ڏجانءِ.“

هو ٻڌڻ سان هن جي سموري حشمت ڪري وئي. سگريٽ دکائيندي چوڻ لڳو:

”مٺا هيئنر ئي اهڙيون وچوڙيون ڪيئه ته اڳتي الائي ڇا ٿيندو؟“

”آلا، اها ڳالهه ناهي.“

”نيٺ به، ڪائي ته ڳالهه هوندي؟“

”خالي هيانءُ، ڇانهه جي هڪ ڪوپ سان بڪيون ساڙيون ئي گوڙيون ڳيئيون اٿم. ڪاڏو ته وٺي ئي ڪو نه. ڏڏڪي سان تنهائين دل ئي ڪچي ٿئي. هوءَ ڪرسي ڀئي اٿي، اورتي ريڙهي اچي ويهه.“

انهن چوندي ڪيس اهڙڪو آيو.

”بس بس، مان سمجهي ويس. آهي ڪو ڪچو ٻڪو الله مان اميد لاهي ڇا. ڏيريون سويريون ته ٿينديون ئي آهن.“

انهن جي دکي خميس جيڪا مٿي لڳي وئي هئس، هيٺ ڪري ڪمري مان ڦونڊجي ٻاهر نڪتو ته هن ٻاسو ورائيندي ٻامرادو ٻڌڪيو.

”ڪڏهن خدا، ڏني نه ورتي مٺو راهه گناهه جو ٻاسا ڪيڏي وڃئي ها. اهڙو قرب ئي گهوريو جنهن مان هوند نه شڪر.“

هو اچا ورانڊو ئي پار ڪري رهيو هو ته مهڙ ۾ ئي ڪيس حويلي* جي خاص ٻانهي جاڦران ملي، جنهن جو ڪنهن زماني ۾ سائس ريزڪي حساب ڪتاب هلندڙ هو.

”ڏاڍو خوش پيو ڏسجين وڏيرا.“

”مبارڪون هجنئي جاڦران، اڄ تو واري وڏيري اهڙڪا ڀئي ذي.“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"هون! اهڙا ته مان ڏينهن ۽ ڏهه اڳڙڪا ڏيان."
اهو ٻڌي هن جي هٿ مان 'گولڊ ليف' جو پئڪٽ ڇڏائجي ويو.
"وڏيري جنڊ ڇڏائڻ لاءِ بهانو ڪيو هوندو."
هوءَ پٽ تان پئڪٽ کڻي کيس ڏيندي ٽوڪ مان چوڻ لڳي.
"بهانو ڇا لاءِ ڪندي، هن جو ته مون سان ڏاڍو قرب آهي، جانٺران تون سڙين ٿي."
"ڏک هٿي ڪيڏين ها وڏيرا، پر اهڙا ڳالهه نه ڪرين ها."
هن سندس اکين ۾ اکيون پائيندي چيو. "مان ڇو تنهنجين خوشين کان ارهي ٿيندس. مان ته پاڻ...."
"هون!" هن کيس ڇڪي ٿي نه ڪٿي ۽ وڏائيءَ مان هليو آيو، پر جانٺران جي ٽوڪ پري. مرڪ جي ڪري هن جي دل ۾ انوڪا شڪ گمان پيدا ٿي ويا.
ڏينهن پڄاڻان، جڏهن جانٺران جي ڳالهه سورهن آنا سچ نڪتي ته سمورو عشق، ڦيشڪ ٿي ويو، اجايون لوچون ڏيئي ڏيئي هن سندس پتا ٿي لوڏين رکيا.
هيءَ به پنهنجي وڏيءَ جو ويچ نه طبيب پائيندي هروقت ٿڏا ساهه پري انهيءَ گهڙيءَ کي ٿي پٽيندي هئي جڏهن هن سائس پيچ پاتو هو.
وڏيري مبارڪ عليءَ جي، ڪوراڻ بلا جهڙي اسي مت ڪسي ماڻ ته پٽ کان به پر ڏاڪا گوهه ڪٿي وئي. صبح سانجهي ٻڌر ۽ چلم ڏيڪي آئي وئي اکيان پٺي تنهن جا روئنا روئيندي هئي. ڪنهن کڻي پڇيو:
"سائڻ آهي ڪا وڏيري جي گهر اميدواري؟"
"امڙ ڪٿان آيون اميدون." هن ڪاڻا تيل لغڙ جيان وراڪو ڪاڏو. "ڦنڊرون ڪاهي اچي گهر ۾ وڏيون انس جي نه ڏهڻ جون نه کهڻ جون. ونگي ته انهن ۾ ڪو حال ٿي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٿو سمجهي. ڇوڪري جي قسمت ۾ ئي ڪي سنهيون لڪيل هيون."

"سانڻ وري ٻہ ڪٽي شادي ڪرائينس، شرع ۾ ڪهڙو شرم."

"امڙ ڏسي وانسي اڪ جو ڪير اڪ ۾ ڪير ڏهائيندو- ٿي اڪ ئي ويٺيون آهن. ڇوٽين ڏڪي ماندي."

"ڇو نہ ملندي، ملڪيت آ تہ ڪهڙي پرواهہ، سڪي سمجهي ڏيو ويٺي ڪائيندي."

"اني ڪيڻ ۾ ڇا آهي- ڪو ڪيڻ لاءِ ڪونہ ٿي ڪهرايانس- جنهن ڳالهہ لاءِ ٿي ڦاهو ڪان؛ دعا ڪيو تہ شال اها پوري ٿئي."

اهو ٻڌي ويڙهي جي ماڇاڻين مان هڪڙيءَ چرچو ڪندي چيو:

"جيجان اسان ڪي جي وڏيرو ڪهر ۾ زالون ڪري ويهاريءِ ها تہ هوند ٻارن جو ڪنڌيون ٻري ڏيونس ها."

"اني لاچار ٿيو آ وڏيري ڪي. اسين مهاڻين ماڇاڻين جا ٻار ڪاڏي ڪيون ها." هو ٽوئڻ ڳڙي تي چڙهي.

"جيجان اهو بہ شڪر ڪر جو ماڇاڻين مان ويچاري جي پيڙهي تہ پيدا ٿي پئي ها. خاندانڻين مان تہ پٽ جو ڪکڙو بہ ڪونہ آيو."

هن ڪي ڪو جواب نہ سمجهيو تہ ڳڙ ڳڙ ڪري چلم مان نڙورانتا سوٽا ٻرڻ لڳي.

روز جا ٽوٽڙا ٻڌي ٻڌي نيٺ راجوٽي ۾ وڏيري جي ماءُ، پٽ جي ڇوٽين شاديءَ جي سنيت جو فيصلو ڪري ورتو. حجامڻ ڏانهن ماڻهو ڊوڙايو ويو جيڪا آن دم ئي ڳاڙهو رومال ۾ ناس جي دٻلي ساڻ ڪري اچي حويليءَ تي پهتي ۾ ٻاڙي هتيءَ جا ٻئسا وٺي اوڏانهن رواني ٿي جتي ڇوڪريون سجهنديون هيون. وڏي ڪيهہ ڪيهان ڪانپوءِ پنڪو نيٺ شاهدان جي نالي نڪتو، جنهن جي سڀ ڪان وڏي ڳالهہ اها هئي تہ هوءَ بيحد غريب ماڻهن جي ڌئي جو ٻار هئي- ٻئي ممتا وڏيري جي ڪنڌي رهيا. هڪ وار وري ڳاڙهو کهوٽ ٿيو- جيتر پٽ پڌري ٿئي تيتر هنجو ٻڙهہ مقام اچا رولڙي ۾ هيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چوويھہ ڪيرات سون جھڙي سدا سھڻي اکيو لوڙڻ ڪان شرنائين جي گونجار ۽ ڍُھلن دمامن سان حويليءَ جي ڀِڏر ۽ ڀِر ڀاتو تہ هُن پنھنجي زندگيءَ ۾ نئين سنئين بهار جا جھونڻا محسوس ڪيا.

لنگھيائين پنھنجون وڏيل نيڙيون سرليون ڪيون تہ انھن ڪنڌ ڪاري ڏاوڻ واري شورڪي نت سان گھوٽ سائي ۾ سڌ سري ڌهري وارو ڳاٽ مٿي ڪري تاڙين جو ڍڪر لائيندي سر ڪيو:

'تنھنجي چاڄين ڀتو ڪير آلا،
تو سان حامي حضرت پير الا....'

غاليچن تي راج سان ڪنڌ، مھمانن جيسان رنگ برنگي ڀاڳن واري جيھرمير ڪندڙ ڪنڌ ۾ ويھي ڏيئي ڀاڄون ساڳي 'گريڌ' تي ڀھچڻ ڪري ڀاڻ ۾ ڪير ڀت ٿي هيانءَ هلڪو ڪرڻ لڳيون.

"اسان کيج ڪٿيو باقي اها نيٺڪڙي اهي سونا آنا لاهيندي."

"متو اکھاڙو ڪري ڏر تنيءَ جو ٻئي هٿ ڪٽي چاچيءَ جي مٿن پيڙهين ڪي نہ پٽيائين تہ منھنجو نالو بہ ڪنھن ڪتيءَ تي رکجو."

"اني مٿي مڙهانگ ڪي تہ ڏسو ڪيئن نہ ڪانڀيون ڪنيو بيٺي نچي."

"اسان ڀيري بہ تہ انين ٻئي نچي نہ؟"

"عٺ ڏينس ڪانيٺيون، ڀاٺي خبر ٿيندس، جلھن تريون ڪوڙيندي."

مس مس ڪري وڃي ساٽ سوڻ پورا ٿيا. هوڏانھن گھوٽ بہ دوستن، عزيزن کان رسا نوڙائي سينگاريل ڪمريءَ اچي ڪنوار ڀيڙو ٿيو. جر ڪندڙ گھونگھٽ هٽائي، ڪاڏي مٿي ڪري چوڻ لڳو:

"مٺل، اهڙي سونھن منھنجي اک نہ ڏٺل.... سان ازل کان ٿي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تنهنجي قرب جو ڪنول.“

ماکيءَ لار جيان ڪنن ۾ رس وارا مٺا ٻول ته چاهيندي به الائي ڇو شاهدان کي سيڪرين جيان لڳا. البت برجستو آواز ڪيس وڌيو.

”ميٺل اکيون کول.... مون ڏي نهار ته سهي....“ هن پنهنجا ٻئي چمٽي جيان وڇائيندي چيو.

لحظي لاءِ هن اکيون کڻي ڏانهس نهاريو ته ڪيس ائين لڳو ته هرڻ موتئي جي ڪومل مکڙيءَ مان ڦري هڪدم ڏوهر بڻجي پئي آهي.... رڻ جو ساٿي.... هن ڳيت ڏني ته بيشمار ڪنڊا ٽڙيءَ ۾ اڙڪي پيس، جن اڄ به ڪيس خاطري ڏياري ته هاڻ اهي رڻ- پٽ ها روڙا، سندس نصيب آهن.

ڏک مان هن جون اکيون ساوڻ جي مند ۾ نديءَ وانگر اٿلي پيون. مبارڪ علي گهٻرائجي کڻي ڪيس پنهنجي ڊبل فوم جهڙي ڇاتيءَ سان لاتو.

”رو نه ميٺا، مان ڇا ڄاڻان ته ماڻهن جي وڇوڙي توکي بيحال ڪيو آ، دلجاءِ ڪر ڪين توسان جلد ملائيندو. هت توکي ڪائي تڪليف نه ٿيندي. مان سڄو سارو تنهنجو آهيان، جيسين سسيءَ ۾ ساهه آهي تيسين رڳو تنهنجو ٿي رهندس، تنهنجي سک ڪڏهن نه گهٽبي.“

وڏيري جو ڇاڪ ٽئين ڪنوار تي ڏينهون ڏينهن وڌيڪ ٿيندو ويو.

هيتان هُتان ڦيرو ڪنا، ميٺا ڪيو بيٺو هيس. سسٽس به گهور گهور ٿيڻ لڳي، ”منهنجي سوپاري ڇوڙي صدقو ٿيانءِ گهور وڃانءِ! سوپ نيٺ وري به منهنجي تو سان ٿيندي، ماءُ- پٽ ٻئي تو ۾ اکيون وجهيو اميدوار ٿيا ويٺا آهيون.“

ائين چوندي سسٽس جهڙو آئي ڪيس ٻاڪر پاتو ته سندس منهن وارو پوڙهو آيو هڏو ٽڪاءُ ٿي ويو شاهدان جي لونڊڙي ۾. هن کان دانهن نڪري وئي.

”چاچي، چاچي! ماري وڌءِ. منهنجي لونڊڙي هڏي سان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏوڙي رکيم.“

”ڪڏهن ڪي به ڪو ڪجھ پائبو،“ هوءَ مٿس ڏاڪا ٻڌي چڙهي وئي. ”منهنجي پاڪر ۾ ته تنهنجي لونڊڙي ٻچي.... بلي! اهڙي تون نازڪڙي ٿي پئي آهين، پينگهين مائٽن جي گهر به اهڙا لاڏ هيم؟ دعا ڪر منهنجي شهزادي پٽ ڪي جنهن ٻئي مٺا ڪٺي اگهايئي نه ته يا چمار پئي چاٺين پهارين ها.“

سسٽس ڪر ڪر ڪندي ئي ڪوٺيءَ ڏانهن وئي ته هين دري مان ليٺو پائي ٻانهيءَ کي سڏيو جا ڊوڙندي آئي. سندس ڏامڻي هاٿو منهن ڏسي پريشانيءَ مان پڇڻ لڳي، ”ماں صدقو! چا ٿيئي ننڍي سائڻ؟“

”تو واري ٻانپ وڏيريءَ قرب ڏيئي ماکهين پورو ٿي ڪيم.“

”ائي گهوڙٽ، منيس!“ ٻانهيءَ مٿر تي هٿ هڻي چيو،

”سائين وڏيرو ايندو ته چا چوندو؟“

”اهو ڪٿل وري چا ڪندو، ڪانگن کي جي سونا ڪنپ هجن ها ته آڏامندي پيا ڏسجن ها.“

”سائڻ اهڙو پهاڪو ته اسان ڪونه ٻڌو، اسان ته پيو ٻڌو هو....“

” ائي چوري هل، دل نه ڪچي ڪر، سکهو وڃي چيڪو پٽر ڪوسو ڪري آ ته ڏاکوڙ ڪيان.“

آڌيءَ رات جو وڏيرو مبارڪ پنهنجي بيلهہ روم ۾ بي آراميءَ مان پاسا ورائڻ لڳو، جوٽس کي به جڏهن پاسن وارا آيا گوڏا ۽ نوڪدار ڏونئيون لڳيون ته هن ننڍاڪڙي بيزاريءَ مان چيو:

”چا ٿيو ائٿي وڏيرا، ڪڪيون ڪيڏي وڏيون ائٿي.“

”ڪيڙو....“ هڻن ايذاءَ مان مس ايترو چيو ته هين ’ائي گهوڙا‘ ڪري پلنگ تان هيٺ ٽپو ڏنو ۽ اڇيءَ چادر ڏي دهشت ڀريل نظرن سان نهارڻ لڳي.

”پئو نه ڪر، ڪو هنڌ ۾ ته ڪونه ٿو هلي.“

”تڏهن خواب ۾ ڏٺئي چا؟“

”مان اهڙو بد ذوق ناهيان جو خوابن ۾ ڪيڙا ڏسان، ڏاڻ واري ڪيڙي سور ڪان بيحال ڪري رکيو آ... هاءِ هاءِ... الا ڙي...“ هو چنگهڻ لڳو.

”ڏاڻن ۾ به ڪيئان پيا اٿئي! بس وڏيرا هاڻ توڻ چڙهين.“

”ڇو مان چئس، اها وائي ته نه ڪيو، ڪا مهل ڪهڙي ڪا ڪهڙي.“ هن ڪي ڪيسڪاٽ اچي ويو ته به ڦونڊجي چوڻ لڳو، ”صبح سان تو وچي ڏاڻ ڪيرايان.“

”ڪيڏانهن ويندين جمبور وجهائڻ. اهي پاڻهي ڇڻي پوندا.“

”مان اهڙو ويل ته ڪونه هان.“

” اِنهيءَ ڪانپوڙ ڪهڙو ڇڻو لڳندو.“

”مٺو نه هڻ، سمهي پئو مانڊ ڪري.“

انين چوندي هو جيئن ’الا‘ ڪري آٿيو ته وچي ڇيلهه پر ڪريو. هين اڳتي وڌي سهارو ڏنس ته ڇڙ مان پاڻهن ڪسي آچل ڏيندي چوڻ لڳو: ”تنهنجي آڌبتڪين ٻٽڪڻ ڪري پير ڪسڪي ويو، ڪو جڏو ته ناهيان جو آثاريم ٿي.“

”پير يا گوڏو ٽڙي پيئي؟“

”گوڏو ڇو ٽڙندو، اها ته وائيءَ جي سور جي مصيبت آ، نه ته مان ڪو ڪراڙو ٿوروئي آهيان جو هينئر ئي ٿي منهنجا گوڏا ڦيرائين.“

انين ڇڻي پلنگ جي ٽيڪ تي آڻي ڪڙو ٿيو تسه پر ۾ رکيل چانديءَ جي گلاس هيٺ اچي ڦهڪو ڪيو.

” ڪهڙا ڦڙڦوٽ پاريا اٿئي آڌيءَ رات جو! ڇا کپنئي؟ مونکي ڇئو ته آئي ڏيانءِ نه.“

”ڪيٽ مان ڏاڻ جي دوا ليئيي ته ڪٿي آ. هن پلنگ تي ويهندي چيو.

ڪمري جون چار ئي بتيون ٻاري به ڪيس ڪا دوا نه لڌي ته آخر ۾ سسٽس جي ناس جي ڊبليءَ مان چپٽي ناس جي پري آٽي وڏيري جي ڪاڏل ڏاڻ ۾ وڌائين.

”مَن تنهنجي سهڻن هٿن جي صدقي اِهو سور ٺري پوي.“
هُن ليٽندي چيو، هيءَ به پاسي ۾ اچي ويٺي رهيس.

جڏهن وڏيري جي وات مان رکي رکي عجيب قسم جا ڦوڪارا نڪرڻ لڳا ته هن کي خاطري ٿي ته کيس ننڊ اچي وئي. پر هن جي پنهنجي ننڊ ڦٽي ڪري اڏامي وئي.

سدا جيان، سواءِ جهڙيون سوچون اچي ڪِلي پيس. ظاهري طرح ته گهٽي رعب تاب رکيو ويٺي هئي پر اندر ۾ اڪيل لوريءَ کيس پل لاءِ به سک جو ساهه نه کڻڻ ڏنو هو. هن اِها زندگي، جهڙي به هئي مقدر جو لکيو ڄاڻي جيئن تيئن ڪري گهارڻ جو فيصلو به ڪري ورتو. پر هڪ آسري.... هڪ سهاري.

جڏهن ڪوڙ ڏينهن لنگهي ويا ته پڪ ٿي هيس ته هيءَ آها ڏوهر نه هئي جنهن جي لامن ۾ گل به نسرندا آهن. هِن جي ڀاڳ ۾ ته رڳو خوفناڪ نوڪدار ڪنڊا هئا.

تنهن رات هن سوچي پڪو پهه ڪيو ته هوءَ عملي طرح به ڏوهر جو وڻ بڻجي وڏيري جي سامهون ايندي.

سج اڀرڻ سان وڏيري کي اٿڻ کان ڏنائين جيئن سان پاڻ ڪٺي سگهن تي.

هُن اچان سگريٽ جو پورو سوٽو ئي ڪونه پيتو جو چوڻ لڳس:

”وڏيرا مونکي به ته ڪجهه ڪيڻي رڳو رات ڏينهن اهي نياڳ جا سونا پيو هڻين، تنهن مان ڇا ورنده....“

”مٺا، هن ننڍي شهر ۾ رهندي به مون توکي راڻين کان سکيو رکيو آهي، اچان ڇا کپنئي؟“

”مونکي ڇڙو دل جو چين کپي، ورهيه گذري ويا آهن وڏيرا هاڻ مونکان سنو نٿو ٿئي. مان چاهيان ٿي ڪوئي هجي جو مونکي امڙ ڪري ڪوٺي.“

”الله ۾ اميد آ.“ هن سگريٽ وسائي ٿڏو شوڪارو ڀري وراڻيو. ”ڪوشش ته هر جمعرات گهٽي ٿو ڪريان.“

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”اهو جمعرات جو وري ڪهڙو شوشو ڇڏيو اٿئي؟“

”انهيءَ شوشي جي پاڻهي توکي خبر پوندي آخر ٻانگي ساوڻ کي به ته ڪنهن ڳالهه پٺيان ارڙهن ٻار ڄاوا آهن.“ هن اک ٻيٽي ڪندي ٽوڻ ڏيئي ٿورو مرڪي وراڻيو.

”اهي مڪٽا دلاسا ٻين کي ڏنا هوندءِ.“

”مونکان رڳو اها خطا ٿي ته مان جمعرات جو سعيو ڪري آنهن ڏي نه ويندو هوس، هاڻ ٻانگي ڏسيو اٿم ته بسم الله ڪري پنهنجن حقن ڏي وڃبو آهي.“

”ڀلي وڃين، مون ته نه جهليو ٿيمانءِ.“

”هونهه، مان وري ڪو جهلڻ جو آهيان ڇا؟ پر مٿا آهي ويچاريون ته ويون لسڻ مان نڪري، هاڻ آهين تون، سو مان ڪيو ويٺي ڏس جمعرات مٺي مراد جا رنگ.“

”ڏسان ته ڪهڙا ٿو اڪ ڪڙا ڪرين.“

”رک مولي تي.“ هو شڪار تي وڃڻ جي سنبت کان سوير ئي پلنگ تان اٿي ڪڙو ٿيو.

”رات سورڪان ڦتڪئين پئي وري شڪار تي ٿو وڃين؟“

”اهي سور وري امان جهڙن ٻلوهه سروڙن کي ڪو جاليندا ڇا.“

هو تيڻن سيٽيو ۾ ڪارتوسن جو ڪنڊلو ڪلهي ۾ هٿ ۾ بندوق جو پٽو ڪلهي پانهن تي لڙڪائي لوڏ مان هلندو وڃي جيپ ۾ چڙهيو. جتي به چار همراهه اڳ ئي سندس اوسيئڙي ۾ هوا.

سڄيون ساريون سورهن جمعراتون ڇاڪيءَ جي ڏاند ٻيان هلي هلي وڏيرو ساڻو ٿي پيو پر نڪو ڪڙ نڪو تيل. شاهدان جي طعنن مهڻن کان سڀ شوق شڪار وسري ويس. چار ئي ڏسون ڪيس ڇڻ اوندهه ٿي آيون. ڪمدار اچو چونس، ”سائين فصل پڌي ويو.“ ته چوين، ”ابا پيو پڌي.“

زمينن جو ڪم به ڪانئس نه پئي سنڀاليو ٿيو. جيڪو [illegible] سوڙن، ماساتن کي لاچار ٿي سنڀالڻو پيو هو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ماءُ جي چوڻ تي لڳي ڄڻ ڪَتل ڦٽ ڪي ڇيڙ هٿايائين.
اڳيون ته مقدر جو لکيو پانيو مان ڪيو پيون ٿيون، پر
هين جل ڦتاڪيءَ نه رکيو وڏيري جون وايون بتال ڪري
ڇڏيون، پر سندس ٿيو ئي اونڌو ڪري ڇڏيو. ڏينهن رات
پارڻ پاريو پئي هئي- پر هن جو ڪيس هڪ ئي جواب هو:
”مان ڇا ڪيان مٺا، منهنجي وس جي ڳالهه ته ناهي-
مان ته مُلان موراٿا سڀ جانچي بيٺو آهيان تـه سڀ ڪو
مونکي جمعرات جو ڏس ٿو ڏي- نيٺ اهو به ته ڪو سياڳو
سوڻ هوندو.“
”جمعرات جي چڪرن ۾ ڇو اچي پيو آهين، ڇو نه تو
ڪنهن حڪيم ڏي وڃين؟“
شاهدان جو رايو هن جي مردائي قوت تي چوٽ ڪاريءَ
ضرب ٿي لڳو.
”ڇري ٿي آهين ڇا، مان ڇو ڪرايان علاج- مان تـه
سنئون آهيان، اوهين زالئون وڃي پنهنجا علاج ڪرايو.“
”ايڏو پانور تون به نه ڪر وڏيرا، ڄڻنين ۾ تـه عيب
ڪونه هوندو- ٿي ٿي ڪٿي به هڪ اِن ۾ ٿيندو.“
”مونکي ڪهڙي خبر، مان ڪو ’دايو‘ ته ڪونه آهيان.“
”اولاد نه ٿيڻ معنيٰ ضروري ناهي تـه ڪو عيب هجي،
اهو ته رب جو ڏنو آهي ڪنهن کي ڏي يا نه، اهڙا به اشراف
پيا آهن جي صبر مان وقت پيا گذارين، زال ۾ جي عيب هوندن
به ڪٿي‌ته پي ڪري پرٺيا آهن، پر تو ڏسي وائسي ڄڻن ڄڻن جي
حياتي وڃائي ته به پاڻ ڏي ڪونه ٿو سمجهين، آخر سيئي عيب
الله زالن لاءِ ئي ته نه خلقيا آهن، حڪيم کان صلاح وٺڻ ۾
ڪهڙو مانُ گهٽبئي؟“
”گهٽبئي واعظ ڪيءَ ماڻ بس ڪر ته ڦيري نه اچي وڃئي.“
”ڦيري ايندي جو....“
اِيتري ۾ پاڻهي اندر اچي دسترخوان وڇائڻ لڳي ته ٺاهوڪو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جواب ھن جي چپن تي ئي رھجي ويو.

مبارڪ علي حڪيم ڏي وڃڻ ڪان گھڻي ڪيسر ڪئي پر اڳيان ھيءَ به آکھاڙي ترار، آڻيندي ويھندي اھڙا ته گھاو وڌائينس جو لاچار فون تي ٽائيم وٺي ڪيس حڪيم ڏي وڃڻو پيو.

سچ لاڙي جڏھن آتسان موٽيو ته سندس قدم اڙيا ٿڙيا پئي پيا.

"چا چيو حڪيم؟" ھوءَ کيس ڏسندي ئي پڇڻ لڳي.

"حڪيم ته مونکي وڏي خفي ۾ وجھي ڇڏيو آ."

ھن صوفي تي ويھندي وراڻيو.

"چا جو خفو؟ جيڪا ڳالھ آھي سا ڪر ڪٿي، اندر ۾ ڇو گھٽيو ويٺو آھين؟"

"مٺا ...." ھٿ ۾ جھليل، حڪيم جي ڏنل دوائن واري وڏي پڙي ڏي گھوريندي ھو وري ٺپ ۾ پئجي ويو.

"ڇو ٻڌي وٺين، اھڙي ڪھڙي ڳالھ آھي؟" ھوءَ جا اڳ بيٺل ھئي، پيرانٽي ڳالھ ٻڌڻ ڪان سندس ويجھو غاليچي تي ئي ويھي رھي.

"سچي ڪري ٻڌائيندس.... حڪيم چيو ته مون منجھه حرڪت آ...."

"مٺا مرض لڳا پوءِ ڇو ٿي پرٿين مونسان! مون پسونٽڙيءَ جي حياتي ڪٿي وڃائي." ائين چوندي پنھنجو منھن مٿو پٽڻ لڳي.

"مونکي ڪھڙي خبر ته مانٽ مونکي پنھنجھ مرضي واڳونءَ جي وات ۾ وجھندا." ھنجي اکين مان ڳوڙھا جھرجھر ڪري وھڻ لڳا.

"مٺا رو ته نه ....، ٿون پوري ڳالھ ته ٻڌ...."

"ھو....و....ون! ته اھو ڪو خلل ھو" ھن ڪيس اڻ ٻڌو ڪندي چيو "اھي ويچاريون ڏي نمائيون، جن صبر ڪري اڄون سينڌون ڪيون تن مان اھو ڪو ويل ھو، جھان جا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مٺا مٺو به ڏک ڏکيو پيون هئي. مون کان وڪٽي ڪانه رکبي." هن ڪيس ڪٺيئي پلو جواب ڏنو.

"اولاد ڪاڻ تون پنهنجي مڙس کي ڳلا جو ڳهانگهو ڏيندينءَ؟"

"مون نيٺ ڪهڙو ڏوهه ڪيو جو منهنجي حياتي وڃائي؟ شرع شريعت ۾ به اهو پرڻو بي واجبي آهي."

"تون آپريشن تائين صبر ته ڪر، ته مونکي پڙو ڪر نه پاڻ...."

"پيريءَ ۾ آپريشون ڪرائي پنهنجا چـوڏا لهرائيندين تڏهن مان ڇا ورندءِ؟"

"پوءِ ڇا ڪيان؟ تنهنجي ڪري ته طبيب حڪيم پڇائيندو وتان."

"مان سڄي عمر ڇوڪري نه ڪانه هوندس، تون به سدائين ته ڪونه هوندين. پيريءَ ۾ ته پنهنجو اولاد ڪم ايندو."

"منا دولت جا دروازا کليا پيا اٿئي، تو کي اولاد جي ڪهڙي پرواهه."

"مان پڻ ڏيان دولت کي، سلڙتي اها موڏي هلي نه ڪا ايندي. اولاد بيماري بيماري ۾ ٻوڙندو نه ايندو، اهي بنگلا ماڙيون چنبڙندس نه ڪانه...."

"صفا لانگڙ لاهه نه ٿي، ڪجهه ته حيا ڏار."

هوءَ ڪي گهڙيون سوچ ۾ پئجي وئي.... هن ڄاتو ٿي ته ساٿي لڪڙن کان موٽي ته ڪٿن هاب ٿئي، پوءِ به سوچي سوچي هن نيٺ چئي ڏنو: "تو جي شرع محمدي موجب چار شاديون ڪيون آهن ته مونکي به شرع محمدي موجب ٿي پتر ڏي ته مان به وڃي ڪو ڪين پنين لڳان."

وڏيرو مبارڪ، جو هيلتائين هيٺاهين وڃيو پئي آيو تنهن کيس زورائتي لت وهائي، ڏوانئن وارو پڙو دريءَ کان ٻاهر اُڇليندي هڪدم پڙڪو ڪاڙڪو: "رن، جي اهڙو ٿي اولاد ڪاڻ ماندي پئي ٿئين ته سڄي حويلي پئي ٿئي وڃي دانگي مل. باقي طلاق ڏان هندومانءَ منهن وارو ٻادر."

.... ماهتاب محبوب جا افسانا هميشه حقيقت پسندانه هوندا آهن. سندس ڪردار حقيقي، سندس ماحول سچو، ۽ سندس بيان ڪيل صورتحال ڪنهن نه ڪنهن واقعي جو عڪس هوندو آهي. تنهنڪري اُهي هميشه هن جي افساني جي بين السطور ۾، سنڌ جي موجوده معاشري جي تباهيءَ جي تاريخ پڙهندو آهيان ۽ انهيءَ ڪان متاثر ٿي سوچيندو آهيان ته سنڌ جو اهو مخصوص طبقو ڪيتري نه غلط فهميءَ ۾ مبتلا آهي.

ماهتاب، سنڌ جي فرضي ۽ هٺ ٺوڪئي ’خانداني‘ ماحول جي اونداهي معاشري جي انڌيرنگريءَ تي تنقيد ڪري، وطن دوستيءَ جو حق ادا ڪندي رهي ٿي- درحقيقت پاڻ اهو فرض ادا ڪري رهي آهي، جيڪو بحيثيت فنڪار جي مٿس سنڌ طرفان عائد ٿئي ٿو.

اسانجو افسانو، دنيا جي عظيم زبانن ۾ لکيل افسانن جي ڀيٽ ۾، بلا، شڪَ ۽ شبهي جي ٻيهي سگهي ٿو. هن برصغير هند و پاڪستان اندر، سواءِ هندي زبان جي، ٻي ڪنهن به زبان جو افسانو انهيءَ اعليٰ سطح ۽ اُچي مقام تي پهتل نه آهي، جنهن تي، سنڌ جو افسانو هن وقت آهي- انهيءَ آبرومند منصب تي افساني کي پهچائيندڙ سنڌي ليکڪن ۾، ماهتاب جي شخصيت، مرتبو ۽ سندس فن يقينن منفرد آهن.

ڪراچي ١٤ آڪٽوبر ١٩٧٩ع

— پير حسام الدين راشدي

ماهتاب محبوب سڀئي مراد (ڪهاڻيون) نيو فيلڊس (139)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پڙهندڙ نسُل . پَ نَ

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ” اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻڪ ”لُڙهندڙ نَسُل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ ڄڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندڙ، ڪَڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرندڙ، ڇُرندڙ، ڪِرَندڙ، اوسيئڙو ڪَندڙُ، ياڙي، ڪاٺُو، ياجوڪَڙُ، ڪاوڙيل ۽ وِڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سَگهجي ٿو، پَر اسان اِنهن سڀني وِچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان کڻي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعنی e-books ناهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌائڻ، ويجهَڻ ۽ هِڪَ ٻِئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻِڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نَسل (پَنَ) ڪا بہ تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪو بہ صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نہ آهي. جيڪڏهن ڪو بہ شخص اهڙي دعوىٰ ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو ڪُوڙو آهي. نہ ئي وري پَنَ جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو بہ ڪُوڙو آهي.

جهڙيءَ طَرَح وڻن جا پَنَ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اَهڙيءَ طرح پَڙهندڙ نَسُل وارا پَنَ بہ مختَلِف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اُداس ۽ پڙهندڙ، ٻَرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وِڙهندڙ ۽ پڙهندڙ بہ ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پَنَ ڪا خُصوصيِ ۽ تالي لڳل ڪِلَب Exclusive Club نہ آهي.

ڪوشش اها هوندي تہ پَنَ جا سڀ ڪَم ڪار سَهڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي تہ ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تي بہ ٿِين. اهڙي حالت ۾ پَنَ پاڻ هِڪَٻِئي جي مدد ڪَرڻ جي اُصولَ هيٺ ڏي وَٺُ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پَنَ پاران ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز digitize ڪرڻ جي عَملَ مان ڪو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز ڪرڻ ڪان پو ٻيو اهم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو تہ ڀلي ڪمائي، رُڳو پَنَ سان اُن جو ڪو بہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي کُليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٽاندڙ وڏِ کان وَڏِ ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليڪَڪَن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي هِمٿائِن. پر ساڳِئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪَنهن بہ رُڪاوٽ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، ڄاڻ، سمجهہَ ۽ ڏاهپَ کي گيتَ، بيتَ، سِٽَ، پُڪارَ سان تَشبيهہ ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.

... ...

جئن جئن جاڙ وڌي ٿي جَڳَ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇُپن ٿا:

ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي مَنجهہِ پهاڙ ڇُپن ٿا:

... ...

ڪالهہَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄڪلهہ نيلا پيلا آهن:

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن........

... ...

هي بيتُ اَٿي، هي بَمَ- گولو،

جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،

جنهن رِڻ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَ ۽ چَمَ جو ساٿي آ ـ

اِن حسابَ سان اڄڪلهہ جي ڪي پاڻَ تي اِهو سوچي مَڙهڻ تہ ”هاڻي ويڙهہ ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ وڃايو“ ناداني جي نشاني آهي.

The Reading Generation **پڙهندڙ نَسُل . پَ نَ**

پَڻ جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر ڪِڇي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَڻَ نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پَڙهندڙ نَسُل جا پَڻَ سيني کي **ڇو، ڇالاءِ ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بَيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺَ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ کي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اٽٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻَ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پڻ ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ڀاڪي پائي چيو تہ ”منهنجا ڀاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَڻَ پَڻَ جو پڙلاءُ“.
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)

The Reading Generation پڙهندڙ نَسُل . پَ ڻَ